

2017. aasta MAJANDUSAASTA ARUANNE

Ärinimi	AS Harju Elekter
Põhitegevusala:	elektrijaotusseadmete ja juhtaparatuuri tootmine; metalltoodete tootmine; hulgi- ja vahenduskaubandus, valgustite ja elektritarvete jaemüük; kinnisvaraalane tegevus; äri- ja juhtimisalane nõustamine; valdusfirmade tegevus
Äriregistri number:	10029524
Adress:	Paldiski mnt.31, 76606 Keila
Telefon:	372 67 47 400
Faks:	372 67 47 401
Elektronpost:	he@he.ee
Interneti kodulehekülg:	www.harjuelekter.ee
Tegevjuht:	Andres Allikmäe
Audiitor:	KPMG Baltics OÜ
Majandusaasta algus:	1. jaanuar
Majandusaasta lõpp: Majandusaasta aruandele lisatud dokumendid:	31. detsember <ul style="list-style-type: none"> • sõltumatu vandeaudiitori aruanne • kasumi jaotamise ettepanek

SISUKORD

Nõukogu esimehe pöördumine	3
Juhatuse esimehe pöördumine	4
Juhatuse tegevusaruanne	5
Aksia ja aktsionärid	38
Tegevusaruande koostamise alused	42
Hea Ühingujuhtimise Tava aruanne 2017	42
Ühiskondlik osalus	47
GRI sisukord	49
Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne	56
Konsolideeritud finantsseisundi aruanne	56
Konsolideeritud kasumiaruanne	57
Konsolideeritud koondkasumiaruanne	58
Konsolideeritud rahavoogude aruanne	59
Konsolideeritud omakapitali muutuste aruanne	60
Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lisad	62
1. Üldine informatsioon	62
2. Aruande koostamise alused	62
3. Olulisemad arvestuspõhimõtted	68
4. Raamatupidamishinnangud ja otsused	78
5. Finantsriskide juhtimine	79
6. Finantsinstrumendid	83
7. Raha ja pangakontod	84
8. Äritegevuse ja muud nõuded	84
9. Ettemaksed ja tulumaksu ettemaks	85
10. Varud	85
11. Finantsinvesteeringud	86
12. Kinnisvarainvesteeringud	87
13. Materiaalne põhivara	89
14. Kasutusrent	90
15. Immateriaalne põhivara	91
16. Võlakohustused	93
17. Laenu tagatised ja panditud vara	94
18. Võlad tarnijatele ja muud võlad	95
19. Maksud	96
20. Lühiajalised eraldised	96
21. Tingimuslikud kohustused	96
22. Aktsiakapital ja reservid	97
23. Segmendiaruanne	99
24. Kasumiaruande kirjete selgitused	101
25. Tulumaks ja edasilükkunud tulumaks	102
26. Tava- ja lahustatud puhaskasum aktsia kohta	104
27. Rahavoogude aruande kirjete selgitused	104
28. Seotud osapooled	105
29. Tütarettevõtted	105
30. Aruandeperioodi järgsed sündmused	108
31. Emaettevõtte põhiaruanded	109
Juhatuse kinnitus konsolideeritud majandusaasta aruandele	113
Allkirjad 2017. aasta majandusaasta aruandele	113
Sõltumatu vandeaudiitori aruanne	114
Kasumi jaotamise ettepanek	120

NÕUKOGU ESIMEHE PÖÖRDUMINE

Konarused teel on meid 50 aastaga vaid tugevamaks teinud ning raskustest on sündinud edulood.

Meie esimeseks õppetunniks oli, kui pidime riigikorra muutumise tõttu ja ida turu sulgumise järel nii materjalide hankimiseks, koostööpartnerite-investeeringute kaasamiseks kui ka oma toodetele turgude leidmiseks suunama pilgud läände. Teise õppetunni saime Eesti tellimuste kukkumisest viimaste aastatega igal aastal pea kaks korda. AS Harju Elekter Elektrotehnika juht ja müügipersonal nägid seda ette ning aktiivse müügitöö tulemusena toodi Soomest koju suured lepingud, mis tekitasid positiivse probleemi käibe kahekordse kasvu näol. Kolmandaks õppetunniks oli PKC lahkumine Eestist ja lõpuks kogu PKC Grupi müük, mis ühelt poolt jättis meid ilma stabiilsest rendi- ja dividenditulust (ca 1 miljonit eurot aastas), kuid teisalt võimaldas rahastada tormilise käibekasvuga seotud käibevahendeid ja investeeringuid.

Kahtlemata oli müük PKC Group Oyj-s koos firma lahkumisega Helsingi börsilt ASi Harju Elekter jaoks ühe ajajärgu lõpp. Koostöö juhtmeköidiste valmistamisel algas Nokiaga 1991. aastal. AS Harju Elekter osales 1994. aastal ka ettevõtte PKC Group Oyj välja ostmisel (MBO) Nokiast. Koostöö PKC Group Oyj-ga on olnud meile väga oluline mitmetel põhjustel: omandasime seeriatootmise ja just-in-time tootmise kogemuse; koostöös Nokiaga asutasime 1992. aastal Keilasse kaablitootmise ühisfirma; PKC Group Oyj juhatuses osalemine (1994-2014) andis suurepärase kogemuse rahvusvahelise ettevõtte juhtimisest, firmade ülevõtmisest, müügist ja börsile viimisest, olles selgeks tõukeks ka ASi Harju Elekter börsile viimisele 1997. aastal.

Kokkuvõttes teenisime 22 aasta jooksul 2 miljoni euro suuruselt investeeringult dividendidena ja osaluse müügist ca 50 miljonit eurot ehk keskmiselt 2,2 miljonit eurot aastas. Tänu avanenud rahaliste võimalustele tähendas see ASi Harju Elekter arengu kiirenemist läbi ettevõtte laienemise uutele turgudele, läbi ettevõtete ülevõtmiste, läbi uute koostööprojektide või läbi investeeringute tehnoloogiasse, innovaatilistesse projektidesse, tööstusliku kinnisvara arendusse.

Aktiivse müügitöö tulemusena on viimastel aastatel võidetud Soomes mitmed hanked ja sõlmitud olulisi lepinguid, mis kasvatasid Kontserni 2017. aasta müügitulud pea kahekordseks. PKC Eesti tehase sulgemine Keila Tööstuskülas jättis meid ilma stabiilsest renditulust, kuid vabanenud pinnad sobisid suurepäraselt ASi Harju Elekter Elektrotehnika tootmiseks ning aktsiate müügist laekunud 25,8 miljonit eurot võimaldas rahastada käibekasvuga seotud investeeringuid. Lisaks vabanes PKC Eesti ASi tehasest hulganiisti häid spetsialiste, keda on õnnestunud edukalt Kontserni ettevõtetesse tööle võtta. Lisaks tegime investeeringuid uute firmade ostuks: Energo Veritas OÜ, Telesilta Oy ning aasta lõpus Sebab AB ja Grytek AB Roots. Investeeringuid ka kinnistutesse ja kinnisvarasse Allika ja Keila Tööstusparkides, sh. ASi Harju Elekter Elektrotehnika uue tehase renoveerimisse. Ka Leedu tütarfirma Rifas UAB on vahepealsetest langusaastatest jõuliselt eksportturgudele murdnud. Seega oli lõppenud aasta sündmusterohke ja väljakutseid esitav kogu meeskonnale, töötajate keskastme- ja tippjuhtideni välja.

2017-2018 aastad on ka juubeliaastad. Soome Vabariik tähistas 2017. aastal ning Leedu, Eesti ja Läti Vabariigid 2018 oma 100. juubelit. 2017. aastal täitis Soome tütarettevõttel Satmatic Oy 15 aastat Harju Elekter kontsernis, 25. tegevusaasta täitus ASi Harju Elekter poolt loodud väliskapitali osalustega firmadel ASil Draka Keila Cables ja ASil Glamox HE. Alanud aasta on ASi Harju Elekter 50. juubeliaasta ning Satmatic Oy ja Sebab AB oma 30. sünnipäevi.

Näen Harju Elekter kontserni ees üle 100 miljoni euro suuruse müüginumbritega kasumlikke edukaid aastaid. Oleme stabiilne dividendimaksja ka edaspidi. Täna nõukogu nimel kõiki töötajaid ning meie kliente ja partnereid nii Eestis kui ka väljaspool. Täna aktsionäre toetava suhtumise eest.

Endel Palla
Nõukogu esimees

JUHATUSE ESIMEHE PÖÖRDUMINE

2017. aasta oli Harju Elekter kontserni jaoks erakorraline. Selle ja varasemate aastate valikud ja õiged otsused, raamituna õnnestumistesse ja vormistatuna väga headesse majandustulemustesse olid meie ajaloo parimad. Just õigel ajal ja selleks, et 2018. aastal väärikalt tähistada ASi Harju Elekter 50. ja Eesti Vabariigi 100. juubelit.

Kasvasime müügitulu 67,4%, jõudes 102,4 miljoni euroni. Ärikasum suurenes 71,1% ja oli 5,4 miljonit eurot ning puhaskasum ilma erakorralise tuluta 33,2% 4,3 miljoni euroni ning koos finantsinvesteeringu realiseerimisest teenitud erakorralise tuluga jõudis puhaskasum koguni 29,1 miljoni euroni. Kontserni olulisemad turud, mis annavad müügitulust 84%, on Eestist ja Baltikumist väljaspool. Vaatamata sellele anname oma parima, et teenindada ka Eesti kliente maksimaalselt hästi.

Olulisima osa müügitulemitest annab meie põhitegevus – elektrotehniliste toodete ja lahenduste pakumine, kosumas on ka kinnisvara segment. Põhitegevuse osas on lisaks energeetika ja automaatika kandvale rollile lisandunud ka laevaehituse vägagi perspektiivne ja kasvav valdkond. Meie tähtsaim turg on Soome, kuid seda hakkab üha tuntavamalt toetama ka Rootsi.

Majandustulemused ning tulevikku suunatud lepingud ja investeeringud andsid väga positiivse tõuke ka meie aktsiahinna 75,4%lisele tõusule, viies selle 2,85 eurolt 5,0 euroni. Aktsionäride arv kasvas pea 2 500ni.

Omandasime aasta jooksul uued firmad: Telesilta Oy Soomes ja Energo Veritas OÜ Eestis, aasta esimeses pooles ning aasta lõpus allkirjastati leping Sebab AB ja Grytek AB ostuks Rootsis. 2018. aastat alustasime kontsernina, kelle koosseisu kuulub 12 tugevat firmat Eestis, Soomes, Rootsis ja Leedus ning kus töötab kokku peaaegu 700 inimest. Sellise meeskonnaga võime julgelt vaadata eesseisvatele aastatele. Meie noorenev, professionaalne ja aktiivne töötajaskond on leidnud kindlasti uue ja motiveeritud hingamise. Töötamine rahvusvahelises kontsernis, kogedes uut ärikultuuri ja tunnetades lähiaastate optmistlikke võimalusi, on muutnud Harju Elekter kontserni hinnatud tööandjaks.

Hea on mõelda, et Kontsern on teinud õigeid otsuseid, et meiega on liitunud palju noori, kuid samas ka kogunud ja pädevaid eri valdkondade töötajaid ja juhte.

Ootame nii 2018. kui ka järgnevatelt aastatelt silmapaistvat arengut. Meie suurimad väljakutsed on loomulikult turgudel, kuid oleme kindlad, et oma sihipärase ja professionaalse tegevusega oleme oma klientidele parim valik ja kindlaim partner. Selleks, et kindlustada jätkusuutlik areng veel paljudeks aastateks, peame kasvatama oma inseneritehnilist ja administreerimisvõimekust. Olulisemad kui kunagi varem, on meie jaoks kavandatavad investeeringud lehtmetsa tehnoloogiasse, aga ka IT lahendustesse ja protsesside digitaliseerimisse. Samuti kinnisvarasse ja taastuvenergia projektidesse. Need on võtmesõnad, mis kõige paremini iseloomustavad meie ees seisvaid ülesandeid.

Meie eesmärk on tagada lisaväärtuste loomine oma klientidele ja aktsionäridele ning arendada oma meeskonda. Kinnitan, käesolevaga, et Harju Elekter kontsern teeb kõik endast oleneva, et oma eesmärkideni jõuda.

Olles suurem, kui kunagi varem, tunneme ka oluliselt suuremat sotsiaalset vastutust. Tahame endiselt panustada tehnilise ülikoolihariduse ja ametihariduse edendamisse, mõjutada noorte inimeste valikuid oma haridustee ja karjääri loomisel. On oluline anda ühiskonnale tagasi nii väärtust, aga ka oma võimekust ja tuge. Peame jätkuvalt oluliseks ühiskonna arengule kaasa aitamist.

Edukat ja tulemuslikku juubeliaastat kõigile meie klientidele, partneritele, aktsionäridele ja töötajatele. Koostöös peitub edu, jõud ja head tulemused!

Andres Allikmäe
Juhatusesimees

JUHATUSE TEGEVUSARUANNE

ORGANISATSIION

Harju Elekter kontserni tegevus ja äri filosoofia

AS Harju Elekter toodab elektriseadmeid 1968. aastast. Kontserni põhitegevus on elektrienergia jaotus- seadmete, sh alajaamad, kaablijaotus- ja liitumiskilbid ning automaatika- ja juhtimiskeskuste disain, tootmine ja turustamine energia- ja tööstussektori ning infrastruktuuri tarbeks. Kontserni toodangust 84% turustatakse väljaspool Eestit. ASi Harju Elekter aktsiad on noteeritud Nasdaq Tallinna börsil.

Poole sajandi vanuse ajalooga Harju Elekter kontsern on kasvanud olulise mõjuga ettevõtteks Eestis, Leedus, Soomes ja Rootsis. Rahvusvahelisel turul konkurentsipüsivuse ja kasvamise eelduseks on jätkusuutlikkuse põhimõtete järgimine. Jätkusuutlikkus, aus ja eetiline äritegevus on saanud üha olulisemaks koostööfaktoriks Kontserni huvigruppidele, seega on Kontserni jaoks oluline juhinduda igapäevases äritegevuses ausa ja läbipaistva ärikultuuri põhimõtetest.

Missioon

Olla tuntud ja tunnustatud kesk- ja madalpinge elektri- ja automaatikaseadmete tootja Läänemere re- gioonis, lahendades kliendi vajadused asjatundlikult, tähtaegselt ja kvaliteetselt ning pakkudes koos- tööprojektides lisaväärtust ja kindlust.

Eesmärk

Olla pikaajaliselt edukas, kasvatades firma kapitali ja tootes tulu koostööpartneritele ja omanikele ning pakkudes motiveerivat tööd, palka ja arenguvõimalusi oma töötajatele.

Väärtused

Areng - Oleme õpialtid ja uuendusmeelsed

Koostöö - Koos saavutame rohkem

Usaldusväärsus - Kvaliteedis ei tingita

Organisatsiooniskeem

HARJU ELEKTER GRUPP

* AS Harju Elekter allkirjastas 12.12.2017 lepingu Sebab AB ja Grytek AB ostuks firmalt Tnåa AB. Tehing jõustus 8.1.2018

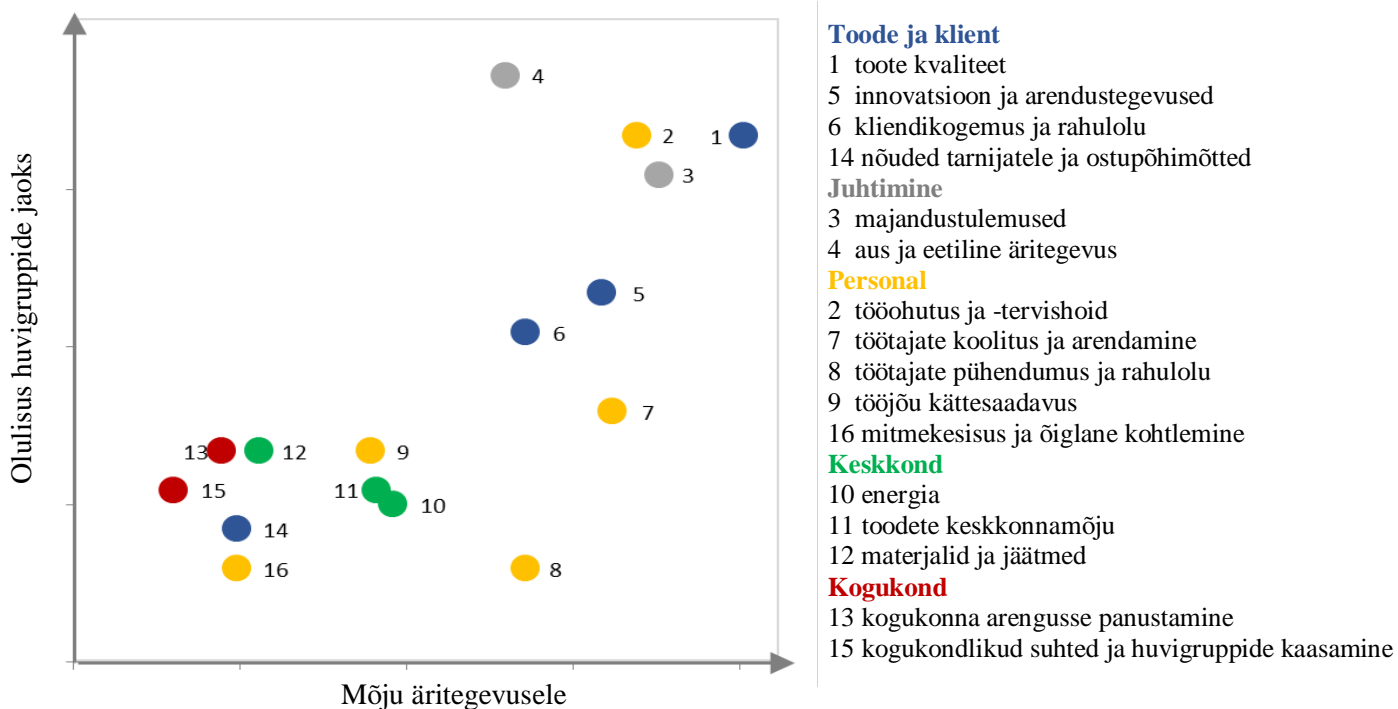
Harju Elekter kontserni jätkusuutlikkuse fookusteemad

AS Harju Elekter mõistab, et Kontserni kasvu üheks eelduseks on juhendumine oma huvigruppide jaoks olulistest teemadest. Ühelt poolt suunavad huvirühmade ootused Kontserni tegevust, teisalt tunneb Kontsern vastutust seal, kus äritegevus teisi osapooli mõjutab.

Kontserni mõjutavad kõige enam omanike, töötajate, klientide ja tarnijate arvamused. Suhtlus nendega on tihe – olenevalt suhtest informeeritakse, arutatakse ja küsitakse tagasisidet (täpsemalt kirjeldatud aruande vastavates peatükkides). Suhtes kohaliku võimu ja elanike, regulaatorite ja järelvalveasutustega, tõstatatakse vastastikku teemasid vastavalt vajadusele. Koostöös haridusasutuste, erialaliitude ja vabauhendustega tegeletakse teemadega, mis mõlemale poolele väärtust loovad. Kuna huvigruppide ootustega arvestamine on Kontserni meelest märk kaasaegsest juhtimiskvaliteedist, on sama tähtis kõiki osapooli Kontserni juhtimisviisidega kursis hoida. Võttes arvesse tavapärase suhtluse käigus tõstatatud

teemasid ning klientide ja töötajate poolt antud tagasisidet, kaardistati Emaettevõtte ja suuremate tütar-ettevõtete juhtide osalusel 2016. aasta lõpus olulisemad teemad, mis Kontserni edukust kõige enam mõjutavad. Kvaliteetse ja usaldusväärse tulemuse tagamiseks juhtisid analüüsi sõltumatud nõustajad.

Vastutustundlik juhtimine iga fookusteema osas on Kontserni jaoks suuremal või vähemal määral tähtis kõigis tegevussegmentides ja kõigis tütar-ettevõtetes. Olulisemad teemad on detailselt, süsteemselt ja teadlikult Kontserni ettevõtete strateegilise ja operatiivse juhtimise osad. Väiksema tähtsusega aspekte arvestatakse juhtimisotsustes tunnetuslikult ja baaspõhimõttena. Seetõttu kajastab ka Kontserni 2017. aasta aruanne ülevaadet kõigi nende teemade juhtimisest ja tulemuslikkusest.

Joonis: Harju Elekter kontserni jätkusuutlikkust mõjutavad fookusteemad

Harju Elekter kontsern tunnetab, et nii kliendid kui ka rahastajad ootavad Kontsernilt tervikuna ning igalt Kontserni ettevõttelt eraldi üha tugevamat tervikvaadet oma sotsiaalsete- ja keskkonnamõjude juhtimisel ning eetiliste ja jätkusuutlike äritavade rakendamisel. Töötajate kasvavad ootused kaasavale ja hoolivale töökeskkonnale ning ambitsioon tegutseda senisest enam Põhjamaade turgudel, seavad samuti eelduseks vastutustundliku tegevuse.

Kõike seda arvesse võttes soovib Kontsern arendada oma ettevõtete juhtimist huvigruppide ootusi teades, inimeste ja keskkonna suhtes arvestavalt ning ausalt, eetiliselt ja läbipaistvalt.

AASTA 2017 – SÜNDMUSED, TUNNUSTUSED, AUHINNAD

Motherson Sumi Systems Limited ja PKC Group Oyj juhatus sõlmisid 19. jaanuaril 2017 ühinemislepingu ning PKC Group Oyj aktsionäridele tehti ülevõtmispakkumine hinnaga 23,55 eurot aktsia kohta. 22. märtsil 2017 teatas PKC Group Oyj ülevõtmispakkumise õnnestumisest. ASi Harju Elekter omanduses oli 1 094 641 PKC Group Oyj aktsiat, mille eest laekus firmale 30. märtsiks 25,8 miljonit eurot.

Jaanuaris 2017 sai tütarettevõtte AS Harju Elekter Elektrotehnika suurtelemuse Konecranesilt 86 eriotstarbeliste alajaamade tarnimiseks Ameerika Ühendriikidesse. Koos 2016. aasta lõpus Soome jaotusvõrgu ettevõtetega sõlmitud lepingutega kasvas alajaamade tootmine Kontserni Eesti ja Soome tehastes 3 000 alajaamani aastas.

Märtsis ostis AS Harju Elekter 80,52% suuruse osaluse elektrimaterjalide ja -seadmete müügiettevõttes Energo Veritas OÜ ning ASi Harju Elekter kaubandusgrupi ja Energo Veritas OÜ äritegevused liideti. Alates 1. juunist jätkati ühise müügiorganisatsioonina, Kontserni tütarettevõtteks Energo Veritas OÜ nime all.

27. aprillil 2017 toimus ASi Harju Elekter aktsionäride korraline üldkoosolek, kes kinnitas 2016. majandusaasta aruande ja kasumijaotuse ning uue nõukogu koosseisu ning kiitis heaks nõukogu liikmete tasud.

AS Harju Elekter allkirjastas 2. juunil 2017 lepingu Soome laevaehituse elektritööde ettevõtte Telesilta Oy kõigi aktsiate ostuks. Telesilta Oy jätkab oma nime ja kaubamärgi all Kontserni 100%lise tütarettevõtteks. Telesilta Oy ostuga laiendas Kontserni teadmisi ja oskusi laevade elektri- ja automaatikaseadmete valmistamisel ja paigaldamisel ning sisenes perspektiivsesse Soome laevaehituse sektorisse.

29. augustil avas AS Stera Saue ASile Harju Elekter kuuluvas Allika tööstuspargis pidulikult uue tehase, kus on tootmispinda 3 400m². 2018. aasta jooksul ehitab AS Harju Elekter ASile Stera Saue veel 4 000m² ja seejärel 3 000m² ulatuses uusi tootmispindasid, kokku kasvavad ASile Stera Saue renditavad tootmispinnad 10 400m²ni.

Seoses 2016. aastal sõlmitud silmapaistvatele lepingutele välispartneritega ja ekspordi kasvule andis KredEx Krediidikindlustus märtsis ettevõttele üle eksporditeo auhinna.

Kontserni Leedu tütarettevõtte Rifas UAB pärjati juunis maineka Rolls-Royce merendussuuna toote- ja teenusesektori auhinnaga "Innovatsiooni ja tehnoloogia ettevõtte 2017". Kõrge tunnustus anti ettevõttele innovatsiooni eest laeva elektrisüsteemi edukal välja töötamisel ja tootmisesse juurutamisel.

Rifas UAB pärjati Panevezysse omavalituse poolt auhinnaga "Kõige innovaatilisem ettevõtte 2017".

ASi Harju Elekter Elektrotehnika tunnustati 2017. aastal Elenia Oy poolt tiitliga „Parim Tarnija“.

ASi Harju Elekter nõukogu esimees Endel Palla pälvis pikaajalise viljaka koostöö eest õppekavade arendamisel ja üliõpilaste toetamisel nii programmide kui ka stipendiumidega Tallinna Tehnikaülikooli kõrgeima tunnustuse, *Mente et Manu* teenetemedali.

Kontserni tütarettevõtted osalesid majandusaastal aktiivselt erialamessidel Eestis, Soomes ja Rootsis: Göteborgis Põhjamaade suurimal elektriala messil Elfack, Soomes Tampere toimunud erialamessidel Verkosto ja Alihankinta ning Helsingis toimunud messil Teknologia17. Traditsiooniliselt jätkas Kontserni kaubandusüksus oma tootevaliku tutvustamist rahvusvahelisel ehitusmessil Tallinnas.

Aruandekuupäeva järgsed sündmused

AS Harju Elekter allkirjastas 12. detsembril 2017. aastal lepingu müügi- ja tehnilisi lahendusi pakuva Rootsi ettevõtte SEBAB AB ning tehasevalmistuses tehnilisi hooneid tootva sõsarettevõtte Grytek AB kõigi aktsiate omandamiseks firmalt Tnåa AB. SEBAB AB on spetsialiseerunud energia tootmiseks ja jaotuseks vajalike kesk- ja madalpingeliste lahenduste välja töötamisele ning tarnimisele infrastruktuuri, ehitus- ja taastuvenergiasektorile. Soetatud ettevõtted jätkavad esialgu oma nime ja kaubamärgi all Kontserni 100%liste tütarettevõtetena. Tehing jõustus 8. jaanuaril 2018.

AS Harju Elekter Elektrotehnika allkirjastas 18. jaanuaril 2018 lepingu Soome suurima elektrivõrguettevõttega Caruna Oy neile madalpingeliste liitumis- ja arvestikappide tarnimiseks 2+1+1 aasta jooksul. Lepingu orienteeriv maht on Caruna hinnangul vähemalt 5 miljonit eurot. Harju Elekter kontsernil on Caruna Grupiga juba kehtivad lepingud alajaamade tarnimiseks, tänu millele on alajaamade tootmine kasvanud Kontserni Eesti ja Soome tehastes aastaga 1 000 alajaamalt 3 000 alajaamani aastas.

ASi Harju Elekter Elektrotehnika avas 1. veebruaril 2018 Keila Tööstuspargis oma uue tehase. Tänu mitmele suurtellimusele tegi KP/MP jaotus- ning automaatikaseadmeid valmistava tütaretevõtte tootmiskaht aruandeaastal läbi suure kasvu, mis tingis vajaduse suuremate ruumide järele. Ligi pool aastat väldanud kolimine viidi lõpule 2017. aasta detsembriks. Uues tehases on varasema 10 400m² asemel pinda 16 715m². Tootmisvõimsuste suurendamine koos töötajate arvu kasvuga 236 inimeseni, sh 43 müügi-, tootmis- ja tootearendusinseneri on esialgu piisav tellimusmahu tõrgeteta täitmiseks.

AS Harju Elekter Elektrotehnika võitis Rootsis hanke alajaamade tarnimiseks. Rootsi suurim jaotusvõrguettevõtte E.ON Energidistribution AB edastas veebruaris 2018 ametliku teate hanke võidu kohta vastavalt millele tarnitakse 3-aastase lepinguperioodi vältel Rootsi üle 2 000 alajaama. Raamleping on kaavas sõlmida märtsis.

KONTSERNI TEGEVUS AASTAL 2018

Harju Elekter kontsern tervikuna juhindub äristrateegiast, vastavalt millele lähtutakse nii lühema- kui ka pikemaajaliste otsuste tegemisel eesmärgist olla Baltimaades ja Skandinaavia riikides tuntud ja tunnustatud elektri- ja automaatikaseadmete tootja, kes toodab ja tarnib professionaalset tootevalikut ning teraviklahendusi kesk- ja madalpinge toodete osas, kasutades selleks kaasaegset tehnoloogiat ja rakendades parimat oskusteavet. Kontserni tegevused lähtuvad ideest tegutseda ja otsustada eelkõige klientide ja partnerite huvisid ja eelistusi toetavalt. Muutuv maailm lisab oluliselt väljakutseid ja valikuid. Eeldame, et Kontsern tervikuna, organisatsioon ja tütarfirmad on valmis uueneva maailma ja muutuvate majandusmudelitega keskkonnas oma edulugu jätkama.

Kontserni edasiste tegevuste ja plaanide seadmisel tuginetakse oma tugevustele tootearenduses, õpitud kogemustele ja klientide ootustele, püüdes olla avatud ja tähelepanelik kõige uue ja muutuva suhtes. Kontserni prioriteet on asetatud peamistele turgudele Skandinaavias, kuid selle kaudu näeme võimalusi tarneteks ka kõikjale üle maailma, nii tööstusautomaatika kui ka energijaotussektori toodete osas.

Kontserni igapäevases äritegevuses panustame energiasäästlike toodete ja tehnoloogiate arendamisse, aga ka uute ja innovaatiliste projektide ja tegevusalade kaasamisse.

Seoses viimastel aastatel toimunud jõulise laienemisega on 2018. aastal fookuses Kontserni tasemel juhtimisstruktuuri ülevaatamine, Kontserni ettevõtete vahelise koostöö edendamine ja selleks vajalike organisatoorsete eelduste loomine. Seda toetavad piisavad investeeringud personali ja tehnoloogiasse, sh digitaliseerimisprojektidesse äriarenduses, turvalisuses ja finantsarvestuses. Siiski jätkatakse aktiivset tegevust võimalike finantsinvesteeringute, ühinemis- ja ülevõtmisprojektide leidmisel ja käivitamisel.

Kontserni jaoks on tähtis hoida ja suurendada turuosa Skandinaavias. Lähitulevikus keskendutakse eelkõige uute lepingute täitmisele ja müügi kasvatamisele Rootsis, kuid Eesti ettevõtte peetakse oluliseks ka osatähtsuse säilitamist koduturul, kus nähakse kasvu võimalusi eelkõige ehitussektorile suunatud toodete ja tooterühmade turu nõudmistele sobivaks kohandamisel ja konkurentsivõimelisemaks muutmisel. Uue perspektiivse ärisuunana nähakse päikeseenergia kasutamisel komplekse teenuse pakumist.

Allika Tööstuspargi jätkuv arendamine uute rentnikute leidmiseks ning uute perspektiivsete tööstusliku kinnisvara projektide alustamiseks.

FINANTSKOKKUVÕTE

Kontsern	2017	2016	2015	2014	2013
Kasumiaruanne (miljon eurot)					
Müügitulud	102,4	61,2	60,7	50,6	48,3
Ärikasum	5,4	3,2	3,3	2,2	1,7
Puhaskasum (emaettevõtte omanikele kuuluv)	29,1	3,2	3,2	9,7	5,2
Finantsseisundi aruanne aasta lõpu seisuga (miljon eurot)					
Käibevara kokku	48,7	22,3	19,8	25,1	15,9
Põhivara kokku	41,3	51,7	46,7	44,7	55,2
Varad kokku	90,0	74,0	66,5	69,8	71,1
Omakapital (emaettevõtte omanikele kuuluv)	69,9	60,3	58,1	58,5	62,5
Omakapitali kordaja (%)	77,7	81,5	87,2	83,8	87,9
Juurdekasvutempod (% vrd eelmise aastaga)					
Müügitulud	67,4	0,8	19,9	4,8	-8,5
Ärikasum	71,1	-2,9	47,1	27,8	-11,5
Puhaskasum (emaettevõtte omanikele kuuluv)	804,9	0,9	-67,1	87,9	46,8
Varad	21,6	11,1	-4,6	-1,8	19,2
Omakapital (emaettevõtte omanikele kuuluv)	15,9	3,8	-0,7	-6,4	28,1
Tulususe suhtarvud (%)					
Käibe ärirentaabilus	5,3	5,2	5,4	4,4	3,6
Käibe puhasrentaabilus	28,4	5,3	5,3	19,3	10,7
Varade puhasrentaabilus	35,5	4,6	4,7	13,8	7,9
Omakapitali puhasrentaabilus (ROE)	44,7	5,4	5,5	16,0	9,2
Aksia (EUR)					
Keskmine aktsiate arv (1000 tk)	17 740	17 740	17 551	17 400	17 400
Omakapital aktsia kohta	3,67	3,34	3,32	3,48	3,20
Aksia sulgemishind	5,00	2,83	2,63	2,79	2,70
Puhaskasum aktsia kohta	1,64	0,18	0,18	0,56	0,30
P/E suhe (kordaja)	^[3] 3,05	15,72	14,61	4,98	9,00
Dividend aktsia kohta	^[1] 0,24	0,18	^[2] 0,12	0,15	0,10
Likviidsussuhtarvud					
Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja	2,4	2,1	2,7	2,8	2,3
Likviidsuskordaja	1,6	1,3	1,7	1,9	1,4
Personal ja palgad					
Keskmine töötajate arv	567	455	472	459	455
Töötajate arv perioodi lõpu seisuga	630	480	470	483	451
Palgakulu (miljon eurot)	14,1	10,6	9,7	9,2	8,6
Käibe ärirentaabilus	= Ärikasum/Müügitulud*100				
Käibe puhasrentaabilus	= Puhaskasum (emaettevõtte omanikele kuuluv) /Müügitulud*100				
Omakapital aktsia kohta	= Omakapital(keskmise, emaettevõtte omanikele kuuluv)/Aktsiate arvuga (perioodi keskmine)				
Vara puhasrentaabilus	= Puhaskasum (emaettevõtte omanikele kuuluv) /Keskmine vara*100				
Omakapitali puhasrentaabilus	= Puhaskasum (emaettevõtte omanikele kuuluv) /Keskmine omakapital (emaettevõtte omanikele kuuluv) *100				
Omakapitali kordaja	= Keskmine omakapital (emaettevõtte omanikele kuuluv) /Keskmine varad*100				
Puhaskasum aktsia kohta	= Puhaskasum (emaettevõtte omanikele kuuluv) / Keskmine aktsiate arv				
P/E suhe	= Aktsia hind/Kasum aktsia kohta				
Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja	= Käibevara (keskmise) / Lühiajalised kohustused (keskmise)				
Likviidsuskordaja	= Keskmine likviidsed varad (käibevara-varud)/ Lühiajalised kohustused (keskmise)				

^[1] Juhatus eettepanek^[2] sh 0,07 eurot, omakapitali väljamakse^[3] arvestab kasumit erakorralisest investeringu müügist 2017

MAJANDUSKESKKONNA ÜLEVAADE

Maailmamajandus

Positiivsed uudised maailmamajanduse käekäigu kohta jätkusid läbi kogu 2017. aasta. USA kasv ületas ootuseid; Jaapani majandus kasvas üle paljude aastate taas kiiremini; Euroalal olid suurepärasest hoos Saksamaa ja Hispaania majandused, kuid olukord paranes ka Prantsusmaal ja Itaalias. Suurbritannia lahkumisotsus EList küll kahjustas riigi majandust, kuid selle mõju jäi oodatust tagasihoidlikumaks. Peamiste ohuteguritena mainiti eelkõige geopoliitilisi riske, olukorda pingestas endiselt Venemaa-Ukraina konflikt. Aruandeaastal tegid tugeva tõusu kõik maailma olulisemad aktsiaturud, teistest enim USA ettevõtete aktsiad. Hea oli aasta ka toormesektorile. Enim, üle 30%, tõusis nõudlus vase vastu, kuld lõpetas aasta 12%lise kasvuga ning nafta hind tõusis 2,5 aasta kõrgeimale (66 USD/parrel) tasemele, kerkides aastaga 16%. USA dollar kaotas teiste oluliste valuutade vastu aastaga 9%, samal ajal kui Euro kerkis 14%. Intressid püsisid jätkuvalt madalal, kuid üle pika aja sai taas kord rääkida inflatsioonist, mis ekspertide hinnangul jäi Euroopa Liidus tervikuna 1,7% tasemele. IMF andis maailma 2017. aasta majanduskasvuks 3,7% ja Euroopa Liidus 2,5%. Rootsi majandus kosus 3,2%, Soomes 3,0%, Leedus 3,8% ja Lätis 4,5% ja Eestis 4,9%.

Euroala ja Põhjamaad

Euroala riikide kiiremat kasvu tõukas tagant mitme soodsa faktori koosmõju. Suuremad poliitilised tormituuled on Euroopas praeguseks vaibunud ja tugevnevad tööturud on tõstnud majapidamiste kindlustunde kõrgele tasemele. Tugev majanduskasv Euroopas tähendas Põhjamaadele ja Balti riikidele paremaid ekspordivõimalusi. Soome majanduslik käekäik oli oodatust palju positiivsem, oluliselt aeglasmalt kulges ka viimastel aastatel suuri majanduskasvu numbreid näidanud Rootsi majanduse aeglustumine.

Eesti ja Baltimaad

Sarnaselt teistele Baltimaadele kiirenes Eesti majanduskasv aruandeaastal oluliselt, toeks tugevnev euroala majandus ja Soome kiire taastumine. 2016. aasta teises pooles alanud tõus jätkus läbi kogu 2017. aasta ning kokkuvõttes kasvas Eesti majandus statistikaameti andmetel 4,9%. Kasv oli tugev ja laiapõhjaline, millesse andsid oma osa nii peamiselt ekspordile keskendunud tööstussektor kui sisenõudlust teenindavad harud. Eksportivad ettevõtted nautisid Euroopa majanduskasvu viljasid ja Eesti jaoks tähtsa Soome turu kauaoodatud tõusu. Sisetarbimisele suunatud ärisid saatis jätkuv edu, mida kandis kõrge tööhõive ja ligi 7%line palgakasv. 2017. aasta II pooles oli tööga hõivatud 68% Eesti tööealisest elanikkonnast, s.o näitaja, millega ollakse Euroopas esirinnas. Oluliseks muutuseks oli inflatsiooni taastumine pärast aastaid kestnud paigalseisu. Keskmine tarbijakorv kallines 3,4%, millesse andis oma panuse ka riik, tõstes aktsiisikaupade (kütus, alkohol) hinda. Eesti Panga hinnangul oli majanduskeskkond äärmiselt soodne - intressimäärad olid madalad ja Eesti eelarvepoliitika leebem kui varem. Kokkuvõttes iseloomustas aastat kõrge tööhõive, tööpuuduse vähenemise, elanike elujärje paranemine ja investeringute aktiveerumine.

Allikad: IMF, Eesti Pank, Statistikaamet, SEB Pank.

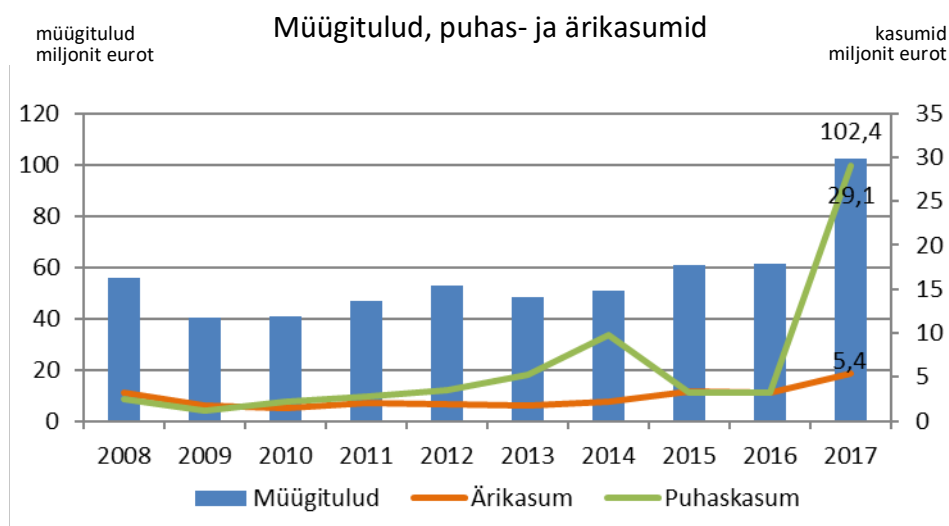
TEGEVUSTULEMUSED

Kontserni struktuur ja muutused

2017. aasta majandusaasta aruandes on ridarealt konsolideeritud ASi Harju Elekter (konsolideeriva üksuse) ja tema tütarettevõtete AS Harju Elekter Elektrotehnika, AS Harju Elekter Teletehnika, Energo Veritas OÜ, Satmatic Oy, Finnkumu Oy, Telesilta Oy, Harju Elekter Kiinteistöt Oy, Harju Elekter AB, Rifas UAB ja Automatikos Iranga UAB finantsaruanded.

AS Harju Elekter soetas 2017. aasta veebruaris Harju Elekter AB 10%lise vähemusosaluse ja omab tehingu järgselt tütarettevõttes 100%list osalust. 29. märtsil jõustus tehing 80,52% suuruse osaluse omandamiseks elektrimaterjalide ja -seadmete müügiettevõttes Energo Veritas OÜ ning 2. juunil Soome laevaehituse elektritööde ettevõtte Telesilta Oy kõigi aktsiate ostuks. Energo Veritas OÜ majandusnäitajad kajastuvad konsolideeritud raamatupidamise aruandes alates teisest kvartalist ja Telesilta Oy majandusnäitajad alates teisest poolaastast.

Tulud, kulud ja kasumid

Kontserni Harju Elekter 2017. aasta kujunes edukaks. Eelmise aastaga võrreldes kasvas Kontserni müügitulu ligi 70%, ületades 100 miljoni euro piiri. Müügimahtude ja majandustulemuste juurdekasvule avaldas mõju nii 2016. aasta lõpus sõlmitud suuremahulised lepingud kui ka uute tütarettevõtete Energo Veritas OÜ ja Telesilta Oy soetamine 2017. aastal.

2017. aasta konsolideeritud müügitulu oli 102,4 (2016: 61,2) miljonit eurot, ärikasum 5,4 (2016: 3,2) miljonit eurot ja puhaskasum oli 29,1 (2016: 3,2) miljonit eurot. Konsolideeritud müügitulust andsid Eesti ettevõtted 24,8% (2016: 34,2%), Soome 66,1% (2016: 57,3%), Leedu 8,7% (2016: 8,5%) ja Rootsi 0,4% (2016: 0%).

Turgudest domineerisid jätkuvalt Soome ja Eesti turud, kuhu müüdi kokku 89,0% (2016: 88,9%) Kontserni toodetest ja teenustest.

Kontserni suurimaks ja olulisemaks turuks on kasvanud Soome, kust teeniti 73,0% (2016: 67,0%) Kontserni müügituludest. Müük Soome turule kasvas aastaga 34,0 miljonit eurot 75,0 miljoni euroni. Soome turgu iseloomustavad jätkuvalt kõrged investeeringud energiajaotussektoris. Kasvu peamiseks põhjuseks oli 2016. aasta lõpus sõlmitud lepingud Soome võrguettevõtetega, kelle tellimused algasid I kvartalis 2017. Soome turu kasvule andis märkimisväärse panuse ka uue tütarettevõtte Telesilta Oy soetus, suurendades Kontserni müügitulu aruandeaastal 12,9%.

Kontsern müüs 2017. aastal Eesti turule 16,0% (2016: 21,9%) oma toodetest ja teenustest. Aastaga kasvasid tärned Eesti turule 3 miljoni euro võrra ehk 22,7% (2016: kahanes 0,8 miljoni euro võrra ehk 5,8%). Eesti turu väiksuse ning madalate investeeringute tõttu on Kontsern järjest enam keskendunud

välisurgudele. Aruandeaastal müüdi Kontserni toodetest ja teenustest väljapoole Eestit 84,0%, võrreldaval perioodil 78,1%.

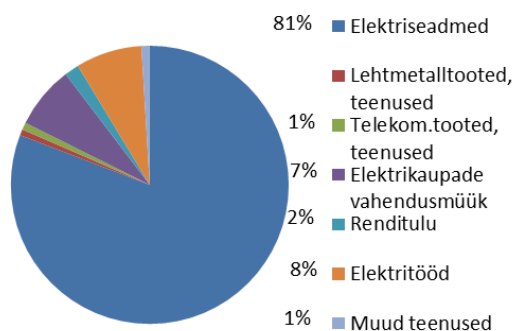
Kontserni Leedu tütarettevõtte müügistrateegia põhifookus on suunatud eksporditurgudele. Välisuru osakaal tütarettevõtte müügituludes oli aruandeaastal 86% (2016: 89%). Tellimusmahtude suurenemine Norra turul kasvatasid Leedu tütarettevõtte Rifas UAB müügitulu aruandeaastal 2,5 miljoni euro võrra. Müük Norra turule kasvas aastaga kahekordseks 5,9 miljoni euroni, moodustades konsolideeritud müügitulust 5,7%.

Kontsern jätkas 2017. aastal aktiivset tööd Rootsi-suunalises tegevuses nii müügi kui ka tootearenduse vallas. Rootsi turult teenitud müügitulu kasvas 12 kuuga 28,6% 2,7 miljoni euroni.

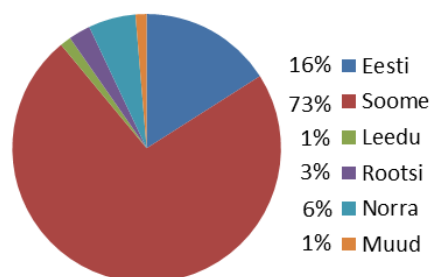
Müügitulu muudelt turgudelt kasvas aastaga enam kui 10% olles 1,4 (2016: 1,2) miljonit eurot. Aruandeaastal lisandusid uute turgudena Portugal, Austria, Slovakkia ja Indoneesia.

Kontserni põhitegevuseks on elektrienergia jaotus- ja juhtimisseadmete tootmine ja müük. Tootmis-tegevus andis suurima osa ehk 83,2% ning kinnisvara ja muud segmenteerimata tegevused kokku 16,8% konsolideeritud müügitulust. Aastaga kasvas tootmissegmenti müügiimaht 29,6 miljoni euro võrra 85,4 miljoni euroni, millest 97,1% saadi elektriseadmete müügist. Kinnisvara segmenti müügitulu vähenemist 0,5 miljoni euro võrra 2,0 miljoni euroni, moodustades 1,9% konsolideeritud müügitulust, mõjutas PKC Group Oyj tootmis-tegevuse lõpetamine Eestis ning lahkumine Kontserni rendipindadelt 2017. aasta alguses. ASile Harju Elekter kuuluvas Allika tööstuspargis käiku antud uutelt rendipindadelt teenitud renditulu kajastus Kontserni ja samuti Kinnisvara segmenti tuludes alates kolmandast kvartalist. Muust segmenteerimata tegevusest teenitud müügitulu kasvas 12 kuuga enam kui viiekordseks 15,3 miljoni euroni, moodustades 14,9% konsolideeritud müügitulust. Juunis soetatud Soome ettevõtte Telesilta Oy majandusnäitajate kajastamine alates III kvartalist ja Energo Veritas OÜ majandusnäitajate kajastamine II kvartalist tõi kaasa muu segmenteerimata tegevuse ja Kontserni müügitulu kasvu aruandeaastal. Muust segmenteerimata tegevuse müügitulust andsid elektriinstallatsioonitööd aruandeaastal 51,8% ning elektrikaupade vahendusmüük 35,0%.

Müügitulud tootegruppide kaupa

Müügitulud turgude kaupa

Müüdüd toodete ja teenuste kulud kasvasid aastaga 36,2 miljonit eurot ehk 71,3%, edestades müügitulude kasvutempot, mis oli 67,4%. Tulenevalt eelnevast kujunes aruandeperioodi brutokasumiks 15,4 miljonit eurot, edestades võrreldava perioodi näitajat 48,2%. Euroopa juhtivad lehtmetalli tootjad tõstsid esimesel poolaastal toormaterjali hindasid, mis kasvatasid müüdüd toodete ja teenuste kulude taset. Aastaga langes brutokasumi marginaal võrreldava perioodi näitaja suhtes 1,9 protsendipunkti võrra ja oli 15,0%.

Kontserni turustus- ja üldhalduskulud kasvasid aastaga 2,7 miljonit eurot 9,8 miljon euroni. Nii turustus- kui ka üldhalduskulude määrad müügitulust olid languses vähenedes 12 kuuga ühe protsendipunkti võrra ning olid vastavalt 3,8% ja 5,8%. Spetsiifiliste tellimuste mahu hüppeline tõus on toonud kaasa vajaduse palgata juurde spetsialiste, millega kaasnesid koolitus- ja uute töökohtade ettevalmistamise kulud. Kontsern on teinud märkimisväärsed kulutusi uute hangete ettevalmistamiseks ning uute tütar-ettevõtete soetamiseks.

Võrreldes aasta algusega on Kontserni töötajate arv suurenenud 150 inimese võrra 630 töötajani. Telesilta Oy ja Energo Veritas OÜ soetamisega lisandus kontserni 42 töötajat. 2015. aasta teises pooles alustati tootmise optimeerimisega Kontserni Eesti ettevõttes. Kuni 2016. aasta III kvartalini tõi see kaasa töötajate arvu vähenemise, kuid pärast mitmete suuremahuliste müügilepingute sõlmimist alustati 2016. aasta viimases kvartalis taas töökohtade loomist. Uute töötajate värbamine on töjõuturul valitseva tihe konkurentsi ning kasvava palgasurve tõttu keeruline. Töötajate värbamiseks ning olemasolevate hoidmiseks alustati töötajate palgatasemete ülevaatamist juba 2016. aasta IV kvartalis. Aasta jooksul vähenes töötajate arv vaid Emaettevõttes. Töjõukulud kasvasid 12 kuuga 38,9% 18,7 miljoni euroni. Töjõukulude määr moodustas aruandeaasta müügitulust 18,3%, vähenedes võrreldava perioodi näitaja suhtes 3,7 protsendipunkti võrra. Aruandeaastal maksti töötajatele palkade ja tasudena välja 14 073 (2016: 10 597) tuhat eurot. Palgakulude tõus kolmandiku võrra on tingitud uute töötajate palkamisest seoses tootmiskaotuste olulise suurenemisega, kuid jäi alla müügitulu kasvule: 67,4%. Aruandeaastal oli keskmine töötasu kuus ühe Kontserni töötaja kohta 2 067 eurot, kasvades keskmiselt 127 euro võrra. Keskmist töötasu kasvu mõjutas ka Soome töötajate osakaalu tõus Kontsernis, kuna Soomes on palgata- se oluliselt kõrgem kui Eesti ja Leedu ettevõttes.

Kokkuvõttes oli äritegevuse kulude kasvutempo sarnane müügitulude kasvule, suurenedes aastaga 67,1% 96,9 miljoni euroni. Kontserni 2017. aasta ärikasum oli 5 442 (2016: 3 181) tuhat eurot ja ärikasum enne kulumit 7 587 (2016: 4 777) tuhat eurot. Aruandeaasta ärirentaabluseks kujunes 5,3% (2016: 5,2%) ja ärirentaabluseks enne kulumit 7,4% (2016: 7,8%). Rentaabluse languse põhjusteks on renditulu- lude vähenemine seoses PKC Group Oyj lahkumisega Kontserni rendipindadelt 2017. aasta alguses ja globaalne toormaterjalide hinnatõus. Samuti mõjutasid rentaablust ühekordsed kulud seoses AS Harju Elekter Elektrotehnika kolimisega uutele tootmispindadele.

Kokkuvõttes oli 2017. aasta konsolideeritud puhaskasum 29 132 (2016: 3 224) tuhat eurot. Emaettevõtte omanikele kuuluv osa oli 29 129 (2016: 3 219) tuhat eurot. Puhaskasum aktsia kohta oli 1,64 (2016: 0,18) eurot. Suure puhaskasumi põhjuseks oli PKC Group Oyj aktsiate müügist saadud ühekordne fi- nantstulu 24 839 tuhat eurot. Aasta konsolideeritud puhaskasum erakorralise tuluta oli 4 293 (2016: 3 224) tuhat eurot ja puhaskasum aktsia kohta 0,24 (2016: 0,18 eurot) eurot.

Muu koondkasum

Jaanuaris 2017 tehti PKC Group Oyj aktsionäridele ülevõtmispakkumine hinnaga 23,55 eurot aktsia kohta. Ülevõtmispakkumine õnnestus. ASi Harju Elekter omanduses oli 1 094 641 PKC Group Oyj aktsiat, mille eest laekus firmale 30. märtsiks 25,8 miljonit eurot. PKC Group Oyj aktsiate müügiga vähenes 2017. aastal muu koondkasum ja ka ümberhindluse reserv omakapitalis 16 367 tuhat eurot, mis kajastati aruandeaasta kasumis. 2016. aastal saadi finantsvara ümberhindlusest muud koondkasumit 1 142 tuhande euro võrra.

Finantsseisund ja rahavood

Aruandeperioodi lõpu seisuga moodustasid käibevarad 54% (2016: 30%) ja põhivarad 46% (2016: 70%) varade maksumusest ning võõrkapital 22% (2016: 18%) ja omakapital 78% (2016: 82%).

Kontserni varade maht oli 31.12.2017 seisuga 90,0 miljonit eurot, kasvades aastaga 16,0 miljoni euro võrra. Aasta jooksul suurenes käibevara 26,4 miljonit eurot, sh kasvasid varud 3,3 miljonit eurot 13,0 miljoni euroni, äritegevuse ja muud nõuded 5,1 miljonit eurot 13,6 miljoni euroni ning raha ja rahaekvi- valendid 7,7 miljoni euro võrra 11,0 miljoni euroni. Aruandeaastal soetati lühiajalisi finantsinvesteeringuid kokku summas 9,9 miljonit eurot.

Põhivara maksumus finantsseisundi aruandes kahanes 12 kuuga kokku 10,4 miljoni euro võrra 41,3 miljoni euroni. 2017. aasta esimeses kvartalis müüdi kõik ASi Harju Elekter omanduses olnud PKC Group Oyj aktsiad, mille tulemusena vähenes pikaajaliste finantsinvesteeringute maksumus finantssei- sundi aruandes 17,3 miljonit eurot 4,7 miljoni euroni.

Kontsern on aasta jooksul investeerinud kinnisvarasse 4,1 miljonit eurot ja materiaalsesse põhivarasse 3,1 miljonit eurot, kokku 7,2 miljonit eurot, võrreldaval perioodil vastavalt 3,1 miljonit eurot ja 1,5 miljonit eurot, millest 0,9 miljoni euro väärtuses soetati materiaalsel põhivara seoses kinnisvarafirma ostuga Soomes.

31.12.2017 seisuga moodustasid intressikandvad võlakohustused Kontserni kohustustest kokku 17,6% ja varade maksumusest 3,9%, 31.12.2016 seisuga vastavalt 14,5% ja 2,7%. Kontsernil oli intressikandvaid võlakohustusi kokku 3,5 (31.12.2016: 2,0) miljonit eurot, millest lühiajaline osa moodustas 0,6 (31.12.2016: 0,8) miljonit eurot.

Aruandekuupäeva seisuga oli Kontsernil kohustusi kokku 20,0 (2016: 13,6) miljonit eurot, millest lühiajalised kohustused moodustasid 85% ehk 17,1 miljonit eurot, võrreldaval perioodil 91% ehk 12,4 miljonit eurot. Lühiajaliste kohustuste 4,7 miljoni eurosele kasvule avaldasid enim mõju tarnijatele tasumata arvete kasv 2,9 miljoni euro võrra ning maksude võla kasv 1,2 miljonit eurot. Kontserni pikaajalised kohustused suurenesid 1,7 miljoni euro võrra 2,9 miljoni euroni. Kontserni omakapital suurenes 9,5 miljonit eurot 69,9 miljoni euroni.

Äritegevuse rahavood olid 2017. aastal 4,6 miljonit eurot ning aasta varem 2,6 miljonit eurot.

Aruandeaastal tehtud investeeringute eest tasuti kokku 19,6 miljonit eurot, sellest kinnisvara-investeeringute, materiaalse ja immateriaalse põhivara eest kokku 7,6 miljonit eurot, muude finantsinvesteeringute eest 10,0 miljonit eurot ning tütarettevõtete soetamisel tekkis netorahavoog välja 2,0 miljonit eurot (lisa 29). 2017. aastal laekus PKC Group Oyj aktsiate müügist 25,8 miljonit eurot ning põhivarade müügist 0,1 miljonit eurot. Kokkuvõttes tuli aruandeaastal investeerimistegevusest raha sisse 6,3 miljonit eurot. Võrreldaval perioodil läks investeerimistegevusest raha välja 4,5 miljonit eurot. 2016. aastal tasuti tütarettevõtete aktsiate eest kokku 1,2 miljonit eurot (lisa 29) ja muude finantsinvesteeringute eest 0,7 miljonit eurot. PKC Group Oyj maksis dividende 0,70 eurot aktsia kohta – kokku laekus 2016. aastal netodividende 0,7 miljonit eurot. Kinnisvarainvesteeringute, materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamine mõjutas rahavoogusid 3,2 miljonit eurot.

Finantseerimistegevusest suurenes 2017. aastal rahavoog välja ja oli 3,1 miljonit eurot, mis oli 2,6 miljonit eurot enam kui võrreldaval perioodil. Finantseerimistegevuse rahavoogusid mõjutasid suuremad väljamaksed aktsionäridele – AS Harju Elekter maksis dividende 3,2 (2016: 0,9) miljonit eurot ja aktsiakapitali vähendust 1,2 miljonit eurot. 28. aprillil 2016 toimunud aktsionäride korraline üldkoosolek otsustas vähendada aktsiakapitali 1,2 miljoni euro võrra, makstes aktsionäridele välja 0,07 eurot aktsia kohta. Väljamakse tehti 2017. aasta jaanuaris. Aruandeaastal võeti pikaajalist laenu 2,6 miljonit eurot, tagastati lühi- ja pikaajaliste laene kokku 0,8 miljonit eurot; võrreldaval perioodil võeti pikaajalist pangalaenu 0,1 miljonit eurot ning lühiajalist laenu 0,6 miljonit eurot.

Raha ja rahaekvivalendid kasvasid 12 kuuga 7,7 miljoni euro võrra 11,0 miljoni euroni ja võrreldaval perioodil kahanesid 2,4 miljoni euro võrra 3,3 miljoni euroni.

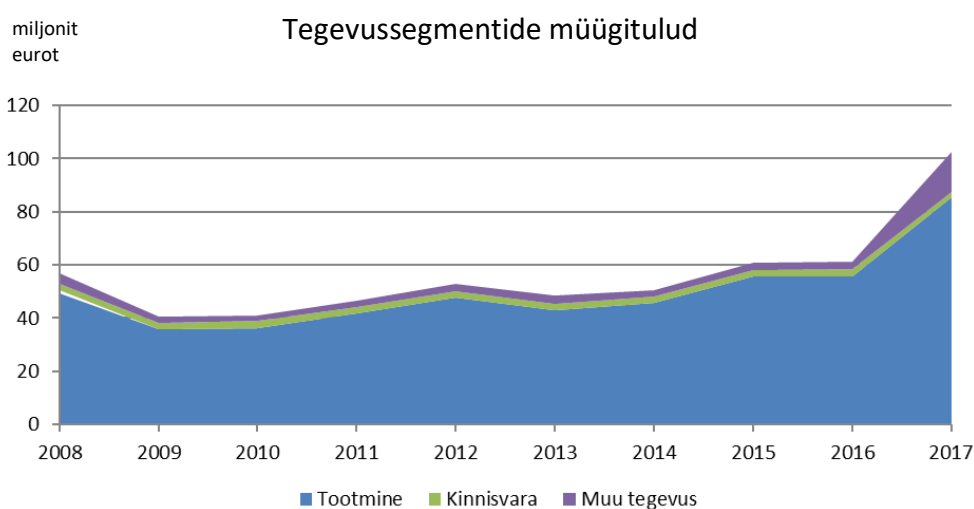
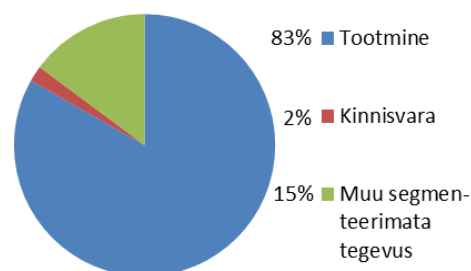
Kontserni finantsinstrumentidega seotud finantsriskide maandamise eesmärgid ja põhimõtted ning majandusaastal ja aruande koostamise perioodil ilmnunud valuutakursside, intressimäärade ja börsikursside muutumisega seonduvad riskid on ära toodud ja kirjeldatud raamatupidamise aruande lisa 5, finantsriskide juhtimise peatükis.

TEGEVUSSEGMENTID

31. detsembri 2017 seisuga toimus Kontserni tegevus kahes valdkonnas – Tootmine ja Kinnisvara, kus iga tegevusala oli piisavalt suure osakaaluga, et moodustada eraldi kajastatavat segmenti ning millega kaasnenud riskid ja hüved olid oluliselt erinevad. Muud segmenteerimata tegevused koondavad endas valdkondi, kus iga tegevusala ei oma piisavalt suurt osakaalu, et eraldi kajastatavat segmenti moodustada.

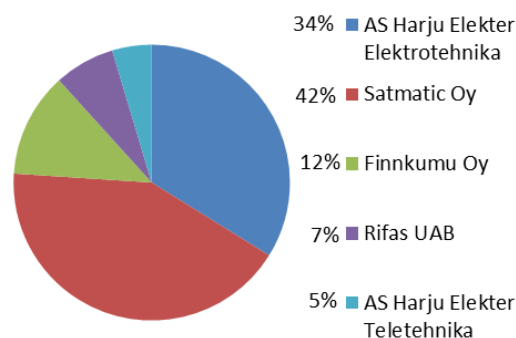
Müügitulud segmentide viisi

TOOTMINE

Tootmise segment hõlmab elektriseadmete tehaseid Eestis (AS Harju Elekter Elektrotehnika), Soomes (Satmatic Oy, Finnkumu Oy) ja Leedus (Rifas UAB), kus tehaste põhitoodangu moodustavad seadmed kesk- ja madalpinge elektrienergia jaotuseks (alajaamad, kaablijaotus- ja liitumiskilbid) ning automaatika- ja juhtimiskeskused energia- tööstus ja merendussektori ning infrastruktuuri tarbeks. Samuti kuulub segmenti AS Harju Elekter Teletehnika (Eesti), mis valmistab lehtmataltooteid energeetika ja elektrotehnika ning telekomi sektorile.

Müügitulud ettevõtete kaupa

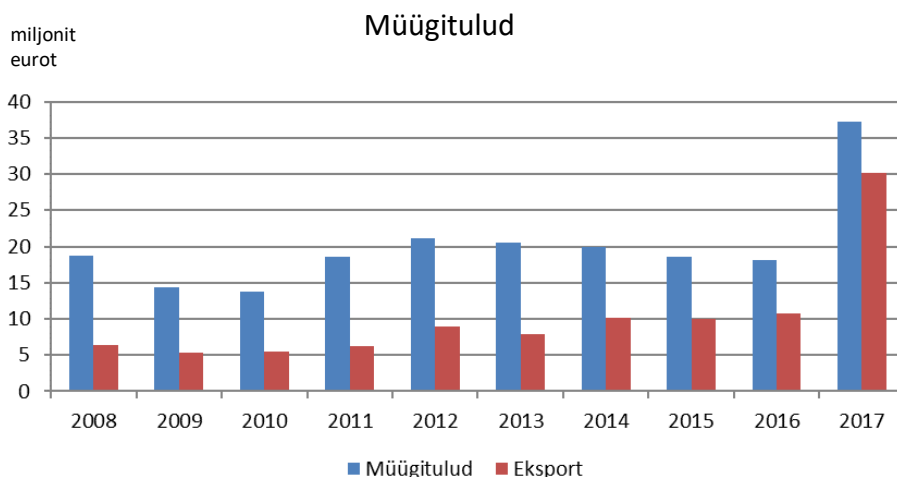

2017. aastal andis Tootmine 83,2% (2016: 91,2%) konsolideeritud müügitulust. Kuigi Tootmise segmenti müügiimaht kasvas aastaga 53,1% 85,4 miljoni euroni, langes selle osakaal Kontserni müügitulus seoses Muu segmenteerimata tegevuste müügitulu viiekordse suurenemisega 15,3 miljoni euroni.

AS Harju Elekter Elektrotehnika

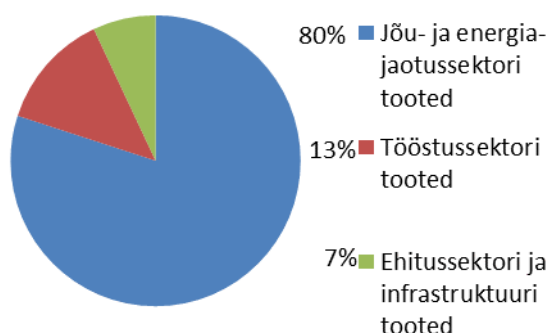
ASi Harju Elekter 100%line tütarettevõtte AS Harju Elekter Elektrotehnika on juhtiv kesk- ja madalpinge (KP/MP) jaotusseadmete tootja ja turustaja. Firma peakontor ja tehas kolisid Keilas ümber uutesse suurematesse tootmishallidesse, kus on kasutuses ligi 17 000 m² tootmis-, lao- ja kontoripindu. Ettevõtte töötas aruandeaasta lõpu seisuga 236 inimest, neist viiendik müügi- ja tootearendusvaldkonnas.

2017. aasta oli Euroopas majandusliku tõusu aasta ja keskkond püsis hea ka ettevõtte olulistest sihtriikides Skandinaavias. Muutuvate regulatsioonide ajal jätkusid tempokad investeeringud mitmetes Soome ja Rootsi elektrivõrkudes, kestis ka aktiivne ehitustegevus.

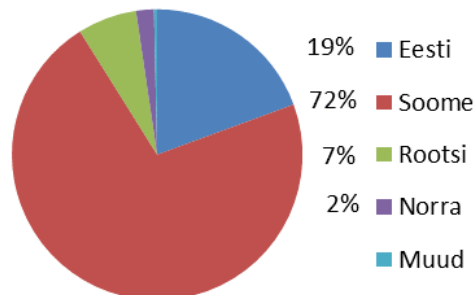

2017. aasta kujunes ASi Harju Elekter Elektrotehnika läbimurde aastaks, mis viis ettevõtte arengu uuele etapile. Järjepidev keskendumine välisurgudele andis oodatud resultaadi. Viimaste aastate aktiivse müügitöö tulemusena Soome elektrivõrkudega sõlmitud mahukate tarnelepingute edukas teenindamine mitmekordistasid alajaamade tootmist. Täiendav edu USA sadamatesse tarnitavate erialajaamade toel kasvatas kokkuvõttes Kontserni KP/MP jaotus- ning automaatikaseadmeid valmistava tütarettevõtte müügitulusid 105% 37,1 miljoni euroni. Ekspordi osakaaluks müügituludes kujunes ettevõtte tegevusaastate rekord 82%, suurimad turud olid Soome (kasv 203%) ja Rootsi (kasv 43%). Müük Eesti turule jäi aasta varasemaga samale tasemele.

Müügitulud tootegruppide kaupa

Müügitulud turgude viisi

Ärisuundade lõikes oli aasta eriti edukas keskpinge ärisuunale, kus müügitulud seoses Soome-suunaliste alajaamade tarnelepingutega kahekordistusid. 2018. aastal toodeti Keila tehases 2 068 alajaama. Madalpingeseadmete äris jätkus aktiivne arendus- ja müügitöö uute raamlepingute sõlmimise nimel, mis aasta lõpus realiseerus Caruna Oy poolt korraldatud kaabeljaotuskappide suurhankel edukaks tunnistamisega.

Tootmise kiire kasv tingis vajaduse suuremate ruumide järele. Paralleelselt tootmismahude järsu kasvuga koliti kogu ettevõtte tegevus aasta jooksul sujuvalt Keila Tööstuskülas kaasagegsetesse tootmishallidesse. Aruandeaastal jõudis lõpule ka ettevõtte põhiotsuste ulatusliku kaardistamise nende protsessihaldussüsteemi (2c8) kandmisega ning jätkus uute tootmismetoodikate rakendamine liinitootmises.

Ettevõtte personali arenduskava järgides juurutati plaanitud struktuurimuutused nii tootmises (loodi töögrupi juhtide ametikohad) kui ka adminsüsteemides (juhtimisetasandite süstematiseerimine). Lisaks viidi personalile läbi mitmeid koolitusi müügi- ja juhtimiskompetentside tõstmise eesmärgil.

2018. aastal keskendutakse jätkuvalt kasvavate tellimusmahtude edukale teenindamisele ja senisest enam madalpingetoodete arendus- ja müügistrateegia väljatöötamisele ning rakendamisele. Tarneahelas võetakse fookusesse efektiivsuse kasv läbi tõrgete vähendamise programmi. Järjest enam panustatakse ka personaliga seotud teemade sügavamale käsitlemisele. Jätkusuutlikkuse tagamiseks jätkub pidevat toodete arendus ja kliendikeskne konsultatiivne müük. Ettevõtete lisandumisega Kontserni muutub ettevõtete vaheline koostöö aasta-aastalt olulisemaks ja uusi võimalusi pakkuvaks.

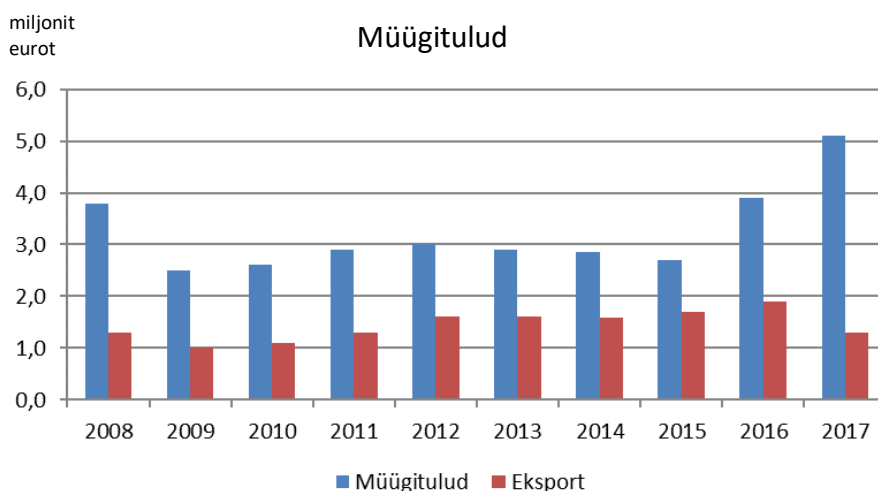
AS Harju Elekter Teletehnika

ASi Harju Elekter 100%lise tütaretevõtte ASi Harju Elekter Teletehnika põhitegevus on kliendikohaste lehtmataloodete ja -lahenduste valmistamine energeetika, elektrotehnika ja ka telekomi sektorile. Lisaks teeb ettevõtte allhanketöid lehtmatali töötlemise ja viimistluse alal. Ettevõtte koosseisu kuulub ka mehaanikajaoskond, mis tegeleb peamiselt eritellimuste täitmisega Keila Tööstusküla ettevõtetele. Firma peakontor ja tehas paiknevad Keilas. Ettevõttes töötab 91 inimest.

2017. aasta pakkus ettevõttele rohkelt väljakutseid. Aasta varem toimunud Kontserni Eesti tehaste lehtmataliüksuste liitmine ja kogu lehtmatali puudutava ressursi, võimekuse ja oskusteabe koondamine ASi Harju Elekter Teletehnika muutis oluliselt ettevõtte fookust ja tooteportfelli. Nõudluse järsu kasvuga kaasa minemine, peamiselt Kontserni tütaretevõttelt AS Harju Elekter Elektrotehnika, ja tellimuste täitmine, esitas muutustes oleva sortimendi juures suuri väljakutseid. Ettevõtte kasumlikkusele avaldasid aga mõju toormehindade tõus, tööjõu kasin kättesaadavus ja lisavahetuste juurutamine tootmises. Aasta lõpus lisas pingeid tootmise kolimine uutele avaramatele pindadele tootmistegevust katkestamata.

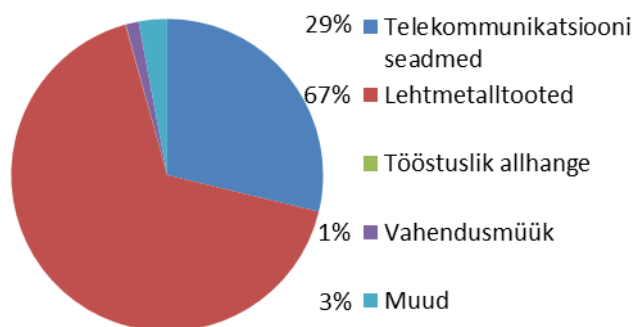
2017. aastal müügitulud kasvasid võrreldes 2016. aastaga 32,6% ja olid 5,1 miljonit eurot. Müügitulude kasvu mõjutas enim müügi 90,8%line (2016: 93,6%) suurenemine koduturul. Müük väljapoole Eestit vähenes 29,3% (2016: suurenes 9,2%). Kokkuvõttes oli ekspordi osakaal müügituludes 25,8% (2016: 48,4%) ja langus oli tingitud tootmismahude olulisest kasvust seoses sõsaretevõtte nõudluse teenindamisega alajaamade hankeprojektide võitmise järel. Samal põhjusel kasvas ka Kontsernisisene müük koduturul.

Tootegruppide lõikes kasvas taas enim – 93,3% – lehtmataloodete müük ja seda peamiselt energiasektori toodete arvel. Telekommunikatsiooni sektoriga seotud toodete ja teenuste müük vähenes ligi veerandi võrra. Suurimaks ekspordiartikliks olid andmesidevõrkude seadmekapid ja nende lisatarvikud.

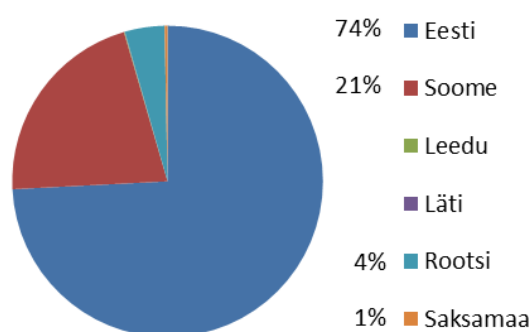

ASi Harju Elekter Teletehnika 2018. aasta tegevused on suunatud lehtmetsa tootmisressursi suurendamisele läbi investeeringute seadmetesse, millest olulisim on automaatne tootmisliin. Jätakuvalt on tähelepanu all ka tootlikkuse ja planeerimistäpsuse tõstmisega seotud teemad ning hinnariskide maandamine lehtmetsa ostul.

Müügitulud tootegruppide kaupa

Müügitulud turgude viisi

Satmatic Grupp

Satmatic Grupi moodustavad Satmatic Oy, peakontoriga Soomes Ulvilas ja tehastega Ulvilas ja Keraval ning tema Kurikkas paiknev tütarettevõtte Finnkumu Oy.

Satmatic Grupi 2017. aasta müügitulud olid 59,9 (2016: 35,1) miljonit eurot, kasvades 70,5% võrreldes aasta varasemaga. Satmatic Grupis töötab kokku 100 inimest.

Konkurentsivõime paranemine aruandeaastal tugevdas Soome ekspordivõimekust, mis avaldas positiivset mõju ka tööstussektorile ja Satmatic Grupile. Kasvus olid nii lepinguline tootmine kui ka projektipõhiste toodete/lahenduste tarned, elektrienergia jaotusvõrkude ja taastuvenergia toodete osatähtsus suurenes aasta varasemaga võrreldes oluliselt.

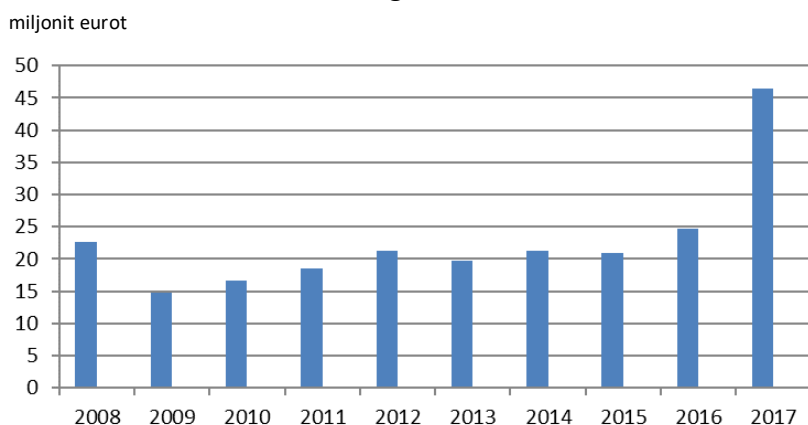
Satmatic Oy

ASi Harju Elekter 100%line tütarettevõtte Satmatic Oy on juhtiv tööstusautomaatika- ning elektrienergia jaotus- ja ülekandeseadmete tootja Soomes. Ettevõtte tootevalik on suunatud tööstus-, energiatootmis- ja -jaotussektoritele ning infrastruktuuri, kattes klientide vajadused toodete, programmide, projektide välja töötamisest hooldusteenuste pakkumiseni. Tootevalik on lai ja tooteportfellis on erinevaid kuni 20kV tooteid ja lahendusi. Oluline osa Satmatic Oy tooteid ja lahendusi müüakse väljaspool Soomet ning need jõuavad klientideni kas otse või vahendusfirmade, Soome eksporditööstuste kaasabil. Samas on Satmatic Oy ka Kontserni teiste ettevõtete toodete maaletooja ja edasimüüja Soomes. Firma peakontor ja tehas paiknevad Pori lähedal Ulvilas, Helsingi ettevõtluspiirkonna klientide teenindamiseks on firmal müügikeskused ja koostetehas Keraval. Ettevõttes töötab 76 inimest.

Satmatic Oy tegutseb peamiselt kolmes sektoris: tööstussektor, energia tootmis- ja jaotussektor ning infrastruktuur. Tarnetüübilt eristuvad kaks peamist tarnemudelit: lepinguline tootmine ja projektipõhine toode/lahendus. Suurimad riskid olid seotud ekspordile orienteeritud klientide ebastabiilsusest, Soome ekspordisektori konkurentsivõimest ja lõpptarbijatele lähemal paiknevatest madalama tööjõukuluga riikide tootmisvõimalustest ja -võimekusest. Jätkuv edu saatis aruandeaastal valdavalt kohalike ettevõtete poolt hallatavat elektrienergia tootmis- ja jaotussektorit. See sektor jätkab märkimisväärset kasvu, kuna investeeringud on tagatud nii elektrienergia jaotussektoris kui ka taastuvenergiaallikate (bio, tuul, päikeseenergia, vesinik) ja tuumaelektrijaamade osas.

Kokkuvõttes tegid ettevõtte müügitulud võrreldes aasta varasemaga hüppe, kasvades 88,1% 46,5 (2016: 24,7) miljoni euroni. Müük väljapoole Soomet - kas otse või läbi klientide - moodustas 38% müügituludest ja oli aastate võrdluses 5% lises kasvus; eksporditehnoloogiatööstuse sektorile kasvas üle 20%.

Müügitulud

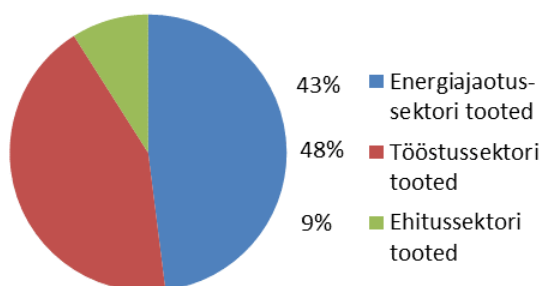

Aruandeaastal jätkus tõus projektitoodete osas ning seetõttu kaasati arendusse lisaressurssi. Tehases töötati klientide tarbeks välja erinevaid elektri-, juht- ja jõuautomaatikaseadmeid ja lahendusi tselluloosi- ja paberitööstusele, aga ka kivivilla-, terase- ja toiduainete tööstustele, *offshore* ja laevaehituse ning kaevanduste ja (elektri)energiajaamade tarbeks. Peamised sihtriigid olid siin Eesti, Rootsi, Leedu, Poola, Hiina, USA ja Indoneesia.

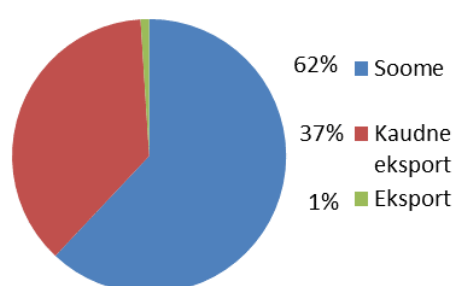
Tugev kasv jätkus ka lepinguliste klientide ja seeriatoodete osas, kus suuremateks gruppideks olid automaatikalahendused kaablimasinatele, pakkimisliinidele, laosüsteemidele, aga ka autode soojenduskihid ja laadimiskapid ning elektroonikakapid.

Soome energiajaotussektorile müüdi peamiselt nii Satmatic Oy ja Finnkumu Oy Soome tehastes kui ka ASi Harju Elekter Elektrotehnika Eesti tehases toodetud komplektalajaamasid ja kaablijaotuskappe. Taastuvenergia-sektoris kujunesid aruandeaastal enim müüdud toodeteks on-grid ja off-grid päikeseenergia lahendused. Satmatic Oy poolt Soome tarnitud lahenduste koguvõimsus on ca 10MW.

Müügitulud tootegruppide kaupa

Müügitulud turgude viisi

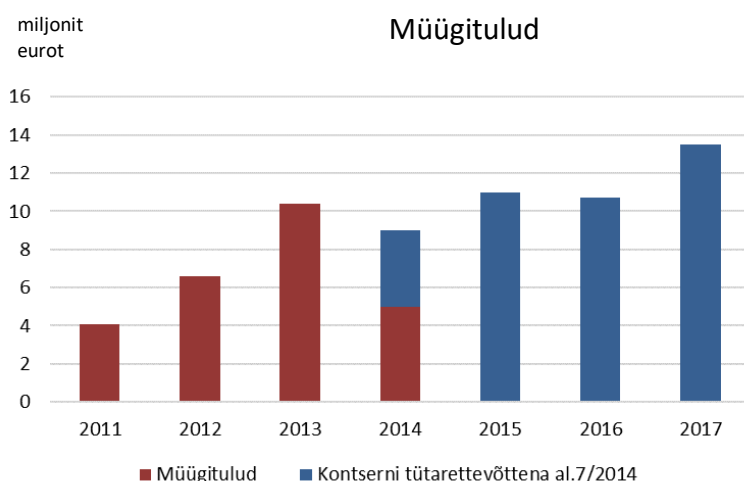
Ettevõtte tegevus põhineb jätkuvalt lepingulisel tootmisel, projektiteenustel, tarnetel elektrienergia jaotus- ja tootmis-sektorisse ning infrastruktuuri. Kõiki operatsioone arendatakse pidevalt edasi, rakendades automatiseerimist suurendavad uusi lahendusi. Ettevõtte konkurentsivõime arendamine jätkub Lean juhtimismudelile baseerudes.

Finnkumu Oy

Satmatic Oy 100%line tütar-ettevõtte Finnkumu Oy on Soome juhtiv alajaamade tootja, kes projekteerib, toodab ja turustab seadmeid elektrienergia jaotussektori tarbeks ning kelle tooteportfelli kuuluvad peamiselt tehases valmistatud komplektalajaamad ja kaablijaotuskapid. Tooted on suunatud Soome turule. Finnkumu Oy alustas tegevust 2004. aastal, Kontserni kuulub ettevõtte alates 2014. aastast. Finnkumu Oy kasutuses on 2 500m² tootmis- ja kontoripindasid Kurikkal ning ettevõttes töötab 22 inimest.

Aruandeaasta on kulgenud veelgi tihedamaks muutunud konkurentsi tingimustes ettevõttele tempokalt. Tihedale tarnegraafikule vaatamata peeti esmatähtsaks toodete kvaliteeti, kuid täpselt planeerides suude-ti (tootmis)ressurssi jagada viisil, mis tagas klientidele lühema tähtajaga õigeaegsed tarned, hilinemisi ja viivitusi vältides. Elektrivõrkude ehitamine ja –kaablite paigaldamine jätkus hoogsalt ning tellimuste vähenemist Soome energiajaotussektoris näha ei ole.

Finnkumu Oy müügitulu kasvas aruandeaastal enam kui veerandi võrra 13,5 (2016: 10,7) miljoni euro-ni. Samal ajal suudeti läbi oskusliku tootmis- ja tööjõuressursi kasutuse ning kokkuhoiuga hangetes ja ostudes parandada ka firma kasumlikkust. Ettevõtte eesmärgipärast edukat äritegevust märgati ka väl-jaspool, viies ettevõtte juba mitmendat aastat järjest Lõuna-Põhjamaa edukate ettevõtete pingerea tippu.

Ettevõttel on tegevusaja jooksul välja kujunenud kindel lojaalne kliendibaas, kelle tellimusi käsitleb suhteliselt väikesearvuline müügimeeskond. Koostöös klientidega parendatakse tooteid ning seatakse need konkreetsetele projektidele sobivaks. Tootmine on firmas korraldatud läbi tugeva ja hästi toimiva allhankijate võrgustiku, kes tarnivad kõik vajalikud detailid. Toodete komplekteerimine, lõppkokkupa-nek ja kontroll toimuvad Kurikka tehases.

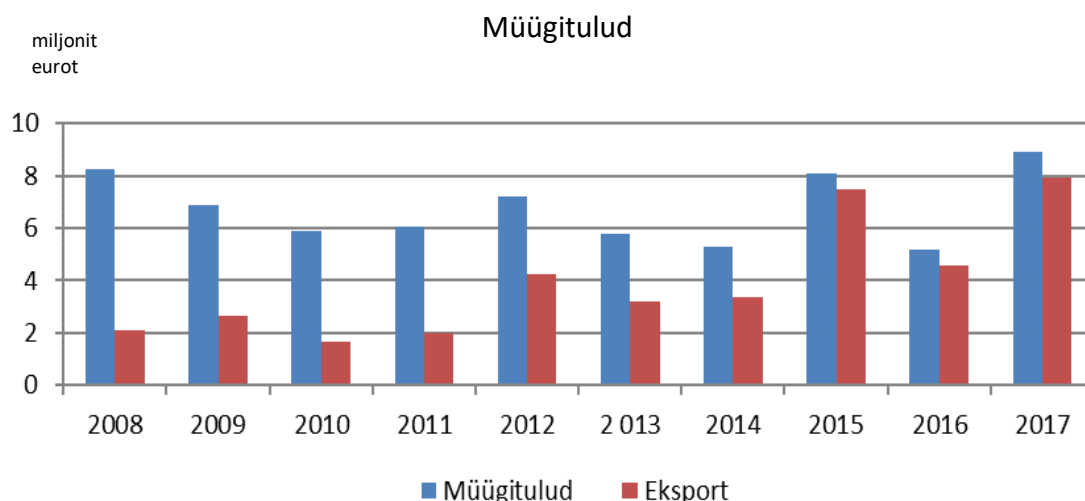
Finnkumu Oy jätkab klientide vajadustest lähtuvate kvaliteetsete komplektalajaamade ja kaablijaotus-kappide valmistamist. Ettevõtte edu aluseks on kliendikeskus ja –lähedus, toodete laitmatu kvaliteet ja tähtaegsed tarned.

2018. aasta eesmärgiks on jõuda kokkulepete ja raamlepinguteni, mis võimaldaksid alajaamade tootmise hajutada ühtlasemalt kogu aastale, tagamaks püsiva tööhõive aasta jooksul ja edendades seeläbi tööga rahulolu.

Rifas Grupp

Rifas Grupi moodustavad Rifas UAB, peakontoriga Leedus Panevežyses ning tema projekteerimisega tegelev tütarettevõtte Automatikos Iranga UAB (67%).

Rifas Grupi 2017. aasta müügitulu suurenes võrreldes aasta varasemaga 71,0% ja oli 8,9 (2016: 5,2) miljoni euron, sh tütarettevõtte Automatikos Iranga UAB müügitulu 1,0 (2016: 0,5) miljonit eurot, mis teeniti praktiliselt 100% ulatuses Leedu turult. Rifas Grupis töötab kokku 120 inimest.

Rifas UAB

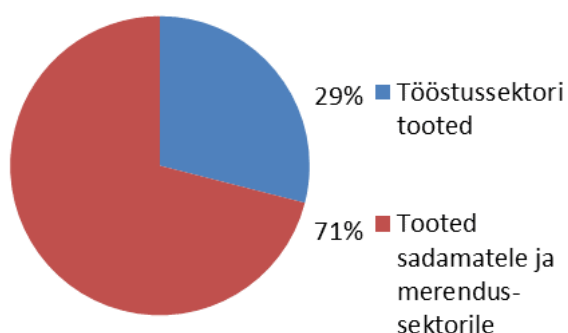
ASi Harju Elekter Leedu tütarettevõtte Rifas UAB kuulub Kontserni alates 2003. aastast. ASi Harju Elekter osalus ettevõttes on 100%. Ettevõtte fookus on suunatud toodete ja lahenduste välja töötamisele ja lepingulisele tootmisele süsteemide integreerijatele merendus- ja tööstussektoris.

Hea majanduskliima ning tugev majanduskasv ettevõtte peamistel sihtturgudel Skandinaavias, ettevõtte unikaalsed oskused pakkuda lahendusi ja tooteid oma võtmeklientide pea kõigile vajadustele suurendasid Rifas UAB 2017. aasta müügitulusid 65,3% 7,8 (2016: 4,7) miljoni euroni. Välisuru osakaal ettevõtte müügituludes oli praktiliselt 100%. Ettevõtte peamised partnerid asuvad Norras, Soomes, Austrias ja Madalmaades, kuid ettevõtte tooteid kasutatakse ka Põhja-Ameerikas ja Aasia riikides teostatud projektides.

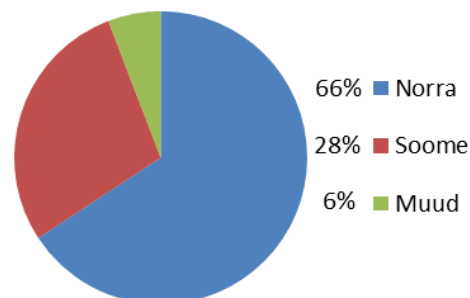
Valdav osa müügituludest teeniti projektipõhiste toodete ja teenuste tootmisest ja müügist ning väike osa ka elektrikomponentide vahendusmüügist. Tootesortimendis olid suurima osakaaluga erinevad sagedusmuundurseedmete süsteemid ning elektri- ja kontrollkilbid merendussektorile. Kvaliteetsete toodete pakkumine merendussektorile on väga tugevalt seotud Rifas UAB inseneritöö võimekusega, tellimused on peamiselt projekti- ja kliendikohastele lahendustele, mida ei leitud standardkataloogides. Seega on inseneri- ja arendusmeeskonna leidlikkus projektides oskuslikult ja paindlikult erinevaid lahendusi rakendada üks ettevõtte tähtsamaid müügiargumente uute suurte klientide võitmiseks.

Igapäevaselt on ettevõtte fookus suunatud kvaliteedi, töökindluse ja lepingupõhise professionaalse tootmisega seotud toimingute parendamisele. Kasvava tellimusvoo ja tootmismahu kindlustamiseks ning seeläbi ettevõtte võimaluste avardamiseks tulevikus kavandatakse 2018. aastal Leedu tütarettevõtte tootmispindasid laiendada tänaselt 2 500 m²lt 6 500m²ni.

Müügitulud tootegruppide kaupa

Müügitulud turgude viisi

KINNISVARA JA MUUD TEGEVUSED

Kinnisvara segmendi (Emaettevõtte) ja muude segmenteerimata tegevuste (Energio Veritas OÜ, Telesilta Oy) müügitulud andsid kokku 16,8% (2016: 8,8%) konsolideeritud müügitulust, millest 42,6% moodustas kaupade vahendusmüük, 10,1% renditulud ning tulu muudelt toodetelt ja teenustelt 47,3%.

Kinnisvara

Aruandeaastal oli segmendi müügitulu 2,0 miljonit eurot, kahanedes aasta varasemaga võrreldes ligi 500 tuhande euro võrra ning moodustades Kontserni müügitulust 1,9% (2016: 4,7%). Kinnisvara segmendi müügitulu vähenemist mõjutab PKC Group Oyj tootmistegevuse lõpetamine Eestis ning lahkumine Kontserni rendipindadelt 2017. aasta alguses. Vabanenud tootmispinnad võeti ASi Harju Elekter Elektrotehnika poolt täies mahus kasutusele IV kvartalis 2017. Augustis avati ja anti pikaajalisele rendile uued tootmis- ja laohooned ASile Harju Elekter kuuluvas Allika tööstuspargis. Tulu nendelt rendipindadelt kajastus Kontserni rendituludes, samuti Kinnisvara segmendi tuludes alates kolmandast kvartalist.

Renditulu oli aruandeaastal 1,7 (2016: 2,2) miljonit eurot, moodustades 87,5% (2016: 88,8%) segmendi tuludest. Kommunaalteenuste vahendamine ja muude teenuste osutamine andis kokku 12,5% (2016: 11,2%) segmendi müügitulust.

AS Harju Elekter

AS Harju Elekter on Kontserni emaettevõtte. Ettevõtte tegevus jaotub kahte ossa – *Kinnisvara* ja *Muud tegevused*. Kinnisvaraga seotud tegevuste kõrval tegeleb emaettevõtte Kontserni ettevõtete vahelise koostöö koordineerimisega, nõukogu ja juhatuste kaudu tütarettevõtete juhtimise, Kontserni rahavoogude juhtimise, investeringute planeerimise ja juhtimise ning arendustegevusega, aga ka personali-, info- tehnoloogia- ja kommunikatsioonialaste teenuste osutamisega.

Emaettevõtte äritegevus andis konsolideeritud müügitulust 3,5% (2016: 8,8%).

Muud tegevused

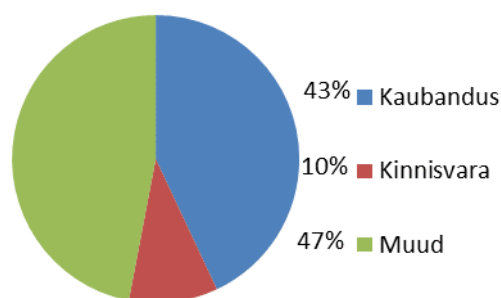
Muude segmenteerimata tegevuste müügiimaht kasvas aastaga 426,7% 15,3 miljoni euroni, moodustades 14,9% (2016: 4,7%) Kontserni müügitulust. Muu segmenteerimata tegevuste müügitulu kasvu põhjustasid aruandeaastal Kontserni soetatud kaks ettevõtet: Energio Veritas OÜ, mille majandusnäitajad kajastuvad alates II kvartalist ja Telesilta Oy, mille majandusnäitajad kajastuvad alates III kvartalist konsolideeritud finantsnäitajates. Telesilta Oy tooteportfelli kuuluvad elektriinstallatsioonitööd moodustasid muust segmenteerimata kontsernivälistelt klientidelt teenitud müügitulust 51,8% ning elektrikaupade vahendusmüük Energio Veritas OÜ põhitegevusena 35,0%.

Telesilta Oy

AS Harju Elekter allkirjastas 2. juunil 2017. aastal lepingu Soome laevaehituse elektritööde ettevõtte Telesilta Oy kõigi aktsiate ostuks. Telesilta Oy jätkas tehingu järel äritegevust oma nime ja kaubamärgi all Kontserni 100%lise tütarettevõtteks. Telesilta Oy ostuga laiendas Kontserni oma teadmisi ja oskusi laevade elektri- ja automaatikaseadmete valmistamisel ja paigaldamisel ning siseneti perspektiivsesse Soome laevaehituse sektorisse.

Telesilta Oy on Soomes Uusikaupunkis 1978. aastal asutatud elektritööde ettevõtte, mis on spetsialiseerunud laevade elektrisüsteemide projekteerimisele, seadmete valmistamisele ja paigaldamisele, seadistamise ja hoolduseni välja. Ettevõtte 2017. aasta müügitulu oli 10,1 (2016: 4,5) miljonit eurot, millest 7,9 miljonit eurot kajastub 2017. aasta konsolideeritud müügitulust. Ettevõttes töötab 35 inimest.

Müügitulud tegevusalade viisi

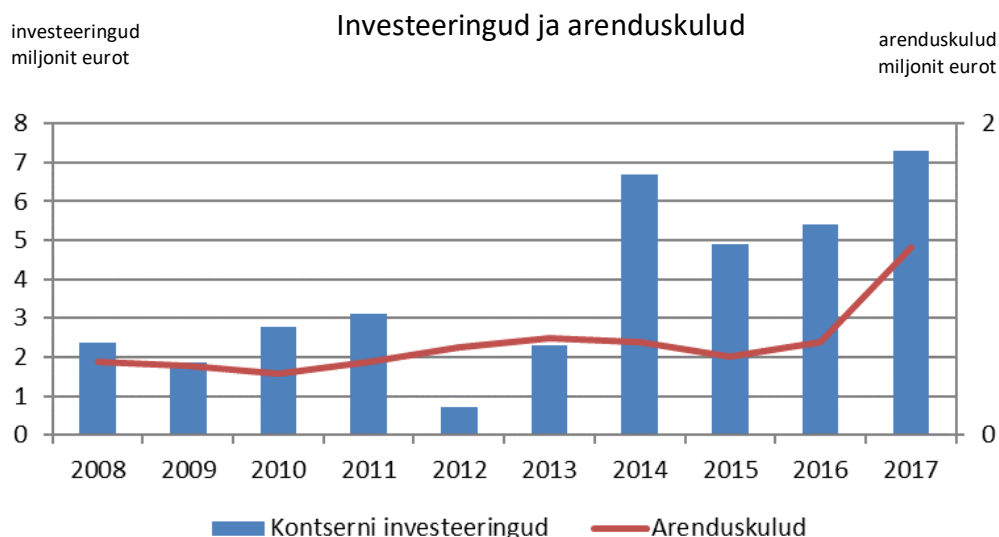
Energo Veritas OÜ

AS Harju Elekter allkirjastas 29. märtsil 2017. aastal lepingu 80,52% suuruse osaluse ostuks elektrima-terjalide ja -seadmete müügiettevõttes Energo Veritas OÜ. Tehingu järgselt liideti Energo Veritas OÜ ja senini ASis Harju Elekter tegutseva kaubandusgrupi äritegevused.

Ühtse tugeva kaubandusüksuse moodustamisega suurendab Kontsern oma turuosa Eestis, laiendab olu-liselt tootesortimenti ning loob eeldused Kontserni toodete müügi võimendamiseks Eestis ja Baltimaa-des. Energo Veritas OÜ fookus on suunatud projektijuhtimisel põhinevale müügi- ja kaubandustegevu-sele, kuid ettevõtetel on müügikontorid ja kauplused Tallinnas, Tartus ja Keilas, mille vahendusel on korraldatud Kontserni ja temaga seotud ettevõtete toodete ja muude elektriinstallatsioonitöödeks vajali-ke kaupade müük jaeklientidele ning väiksema ja keskmise suurusega elektripaigaldusfirmadele.

Energo Veritas OÜ 2017. aasta käive oli 5,5 (2016: 4,2) miljonit eurot. Ettevõttes töötas 31.12.2017 seisuga 19 inimest.

INVESTEERIMINE JA ARENDUSTEGEVUS

2017. aastal investeeris Kontsern põhivarasse kokku 7,3 (2016: 5,4) miljonit eurot. Tütarettevõtete soetamisega lisandus investeeringuid põhivarasse 1,8 miljoni euro väärtuses. Kokku ulatus investeeringute maht aruandeaastal 9,1 miljoni euroni. Üldises plaanis võib investeeringud jagada kaheks, millest üks pool on suunatud Kontserni edasise arengu toetamiseks ja kindlustamiseks ning teine osa on taastuvinvesteeringud tootmisruumide ja -tehnoloogia kvaliteedi ning kaasaja nõuetele vastavuse tagamiseks.

Aruandeaastal toimusid mitmed olulised infosüsteemide arendustegevused, mille põhifookus oli tellimusprotsesside automatiseerimisel Kontserni ettevõtete vahel. Jaekaubanduse valdkonnas uuendati projekti- ja kassamüügi tarkvara. Rootsi müügiorganisatsioon võttis kasutusele moodsa müügi- ja kliendihaldustarkvara. Ärianalüütika valdkonnas realiseeriti mitmeid erineva fookusega analüütikalahendusi. Seoses Kontserni laienemisega oli üks prioriteetidest lisandunud tütar-ettevõtete kiire kaasamine ühisesse aruandlusruumi. Lähtuvalt Kontserni strateegiast viidi arvutitöökohtade riistvara haldamine ettevõtetest välja, milleks kaasati väline partner, kes pakub täisteenuslahendust.

Kontserni arenduspõhimõtete kohaselt on Kontserni tootearenduse eesmärk pidevalt moderniseerida ja töötada välja tellijate vajadustele vastavaid tooteid ning täiustada tehnoloogiat. Kontserni omahinna arvelt tehtud arenduskulud ulatusid aruandeaastal 1,2 (2016: 0,6) miljoni euron, moodustades 1,2% Kontserni müüginahust.

Kontserni edu üheks pandiks on tugev ja paindlik tootearendus. Energiasektorile suunatud toodete tootearendusressurss on Kontsernis koondunud peamiselt tütarettevõttesse AS Harju Elekter Elektrotehnika; Satmatic Oy on spetsialiseerunud tööstusele suunatud toodete ja taastuenergialahenduste arendamisele ning Rifas UAB peamiselt projekti- ja kliendikohtsetele terviklahendustele.

Arenduskeskuses, kuhu on koondunud ASi Harju Elekter Elektrotehnika tehnika- ja tootearendusmeeskonnad, töötab 27 (2016: 19) inseneri. Arenduskeskuse eesmärgiks on varustada müügikanalit innovaatiliste toodete ja lahendustega, andes samal ajal tehnilist tuge tootmisele ja müügile. Tootearenduse osakonnas on insenerid jagatud kolme funktsiooni vahel: uue toote arendamine, olemasoleva toote parendamine ja müügitugi. Igal valdkonnal on oma tegevuskava.

Aruandeaasta kujunes Eesti tootearendusmeeskonnale tegusaks. Oluline osa Keila Arenduskeskuse tootearendusressurssist keskpingetoodete ärisuunal kulus uute alajaamalahenduste välja töötamisele. Soome turu tarbeks arendati välja ja toodi turule seest teenindatav metallkorpusega komplektalajaam HEKA1SM-1000. Siin on tegemist täiesti uute lahendusega, kuna senini seest teenindatav metallkorpusega alajaama mudel tootevalikus puudus. Välja töötatud tehasevalmistuses komplektalajaam on tänaseks edukalt läbinud vastavad tüüptestid, vastab kliendi ootustele ning teeninud ära ka kliendi heakskiidu. Perspektiivse Rootsi turu tarbeks alustati õhkisolatsiooniga tehasevalmistuses komplektalajaamade tootepere välja arendamisega, kus esimene alajaam on juba läbinud ning järgmised jõudmas katsetuste faasi. Alajaamade arendamisel on arvestatud spetsiaalselt Põhjamaade jaotusvõrkude nõuete ja eelistustega, selleks on valikus suur hulk viimistluslahendusi erinevatest värvitoonidest, tellispinnase ja puitimitatsioonini välja. Kontserni mainet tugeva partnerina, toodete head kvaliteeti, aga ka sobivust põhjamaistesse oludesse kinnitavad hankevõidud ja raamlepingute sõlmimised sealsete elektrivõrkudega Elenia, Caruna ja E.On Energidistribution AB (märtsis 2018).

Madalpinge poolel alustati uue juhtimiskilpide tootesarja välja töötamist, mille eesmärgiks jõuda tänapäevasema toodete sarjani, mis hakkab edaspidi asendama seni tootevalikuse kuulunud rivikappe. Lisaks töötati tihedas koostöös kliendiga välja kliendi nõuetele vastav uus kaablijaotuskappide tootesari. Läbi aasta on jätkunud aktiivne töö inseneritööriistade arendamisega. Valmis on saanud komplektalajaamade madalpingeseade HEPO konfiguraator, mis on abiks jooniste ja koosluste vigadeta genereerimisel.

Aruandeaasta alguses saadi Konecranesilt suur müügitellimus 86 eriotstarbelise komplektalajaama tarnimiseks USA turule 2-aastase perioodi jooksul ning samaaegselt käivitati projekteerimistööd tellimuse täitmiseks. Kliendilt saadud esmane tagasiside on olnud igati positiivne.

Soome tütarettevõtted on võtnud oma fookusesse taastuenergia arendused ja projektid ning klientidele sobivate lahenduste pakkumise. Lisaks panustas Satmatic Oy ooteaegade vähendamisse tootmises, suurendades elektroonilise infovoos osakaalu ja tõstes materjalikäsitluse automatiseerimistaset. Ka kaupade vastuvõtt muudeti tõhusamaks. Soome tütarettevõtte kasvatas ka päikeseenergiaseadmete ja -lahenduste müüki ning jätkas arendustööd autoparklate mootorite soojendus- ja elektriautode laadimiskilpide tootesegmentis, muutes tooted veelgi kliendisõbralikumaks.

Kontserni tütarettevõtted osalesid aktiivselt erialamessidel Eestis, Soomes ja Rootsis. Tütarettevõtte AS Harju Elekter Elektrotehnika osales mais Rootsis Göteborgis toimuval Põhjamaade suurimal erialamessil Elfack 2017, kus messiküllastajatele esitleti spetsiaalselt kohaliku turu nõuetele välja arendatud seest teenindatavat betoonalajaama. Lisaks osalesid tütarettevõtted Satmatic Oy eestvedamisel kas ühisstendiga või üksikult Soomes toimunud erialamessidel: (energia) jaotusvõrkude messil Verkosto ja allhankemessil Alihankinta Tampere ning tehnoloogiamesil Teknologia17 Helsingis.

INNOVATSIOON

Tootearenduse ja innovatsiooni osas dikteerib Kontserni tegevust olulisel määral klientide nõudlus uuenduslike lahenduste järele. Kontserni jaoks on oluline hoida end neil teemadel vormis, et olla klientide valmisoleku kasvades valmis uutmoodi lahendusi pakkuma.

Harju Elekter kontsern on võtnud selgeks eesmärgiks käia kaasas üldiste turu trendidega ning pöörata mõistlikkuse piires teatud teemade innovatsioonile suuremat tähelepanu. See on võimalus kliente paremini aidata, nende ootustele vastata ning pakkuda oma inseneridele põnevat tööd.

Kontserni võimalused innovatsiooni luua väljenduvad kolmes vaates:

- Tootearenduses otsitakse nii ise kui ka koostöös klientidega kohti, kus tavalisi tooteid nutikamalt koostada või tõhusamalt toimima panna. Kontsern panustab ka ise uute toodete rakendusuringutesse ja arendusse (nt energiasalvestid).
- Tootmises viiakse samuti pidevalt ellu muutusi, mis tehnoloogia või protsesside uuendamise näol tootmistegevust efektiivsemaks muudavad (nt tootmisliinide soojustagastid hoonete ja tarbevee kütmiseks ja päikeseenergia laialdasem kasutamine).
- Tarneahelas tehakse koostööd, et arendada ja täiustada juba väljakujunenud struktuure.

2017. aastal töötati Kontserni ettevõtetes kokku enam kui 10 arendusprojekti kallal.

Lähiajal plaanitakse tooteportfelli tuua 2017. aastal AS Harju Elekter Elektrotehnika poolt arendatud mootorijuhtimiskeskused. Keskustes rakendatavad kaasaegsed tööstusseadmed võimaldavad kolmefaasiliste asünkroon- või sünkroonmootorite pöörlemiskiirusi sujuvalt juhtida ja mootorite parameetreid monitoorida. Tööstusseadmete efektiivsema kasutusega ja nutikate juhtimislahendustega on võimalik oluliselt elektrienergiat säästa ja elektrikvaliteeti tõsta.

AS Harju Elekter Elektrotehnika poolt toodetavates alajaamades olevate jahutussüsteemide ülesanne on reguleerida alajaamade temperatuuri. Teatud kindla temperatuuritaseme saavutamine pikendab oluliselt trafode eluiga. Kontsernis on arendatud nõudlikumatele temperatuuriklassidele vastavaid lahendusi, mida kasutatakse ka nende alajaamade valmistamisel, kus kliendi ootused või nõuded temperatuuri reguleerimise võimekuse osas nii kõrged pole.

Satmatic Oy laiendas uute mudelite näol elektriautode laadimisseadmete tooteperet.

Rifas UAB keskendus laevadel kasutatavate elektriseadmete edasi arendamisega kõrgtehnoloogilisel tasemel ning see projekt võitis ühtlasi ka peaauhinna Kontsernis juba traditsiooniliseks saanud igaaastasel innovatsioonikonkursil.

KVALITEEDIJUHTIMINE. KVALITEET TOODETES JA KLIENDISUHETES

Tootekvaliteedi tagamine on Harju Elekter kontserni üks peamisi eesmärke. Suuresti sõltub just sellest kliendirahulolu, mis omakorda mõjutab pikaajalist äriedu.

Kvaliteetsed ja nõuetekohaselt valmistatud tooted, tarnekindlus ja tähtaegadest kinnipidamine, sujuv koostöö ja kliendi mõistmine ning ettevõtte tänasest tugevusest ja ajaloost tulenev usaldusväärsus – Kontsern mõistab, et just need tegurid tagavad tugeva kliendisuhete. Seepärast mõõdetakse kokkulepitud tähtjaks valminud toodete osakaalu, jälgitakse kliendikaebusi ja tagasisidet.

Tähtjaks nõuetekohaselt klientidele üle antud toodete osakaal erineb ettevõtete kaupa sõltuvalt tehtava töö iseloomust, jäädes Kontserni kõigil ettevõtetel aruandeaastal vahemikku 70-100%. Erandiks siin oli AS Harju Elekter Elektrotehnika, kus tähtjaks nõuetekohaselt klientidele üle antud toodete osakaal oli seoses müügimahtude pea kahekordsest kasvust tingitud tarneahela ümberseadistamisest ja tootmise kolimisest uutele pindadele tavapärasest madalam. Aasta lõpuks oli enamik ümberkorraldustest lõpule viidud.

Tootekvaliteedi tagamine

Kontsernis usutakse, et kvaliteetne toode on valmistatud vastutustundlikult, kui:

- toode on ohutu, vastab kliendi poolt ette antud tehnilistele nõuetele ja on visuaalselt korrektne;
- toode vastab ka sellistele kliendi poolt eeldatavatele nõuetele, mida ta ei oska eraldi väljendada. Need aspektid räägitakse tüürettevõtete endi initsiatiivil kliendiga läbi;
- kogu müügi -ja tootmisprotsess teostatakse kooskõlas seaduse nõuetega.

Kontserni ettevõtete igapäevane äritegevus ja -korraldus baseeruvad rahvusvahelistele standarditele vastaval kvaliteedi- ja keskkonnapoliitikal. Kehtiv ISO 9001 kvaliteedijuhtimise standard on rakendatud enamikes Kontserni tootmisettevõtetes: AS Harju Elekter Elektrotehnika, AS Harju Elekter Teletehnika, Satmatic Oy, Rifas UAB. ISO 9001 juurutamine on Telesilta Oy ja Finnkumu Oy 2018. aasta plaanides.

Kõigil Kontserni tootmisettevõtetel (v.a Finnkumu Oy) on kehtiv keskkonnajuhtimise standard ISO 14001.

Aasta jooksul viidi tüürettevõtetes edukalt läbi mitmeid võtmeklientide, toodete sertifitseerimise firmade või litsentsitoodete müüjate poolseid auditeid. Satmatic Oyl on kehtiv UL-sertifikaat, mis on eelduseks firma toodete tarnimisel USA turule.

Firma	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AS Harju Elekter Elektrotehnika		☺ ISO9001/ ISO14001 (al 2000.a)			☺		☺ kuni 9/2018		
AS Harju Elekter Teletehnika			☺ ISO9001/ ISO14001 (al 2002.a)			☺		☺ kuni 12/2019	
Rifas UAB	☺ ISO9001 (alates 2003.a)		ISO14001 OHSAS 18001	☺			☺ kuni 9/2018 ja 12/2018		
Satmatic Oy	☺ ISO9001 (alates 2003.a)		ISO14001	☺			☺ kuni 7/2018		

☺ - resertifitseerimine

Kvaliteediga seotud teemasid käsitletakse igapäevase juhtimis-, müügi-, arendus- ja tootmistegevuse ning logistika ja kinnisvarahalduse lahutamatu osana.

Tootekvaliteedi tagamist mõjutavad etapid ASi Harju Elekter Elektrotehnika näitel:

Ettevõtte usub, et kvaliteet tuleb tootesse arendada ja toota, mitte ainult kontrollida.

1. **Tootearenduse** etapis luuakse eeldused kvaliteetse lõpptoodangu valmistamiseks – planeeritud lahendused peavad olema tehtud tootmistöötajatele lihtsalt ja üheselt mõistetavaks.
2. **Materjalide ja komponentide tarnijad** valitakse ja auditeeritakse samuti kvaliteedi aspektist lähtudes – ka õigeaegsed tarned, koguste kättesaadavus ja reageerimine Kontserni reklamatsioonele on tähtsad.
3. **Sisse ostetavate kaupade ja materjalide kontroll** aitab tuvastada esimesed võimalikud mittevastavused – seda tehakse pisteliselt kõrgema ohuga ostude puhul.
4. **Töötajate valmisolek** tagab, et inimfaktorist tingitud tegurid oleksid hea kvaliteediga – tähtsad on mõistlik töökoormus, otsustusõigusest ja vastutusest tulev motivatsioon, koolitused (toote-, juhtimis-, elektrotehnikaalased jms).
5. **Protsesside kirjeldused** loovad selguse ülesannetes - varakult avastatud puudused jätavad rohkem aega parandamiseks, mistõttu kehtib kirjutamata deviis, et kes tootmisprotsessis käega asja katsub, peab vaatama selle seisukorda ja vastavust (sh kontrollid protsessi keskel).
6. **Ohutuskontrollid** teostatakse valmis toodetele, et olla kindel ohutuslastele nõuetele, seadustele, standarditele ja kliendi soovidele vastavuses.
7. **Lõplikud kvaliteeditestid** tehakse, et kontrollida toote vastavust kliendi ootustele erinevates aspektides, kohati eelseadistatakse tooted tehases kaugjuhtimise teel otse kliendi juhtimissüsteemidest.

Kvaliteedi parendamine on pidev protsess. Kontserni tütarettevõtted lähenevad sellele igäiks veidi isemoodi, ent suuresti saab parendustegevus sisendit neljast allikast:

- defektsete toodete osakaal;
- klientide vastukaja;
- materjali kvaliteet;
- välised auditid.

1. Defektsete toodete osakaal

Vigade avastamiseks kontrollitakse protsessi käigus kõiki tooteid ja avastatud defektid arutatakse igal hommikul läbi. Seeriatootmises on korrektselt ja ilma defektideta valmistatud tooteid rohkem, keerulisemate eritellimuste puhul aga on rohkem leide, mida enne lõplikku valmimist parandada tuleb.

2. Klientide vastukaja

Mittevastavatest toodetest ehk reklamatsioonidest tulenevate kliendikaebuste käsitlemisele pööratakse Kontsernis suurt tähelepanu. Info peab jõudma minimaalsete viivitustega vajalike töötajateni, et korrigeerivad ja vältivad tegevused saaks koheselt ellu viidud. Kõik reklamatsioonid pannakse kirja ja analüüsitakse. Tütarettevõtted jälgivad ka tõrkekulusid, mis tulevad mittevastavate toodete parandamisest.

Kontserni välistelt klientidelt laekunud põhjendatud kliendikaebuste arv oli 2017. aastal kõigis Kontserni ettevõtetes suhteliselt madal. Olenevalt ettevõttest laekus kuni 3.9 kliendikaebust iga miljoni euro käibe kohta

Klientide tagasisidet ja soovitusi kogutakse tütarettevõtetes erineval moel.

- **AS Harju Elekter Elektrotehnika** mõõdab klientide seas kord kvartalis soovitusindeksit ning toodete ja insenertehniliste lahenduste vastavust ootustele. Saadud tagasiside aitab kaardistada klientide üldist hoiakut ettevõtte osas, ent rahulolu juurpõhjuste tuvastamiseks ja järelduste tegemiseks analüüsitakse klientidelt saadud reklamatsioone ja parendusettepanekuid. Ettevõtte

juhtkond jälgib kaebuste kokkuvõtet iganädalaselt. 2017. aasta keskmine soovitusindeks oli 59 punkti 100-st.

- **AS Harju Elekter Teletehnika** hindab kliendirahulolu samuti kord kvartalis. 5-palli skaalal küsitakse tagasisidet tootevaliku ja kvaliteedi, tarnetäpsuse ja -kiiruse, dokumentatsiooni korrektsuse, hinnataseme ja kontaktisikute kättesaadavuse kohta. 2017. aasta keskmine tulemus oli 4,0 palli 5st.
- **Soome tütarettevõtted** küsivad samuti kord kvartalis kõigilt klientidelt tagasisidet rahulolu kohta hinna, kvaliteedi, tarnekindluse ja üldise koostöö kohta. Satmatic Oy koondtulemus oli 97% ja Finnkumu Oy oma 80% võimalikust maksimumist.

3. Suhted tarnijatega ja materjali kvaliteet

Materjali kvaliteeti näitavad Kontserni enda poolt tarnijatele tehtavad reklamatsioonid. Paremate ostutingimuste saamiseks peetakse Kontsernis ostude korral hangete korraldamist ja erinevate alternatiivide kaalumist heaks praktikaks. Üha rohkem on näiteid, kus teatud materjali või komponendi ostmisel vaid ühe tarnija käest, on liigutud hangeteni mitmest kohast.

2017. aastal tegi AS Harju Elekter esimesi samme ka Kontserni tütarettevõtete ülese ostutegevuse suunas. Ühtsed lepingud tarnijatega toetavad paremate tarnetingimuste ning sujuva ja läbipaistva protsessi saavutamist. Ostude optimeerimise, tootmismahu kiire kasvu ja struktuuri muutuste tingimustes loodi ja tugevdati aasta jooksul hanke- ja tarneahela osakondi mitmes tütarettevõttes.

Osade materjalide või komponentide puhul on lõppklient, kelle tooteid kasutada, väga täpselt kirjeldanud. Valikutes, kus Kontserni tütarettevõtted saavad ise otsustada, lähtutakse tarnijate tuntutusest, mainest ja usaldusväärsest, kvaliteedist, tarnetingimustest ja hinnast. Odavamast maksumusest olulisem on hinna ja kvaliteedi suhe. Peamised tarnijad on pigem püsivad ning uusi otsitakse eelkõige siis, kui tekib vastav vajadus või turule uus lahendus.

Lisaks külastavad tütarettevõtete esindajad aeg-ajalt olulisemaid tarnijaid, et veenduda tarnijate usaldusväärses ja jälgida tellimuste täitmise korraldamist.

AS Harju Elekter Elektrotehnika tutvustab tarnijate meeskondadele kogu tarneahelat enda vaatest algusest lõpuni. Teineteisele tehakse soovitusi, kuidas protsessi parendada.

4. Välised auditid

Klientide, järelvalveasutuste, toodete sertifitseerimisfirmade või litsentsivalmistuse müüjate poolsed auditid ja kontrollid on Kontserni ettevõtetes regulaarsed. Auditite läbimine on sujunud üldjuhul edukalt ning nende raames tehtud tähelepanekud on ettevõtetele kasulikuks sisendiks.

Kliendi- ja tarneahela auditid keskenduvad tootespetsiifiliste küsimuste kõrval üha enam ka tööohutuse, turvalisuse, inimõiguste ja keskkonnanajutimise aspektidele tootmises.

Näited

AS Harju Elekter Elektrotehnika on 2017. aastal seoses ligi kahekordse tellimuste mahu kasvu mõjul vaadanud üle oma juhtimisprotsessid. Olulisemad muudatused puudutasid ettevõtte strateegilist planeerimist, protsesside kirjeldusi-dokumenteermist ning nõupidamiste süsteemi loomist. Töö tulemusel loodi tarneahela reklamatsioonide ja strateegilise ostu eest vastutavad ametikohad, täiendati protsesside kirjeldust. Näiteks on ettevõtte varasema 20 kaardistatud protsessi asemel nüüd kaardistatud 200 protsessi. 2017. aastal ette võetud juhtimisprotsesside arendamine on osa ettevõtte juhtimise efektiivsemaks ning toodete ja klienditeeninduse kvaliteetsemaks muutmisel.

AS Harju Elekter Elektrotehnika viis 2017. aastal sisse süsteemi, mis võimaldab töötajaid üle tehase erinevate tööloikude vahel roteerida. See aitab optimeerida koormust ja inimesi arendada. Samuti loodi tööliste jaoks 4 kuu pikkune sissejuhatavate koolituste kava, koolitusmaterjalid ja koolitajate valik.

Keila Tööstuspargis tegutsevate erinevate ettevõtete kokku kümnekond kvaliteedijuhti käivad regulaarselt koos Eesti Kvaliteediühingu poolt koordineeritaval klubilistel kohtumistel. Spetsiaalselt Keila Tööstuspargi ettevõtetele mõeldud algatuse eesmärk on tunnustada kvaliteedijuhtimist. Ühiselt arutatakse tööstusettevõtteid puudutavaid aktuaalseid teemasid ja proovitakse leida parendusprojekte.

Tütarettevõtte Rifas UAB kasutab kvaliteedi tagamiseks kahte lähenemist:

- 3D-mudeli põhine toodete kokkupanemine, kus iga element on nummerdatud, mis tähendab, et uued töötajad ei vaja pikka väljaõpet ja suudavad kiirelt tagada esmase kvaliteedi. Iga tööpäeva lõpus kontrollib meister kõik oma vastutusala tooted 3D-jooniste järgi üle.
- Kvaliteediosakond ei ole tootmise osa, vaid raporteerib otse juhatusele. Nad jälgivad tootmist detailse kvaliteediküsimustiku põhjal ning võivad vea avastamisel momentaanselt tootmise peatada.

Valmis toodete ohutus ja keskkonnamõju

Muude kvaliteedinõuete juures on Kontserni ettevõtete jaoks alati oluline tagada iga valmis toote kasutamise ohutus. Seda aitavad saavutada neli etappi:

1. Ohutu kasutamine saab alguse tootearenduse käigus loodud tehnilisest lahendusest, mis peavad vastama kindlate standardite nõuetele.
2. Enne seeriatootmisesse minekut või suurt eritellimusel tööd peavad uued tooted läbima tüüp-katsed võimalike ohtude osas või kliendipoolsed ülevaatused (igal aastal toimub mitmeid nn *Factory Acceptance Test* ülevaatused).
3. Toote monteerijatena peavad Kontserni töötajad tagama ja olema veendunud iga toote nõuetekohases valmistamises.
4. Lõppkontrolli ülesanne on tuvastada võimalikud nii inimfaktorist kui ka komponentide defektidest tingitud vead toodetes.

Kontserni ajaloos ei ole viimase paarikümne aasta jooksul teada juhtumeid, kus Kontserni ettevõtete poolt tootmisel põhjustatud viga oleks tekitanud valmis toote kasutamise ajal eluohtliku olukorra.

Kontsernil on sõlmitud tootevastutuskindlustuse lepingud võimalike kahjujuhtumite korvamiseks.

Toodete elukaare keskkonnamõju

Harju Elekter kontserni eesmärk on luua pikalt toimivaid lahendusi – kliendi jaoks peavad need olema töökindlad ja jätkusuutlikud lahendused, mitte üksikud tooted. Ka turu eeldus on see, et näiteks alajaamad peaksid vastu vähemalt 40 aastat. Pika elueaga lahendused tähendavad väiksemat vajadust uute jaamade tootmise järele, ühtlasi ka väiksemat koormust keskkonnale.

Eesti regulatsioonid ei nõua täna toodetele utiliseerimise juhendi lisamist. Alajaamade puhul on tavapärane nende ehituseks kasutatud betooni purustamine ja taaskasutus tee-ehituses täitematerjalina, metalliosade suunamine kokkuostu ning elektrikomponentide käitlemine vastavalt nõuetele.

Alajaamade kasutamise peamine negatiivne keskkonnamõju tuleneb keskpingseseadmete lülitusel kasutatavast SF6 gaasist, mida olenevalt asukohamaast suur osa kliente (näiteks Eestis ja Soomes) endiselt eelistab. Keskkonnasõbralikumad alternatiivid kasutavad õhkisolatsiooni või vaakumit, mis tõstaks kogu toote hinda umbes kolmandiku võrra ja milleks turg ei ole veel valmis.

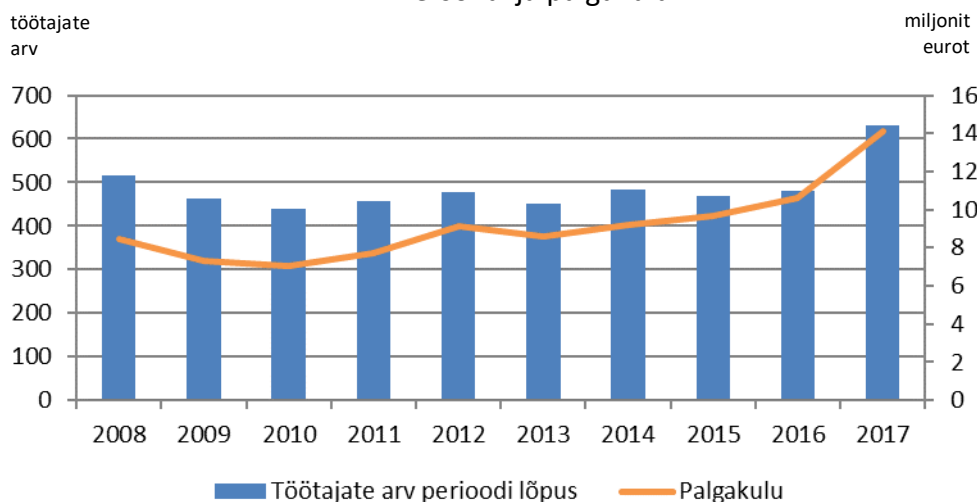
PERSONAL

Harju Elekter kontserni ettevõtted paiknevad Eestis, Soomes, Leedus ja Rootsis. Seoses Kontserni laienemise, võidetud hangete tõttu kasvanud tootmismahtudega ning toetudes kiirele majanduskasvule kogu piirkonnas jätkus keeruline olukord Kontserni ettevõtete tööjouturgudel. Väljaõppinud spetsialistide vähesus oli jätkuvalt aktuaalne teema, olukorda raskendas äri sektoris pakutava palgataseme vähene atraktiivsus. Palgasurve oli jätkuvalt kõrge. Eesti Statistikaameti andmetel oli 2017. aastal tööhõive määr riigis tõusnud 68%le, millega ollakse Euroopas kindlalt esirinnas.

2017. aasta oli Kontserni jaoks suurte muutuste ja kiire kasvu aasta. Seoses sellega kerkisid olulisemateks riskideks personalivaldkonnas juhtimiskvaliteet, sh. muutuste juhtimise ja delegerimise küsimused ning kvaliteetse tööjõu kättesaadavus. Muutused ja kasvust tingitud uuendused mõjutasid 2017. aastal oluliselt nii töötajate rahulolu kui ka volavust ning tõstsid fookusesse tööandja *brandingu* temaatika võimalike uute, aga ka tänaste töötajate kontekstis. Seetõttu oli aasta tegevuste keskmeks Emaettevõttes uue personalistrateegia ja tööandja *brandingu* pakkumise kujundamine ja tütarettevõtete toetamine muutuste juhtimisel, seda eelkõige juhtimiskvaliteedi tõstmise koolituste korraldamisel ja värbamisel.

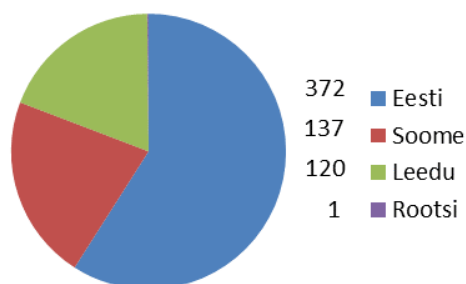
Aruandekuupäeval, 31.12.2017 töötas Kontsernis 630 inimest (2016: 480). Aasta keskmine töötajate arv oli 567 (2016: 455). Töötajatele maksti 12 kuuga töötasu, preemiate ja hüvitistena kokku 14,1 (2016: 10,6) miljonit eurot. Keskmine töötasu kuus töötaja kohta oli aruandeaastal 2 067 (2016: 1 940) eurot, kuid siinkohal on oluline ära märkida, et Soome ja Rootsi keskmine palgatase ületab Eesti ja Leedu keskmisi töötasusid mitmekordselt.

Personal ja palgakulu

Töötajad riikide kaupa

Kontserni töötajatest suurem osa, 372 inimest, töötab Eestis. Keskmine vanus Kontsernis on olnud läbi aastate 40 aasta ringis, aruandeaastal 41,8 aastat. Kõikidest töötajatest on Kontsernis 22% (138 inimest) kõrgharidusega, 53% (334 inimest) kesk- ja keskeri- ning 25% (158 inimest) põhiharidusega.

Kontserni iseloomustab väljakujunenud tugev organisatsioonikultuur. Pikaajalises töösuhtes olevate töötajate suur osakaal soodustab traditsioonide järgimist ja jätkamist ka uute kolleegide poolt. Iga teine töötaja on Kontserni teenistuses olnud rohkem kui viis aastat. Tööjõu volavus oli Kontserni ettevõtete töötajate seas keskmiselt 15% (Eestis 14%, Soomes 3% ja Leedus 29%).

Koondtabel, töötajad seisuga 31.12.2017

	Eesti	Soome	Leedu	Rootsi	Kokku	Osakaal kõigist töötajatest
Töötajaid kokku	372	137	120	1	630	
<i>sh admin töötajad*</i>	117	56	41	1	215	34%
<i>sh töölised</i>	255	81	79	0	415	66%
Mehi kokku	260	119	101	1	481	76%
Naisi kokku	112	18	19	0	149	24%
Alla 30 aastased	67	28	53	0	148	23%
30-49 aastased	191	73	56	1	321	51%
50 aastased ja vanemad	114	36	11	0	161	26%
Uued töötajad	138	16	64	0	218	
Lahkunud töötajad **	55	4	30	0	89	
Keskmine volavus ***	14%	3%	29%	0%	15%	

* Kontserni ettevõtete tippjuhtide arv (st. nõukogu, juhatuse liikmed ja tegevjuht): Eestis 22, Soomes 15 ja Leedus 7

** Sh nii vabatahtlikult kui ka vallandamise, pensioni või surma tõttu

*** Aasta jooksul lahkunud töötajate arv jagatud keskmise töötajate arvuga

Töötajate järelkasv

Harju Elekter kontsern soovib olla atraktiivne tööandja, olles oma tegevuspiirkonnas paljudele elanikele nii esimeseks eelistuseks esmase tööandjana kui ka eelistatud valik hilisemal töökoha otsingul. Seetõttu on Kontserni 2017-2022. aasta personalistrateegias olulisel kohal tööandja maine tugevdamine.

Kuna kvalifitseeritud tööjõu puudus on oluline risk Kontserni arengus, jätkus ka 2017. aastal sisukas koostöö ülikoolide ja teadusasutustega, eesmärgiga tagada piisav järelkasv vastavate oskustega töötajatele. Eestis jätkusid tihedad koostöösuhed Tallinna Tehnikaülikooli, Tallinna Tehnikakõrgkooli, Tallinna Tööstushariduskeskuse, Tallinna Polütehnikumi ja Tallinna Ehituskooliga. Tallinna Tehnikaülikooliga koostöös antakse igal aastal välja kuni neli bakalaureuse- või magistriõppe stipendiumi energeetika või mehhaanika eriala üliõpilastele. Aastate jooksul on stipendiumiprogrammis osalenud enam kui 61 bakalaureuse- ja magistriõppe tudengit, kellest 14 on pärast õpinguid asunud ka Kontserni tööle. Täna töötab Kontserni ettevõtetes 6 stipendiaati.

Soome tütarettevõttel Satmatic Oy on tihedad sidemed piirkonnas tegutsevate tehnika- ja ametikõrgkoolidega - Satakunna Ametikõrgkooli ja Tampere Tehnilise Ülikooliga. Leedu tütarettevõttel Rifas UAB on head koostöösuhed Panevezysse Kolledži ja Klaipeda Marine Ülikooliga.

Harju Elekter kontsern peab tähtsaks olla esindatud ka olulisematel töö- ja karjäärimesidel. 2017. aastal osaleti Tallinna Tehnikakõrgkooli Karjäärimesil, Teeviidal ja Töötukassa piirkondlikel messidel. Samuti tehakse pidevat koostööd erinevate koolidega praktikakohtade jagamise osas.

Töötajate rahulolu ja motivatsioon

Kuna 2017. aastal toimusid suured ja jõulised muutused kõikides Kontserni tütarettevõtetes, siis seisid ettevõtte vastamisi mitmete rahulolematust põhjustanud probleemidega nii juhtimiskvaliteedis, meeskonnatöös kui ka töötasusüsteemides.

2017. aastal viidi Emaettevõttes, ASis Harju Elekter Elektrotehnika ja ASis Harju Elekter Teletehnika läbi töötajate rahulolu uuring. Uuringule vastas nende ettevõtete töötajatest 72%, mis on 29,6% kõrgem vastavusprotsent kui eelmises uuringus. Aktiivsemad vastajad olid juhid (93%), tunduvalt madalam oli vastamisaktiivsus tootmistööliste hulgas (68%).

Positiivseid hinnanguid ja kõrgemaid rahulolu näitajaid said teemad, mis olid seotud tööandja stabiilsuse ja kindlusega, koostööga otsese juhiga, võimalustega rakendada oma teadmisi ja võtta vastutust ning sõbralike töökaaslastega. Vähem olid töötajad rahul töötasuga, muutuvtasu arvestamisest arusaadavusega ning füüsilise töökeskkonnaga (st. müra, õhu, valguse ja teiste tingimustega).

Rahulolu uuringus uuriti ka, kui motiveeritud ja pühendunud on töötajad ning kui varmad ollakse ettevõtet tööandjana soovitama. Kõige motiveeritumad olid töötajad Emaettevõttes, kus 89% vastanutest pidas oma motivatsiooni kõrgeks ja keskmiseks. ASis Harju Elekter Elektrotehnika oli sama näitaja 76% ja ASis Harju Elekter Teletehnika oli näitaja 77%.

Samuti oli kõrge soovitusetase. Tervelt 93% Emaettevõtete töötajatest oli valmis teistele oma ettevõtet tööandjana soovitama, ASis Harju Elekter Elektrotehnika oli sama näitaja 70% ning ASis Harju Elekter Teletehnika 69%.

Lisaks andis uuring ülevaate ettevõtte suurimatest arenguvajadustest. 2017. aasta märtsis toimunud rahulolu uuringu tulemusi on võetud arvesse Kontserni personalistrateegia kujundamisel, mistõttu on Kontserni fookuses töötajate arendamine, töökeskkonna kvaliteedi tõstmine ja töötajate rahulolu ning pühendumisega tegelemine. Rahulolu uuringuid plaanitakse edaspidi teostada kindla regulaarsusega, igal teisel aastal.

Töötajate rahulolu uuringuid tehti ka Kontserni Leedu ja Soome ettevõtetes. Kontserni ettevõtete keskmine töötajate rahulolu on vahemikus 70%-82% 100st.

Tütarettevõtted Rifas UAB ja Telesilta Oy ei tee eraldi töötajate rahulolu mõõtmist. Küll aga hindab Rifas UAB töötajate rahulolu läbi tööjõu voolavuse ja tööstaaži, mida mõõdetakse jooksvalt ning võrreldakse eelmiste aastate tulemustega

Kontsernis on kasutusel mitmed võimalused, kuidas toetada töötajate rahulolu ning kasvatada motivatsiooni. Motivatsioonisüsteem vaadatakse üle ning võimalusel tehakse muudatusi kord aastas. 2017. aastal loodi Kontserni tasandil juurde soodustus, mis annab pikaajalistele töötajatele Eestis võimaluse saada lisapuhkepäevi, iga 2 aasta eest 1 tasuline päev kuni 5 päeva aastas, mida töötajad saavad kasutada perioodil detsember-märts.

Kontserni ettevõtetes on loodud erinevad motivatsioonisüsteemid, mis hõlmavad erinevaid soodustusi, nagu näiteks:

- ärikasumist ja personaalsest sooritusest sõltuvat premeerimissüsteemi, millesse on kaasatud kõik töötajad. Kasumist sõltuvad boonused motiveerivad töötajaid lähtuma tehtava töö tulemuslikkusest ettevõttele tervikuna;
- tööstaažist sõltuvaid stiimuleid;
- aktsia optsooniprogramme, mille eesmärgiks on Kontserni kuuluvate äriühingute juhtorganite liikmete ja töötajate kaasamine ettevõtte aktsionärideks motiveerimaks neid tegutsema Kontserni paremate majandustulemuste saamise nimel.
- ettevõtete vahelist ja riikide ülest vahetusprogramme, soodustades sel viisil teadmiste ja kogemuste kiiret arengut Kontsernis ning pakkudes töötajatele rotatsioonivõimalusi;
- lisasoodustusi, nagu näiteks sporditoetused, töötajatele ja lastele mõeldud jõulu- ja suveüritused, esimese klassi mineva lapsevanemale vaba päev, juubelite tähistamised, toetus lähedase kaotuse puhul, koolilõpupreemiad ja parima töötaja valimised. Eraldi fookuses on töötajate tervisespordi edendamine.

Töötajate arendamine

ASi Harju Elekter juht Andres Allikmäe: „Äri on dünaamiline, inimesed peavad uute klientide ja vajaduste arenguga kaasa minema.“

2017. aasta fookuses oli Kontserni ettevõtete juhtide juhtimisvõimekuse ja -kvaliteedi kasvatamine.

Eelkõige on koolitusi läbinud ASi Harju Elekter Elektrotehnika juhid, kes said üldisi juhtimis- põhimõtteid, mitterahalise motiveerimise, esmatasandi juhtimise, tulemusjuhtimise ja aastavestluste läbiviimise teemalisi koolitusi. Kokku sai 2017. aastal juhtimisteemalisi koolitusi 61% Kontserni juhtidest ja spetsialistidest.

2017. aastal arendati Kontserni ettevõtetes välja ka sisse elamise programme uutele töötajatele. Nii näiteks läbivad Soome tütarettevõttes Satmatic Oy kõik uued töötajad 2-päevase sisse elamise koolituse, millele järgneb pooleaastane toetus ettevõttesisese mentori toel. ASi Harju Elekter Elektrotehnika tööliste arendati 2017. aastal välja neljakuune sisse elamise programm, mis sisaldab erinevate valdkondade koolitusi.

Lisaks toimusid Kontserni ettevõtetes õppused ja koolitused, mis olid suunatud erialaste oskuste ja kvalifikatsiooni tõstmisele. Eesti tootmisüksustes jätkus 5S programmi arendamine, et vähendada raiskamist, ebaefektiivsust ning väärtust mittelisavaid tegevusi. Samuti korraldatakse Kontserni ettevõtete töötajatele regulaarselt esmaabi-, töö- ja elektriohutuslaseid koolitusi ning töökeskkonna volinikele koolitusi oluliste seadusemuudatustega kursis olemiseks. Kõiki töötajaid instrueeritakse pidevalt ka jäätmekäitluse ja jäätmete liigiti kogumise korraldamisest ettevõtetes.

Kokku said 2017. aastal koolitusi Kontserni ettevõtete töötajatest keskmiselt 71%. Keskmiselt said Kontserni töötajad koolitusi 12,1 tundi ühe töötaja kohta. Enim koolitas oma töötajaid Satmatic Oy, kelle töötajad läbisid 24 tundi koolitust töötaja kohta. Ettevõtte juhid ja spetsialistid said 2017. aastal keskmiselt 18,1 koolitustundi ja töölised keskmiselt 7,5 tundi.

Kontserni ettevõtete töötajate koolituse- ja arenguvajadused kogutakse kokku töötajatega peetavate arenguveestluste formaadi kaudu, mis toimuvad vähemalt üks kord aastas.

Kuigi varasemalt on Kontsernis peetud arenguveestlusi peamiselt juhtide ja spetsialistide tasandil, siis 2017. aastal tegid Kontserni ettevõtted olulisi muudatusi, et viia arenguveestluste toimumine reeglipäraseks ka tööliste seas. Näiteks lõi AS Harju Elekter Elektrotehnika 2017. aastal struktuuri töögrupi juhtide ametipositsiooni, kelle ülesandeks on muuhulgas vastustada ka meeskondade arenguveestluste toimumise eest.

2017. aastal peeti arenguveestlusi keskmiselt 69% töötajatega ja 51% juhtide/spetsialistidega. Kontserni üheks eesmärgiks on kasvatada pidevalt arenguveestluste läbinute osakaalu kõikidest töötajatest.

Töötervishoid ja –ohutus

Töötajate tervishoid, tööohutus ja kaasaegne töökeskkond on Harju Elekter kontserni jaoks ääretult olulised. Kontserni pakub töötajatele hooliva ja vastutustundliku tööandjana kaasaegseid töö- ja olmetingimusi, mis on ka kooskõlas kehtivate seadustega. Kuna töökeskkonna valdkonnas tajutakse kõrgeid riske, siis panustab Kontserni tööohutuse ja töökeskkonna parandamisse enamgi kui seadus seda nõuab. Kontserni kõik tütarettevõtted on töötervishoiu ja –ohutuse juhtimise strateegilisele tasandile tõstnud.

2017. aasta oli töötervishoiu ja –ohutuse valdkonnas suurte muutuste ellu kutsumise aasta, kuna nii AS Harju Elekter Elektrotehnika kui ka AS Harju Elekter Teletehnika tootmistingimused muutusid oluliselt paremaks. Seoses senise töötervishoiuarsti teenuse lõppemisega sõlmisid Kontserni Eesti ettevõtted lepingud firmaga Mediserv OÜ, kes teostab töötajate tervisekontrolli vastavalt seaduses sätestatud korrale ja töötervishoiuarsti näidatud ajavahemiku järel.

Selleks, et hinnata töökeskkonna vastavust nõuetele, töötajate soovidele ning võimalikke riske, viidi ASi Harju Elekter Elektrotehnika tootmisüksuses 2017. aastal läbi riskianalüüs, mille tulemustele tuginedes on tehtud ettevõtte poolt suuri investeeringuid töövahenditesse ja panustanud töökorralduse muudatustesse. Lisaks olid fookuses tööohutuse valdkonna juhtimise parandamine ja ka praktilised

küsimused, nt. tõstukitega seotud ohutus, tuleohutuse ja evakuaatsiooniküsimused, isikukaitsevahendite kasutamine jt.

Kontserni tütarettevõtetes, AS Harju Elekter Elektrotehnika, AS Harju Elekter Teletehnika ja Satmatic Oy, tuginetakse töökohtade ohutumaks muutmisel 5S süsteemile, mille eesmärgiks, lisaks tööohutusele, on luua korras ja süstematiseeritud töökohad ning vähendada raiskamisi, tõsta tootlikkust ja parandada toote kvaliteeti. Süsteemi toimimiseks rakendatakse kontrollringkäike, süsteemi toimimise eest vastutavad ettevõtte siseselt selleks volituse saanud tiimijuhid ja tugiisikud.

ASi Harju Elekter Teletehnika ja Rifas UAB tootmistegevus vastab OHSAS 18001:2007 töötervishoiu ja -ohutuse standardile. AS Harju Elekter Elektrotehnika ja Satmatic Oy teevad ettevalmistusi vastava standardi juurutamiseks 2018. aastal.

2017. aastal registreeriti Kontserni ettevõtetes 11 tööõnnetust/vigastust, nendest 1 Eestis, 1 Leedus ja 9 Soomes. Ükski tööõnnetus ei lõppenud surmaga, samuti ei registreeritud ühtegi kutsehaiguse juhtu. Tööõnnetustest tingitud kaotatud tööpäevade osakaal oli Kontserni ettevõtetes keskmiselt 0,9%. Haigustest tingitud kaotatud tööpäevade osakaal oli Kontserni ettevõtetes keskmiselt 5%.

Mitmekesisus ja õiglane kohtlemine

Harju Elekter kontsernis on mitmekesisuse ja õiglase kohtlemise printsiibi järgimine osaks personali töökorraldusest ja värbamisprotsessidest, seetõttu ei erista või vali ettevõtte töötajaid ei soo, usu, rahvuse ega rassi alusel, vaid lähtub töötajate oskustest ja kompetentsidest. Kogu Kontserni töötajaskonnast on 24% naised. Kontserni kahekümne ühest tippjuhust (nõukogu, juhatus ja tegevjuhid) oli naisi kaks.

Kontsern on jälginud palkade võrdsust samades töökategooriates ning taganud meestele ja naistele samas positsioonis ning töökategoorias võrdsed palgatasemed. Kontserni ettevõtted püüavad ka teadlikult luua avatud ettevõtte kultuuri ja juhtimisprotsesse, mis aitaksid maandada inimõiguste rikkumisest ja ebavõrdselt kohtlemisest tulenevaid riske ja diskrimineerimisi.

2017. aastal ei registreeritud ühtegi diskrimineerimisjuhtumit.

Ametiühingud

Kontsern aktsepteerib oma töötajate kuulumist ametiühingutesse, seetõttu on ametiühingu kokkulepetega kaetud 80% Kontserni töötajatest. Ametiühingut pole moodustatud Leedu tütarettevõtetes Rifas UABs ja Automatikos Irangas.

Ema- ja Eestis tegutsevatel tütarettevõtetel on konstruktiivne koostöö Keila Tööstusküla Ametiühinguga KETA, mille vahendusel on sõlmitud töötajate esindajatega kollektiivleping. KETA liikmeks on end registreerinud ca 33% ASi Harju Elekter, ASi Harju Elekter Elektrotehnika ja ASi Harju Elekter Teletehnika töötajatest. Ametiühing on oluliseks kanaliks ka Kontserni juhtkonna ja töötajate vahelise informatsiooni levitamisel (nt töötajaid informeeritakse ettevõtet puudutavatest tähtsamatest muudatustest hetk enne avalikustamist ametiühingu kaudu) kui ka töötajatega seotud muude tegevuste korraldamisel. AS Harju Elekter toetab ametiühingut 0,2%ga palgafondist, mis läheb ametiühingule tema tegevuste korraldamiseks.

KESKKONNAJUHTIMINE

Harju Elekter kontsern suhtub tõsiselt enda tegevuse keskkonnamõjusse. Kontserni ettevõtted jälgivad ja mõõdavad regulaarselt ning teevad kõik endast oleneva, et vähendada keskkonnaaspektidest tulevaid riske ja mõjusid.

Elektrienergia jaotus- ja juhtimisseadmete tootmine on pigem puhas protsess ning ei avalda olulist kahjulikku mõju ega koormust looduskeskkonnale. Peamisteks keskkonnamõju aspektideks on hinnatud elektri- ja soojusenergia tarbimine tootmisruumides, teatud materjalide kasutamine (eelkõige vask) ning jäätmete teke (eelkõige vask ja teras, vähesel määral ka värvijäätmed).

2017. aastal ei toimunud Kontserni ettevõtetes mitte ühtegi keskkonnavalaste seaduste või regulatsioonidega seotud rikkumist.

Kontsern on valmis käsitlema keskkonnavalaseid kõrvalekaldeid ja rikkumisi avatult ning sisendina parandustegevusteks.

Keskkonnaaspektide juhtimine põhineb kolmel sambal:

- keskkonnavalaste seaduste ja regulatsioonide täitmine;
- iga-aastane keskkonnavalaste riskide analüüs ja mõju hindamine;
- keskkonnujuhtimise standardi ISO 14001 rakendamine kõigis Kontserni tootmisettevõtetes (v.a Finnkumu Oy).

Oluline roll keskkonnamõju kujundamisel on klientidel, kes määravad valmis toote omadused ning tootmiseks kasutatava materjali kriteeriumid.

Keskkonnapoliitika suunab Kontserni ettevõtete tähelepanu seadustest, normatiividest, ühiskonnast ja klientidest lähtuvatele keskkonnanõuetele. Tegevuskavad keskenduvad protsesside optimeerimisele, materjalide ja ressursside säästlikumale kasutamisele, tövõtete ja tehnoloogiate efektiivistamisele ning veel väiksema keskkonnamõju saavutamisele.

Keskkonnasäästu tagamisel on tähtsal kohal Kontserni ettevõtete töötajate sellealane teadlikkus ja käitumine. Kõik töötajad on saanud koolitusi, et märgata ja teha parandusettepanekuid transpordi, jäätmekäitluse, materjali- ja energiakasutuse mõistlikumaks korraldamiseks ning keskkonnasõbralikumaks muutmiseks. Osades Eesti ja Soome tütarettevõtetes on töötajatel vastutus järgida tootlikkuse tõstmiseks mõeldud 5S põhimõtteid, mis toetavad lisaks korras ja süstematiseeritud töökohtade loomisele ka raiskamise vähendamist.

Kliimaküsimuste osas on Kontserni tütarettevõtetest kõige selgema seisukohaga Satmatic Oy. Ettevõte on deklareerinud, et lubab vähendada süsinikgaasi tootmist läbi energiasäästlike tootmisviiside eelistamise oma tegevuses ja läbi klientide teadlikkuse tõstmise taastuvenergiatoodete ja –allikate osas. Sama eesmärki silmas pidades panustatakse järjest rohkemate elektriautode laadimissüsteemide arendusse ja müügi suurendamisse, andes seeläbi panuse elektrisõidukite populaarsuse kasvuks Soomes.

Materjalid ja jäätmed

Peamiste materjalidena kasutatakse tootmises teras- ja vaskelemente, pulbervärve ja mitmesuguseid elektroonikakomponente. Kuigi suure osa materjalide valikust dikteerivad kliendid, valivad Kontserni ettevõtted ise võimaluse piires alati kvaliteetseimad ja säästlikumad alternatiivid.

Metallijääkide tekkimist üritatakse vähendada läbi tootmisprotsesside optimeerimise. Metallijäägid kogutakse kokku eesmärgiga need maksimaalselt tootmises ära kasutada. Olenevalt tootest jääb siiski kuni viiendik lehtmetailist kasutamata.

Värviliinid suudavad osa värvijääke kokku koguda ja taaskasutada. Ka enamus pakendist taaskasutatakse.

Kontserni ettevõtted on MTÜ Eesti Pakendiringlus lepingulised partnerid, tütarettevõtte Satmatic Oy teeb koostööd Soome tootjavastutusorganisatsiooniga RINKI, et tagada elektroonika-, vase-, kaablite ja teiste jäätmete taaskasutusse suunamine.

Kontserni Leedu tütarettevõtte Rifas UAB annab osa ülejääke Panevezyse kolledži elektrotehnika tudengitele õppetöös kasutamiseks.

Ohtlikud jäätmed kogutakse ja antakse üle jäätmekäitlusfirmadele. Tütarettevõtte Energo Veritas OÜ kauplustes on vastavalt jäätmeseadusele tagatud elektroonikaromude (boilerid jms), päevavalguslampide ja patareide kogumine ja/või kõrvaldamise korraldamine.

Kontserni ettevõtetes tekkis 2017. aastal kokku pea 910 tonni jäätmeid, sh ligi 32 tonni ohtlikke jäätmeid. 93% mitteohtlikest jäätmetest sorteeriti ja suunati taaskasutusse.

Energia

Kontserni ettevõtetes püütakse vähendada elektri- ja soojusenergia tarbimist läbi nutikate ja säästlike tehnoloogiate ning energiatõhusate hoonete ehituse. Lisaks tütarettevõtete kasutuses olevatele hoonetele on Kontserni jaoks oluline ka tema poolt Keila Tööstuspargis, Allika Tööstuspargis ja Haapsalus arendatava tööstuskinnisvara energiasäästlikkus.

Kontserni ettevõtted tarbisid 2017. aastal 3 854 MWh elektrienergiat ja 2 986 MWh soojusenergiat. Kogu tarbitud energiast umbes 16% oli pärit taastuvatest allikatest.

AS Harju Elekter lähtub tööstuskinnisvara arendamisel keskkonnasäästlikkuse põhimõttest:

- Uusehitiste puhul hinnatakse põhjalikult, milline küttelahendus on antud hoonele või tootmisviisile sobivaim. Uued hooned ehitatakse soojapidavamaks kui nõuded ette seavad. 2017. aastal ehitatud tootmishooned on varustatud päikesepaneelidega või selle funktsionaalsuse lisamisega.
- Vanemaid hooned renoveeritakse jooksvalt energiatõhusamateks – soojustatakse seinu ja katusi, kaasajastatakse ventilatsioonisüsteeme. Rentnike soovidele vastu tulles vahetatakse ka olemasolevates hoonetes valguslahendusi säästlike LED-lampide vastu. Aruandeaastal vahetati LED-lampide vastu umbes 700 valgustit .

Sellised parendustegevused aitavad vastata paremini rentnike kasvavatele ootustele, väärtustada keskkonnahoidu ja säästlikumat energiatarbimist.

Taastuenergia tootmine

Harju Elekter kontsern pöörab järjest enam tähelepanu taastuenergia tootmisele ja kasutamisele. Täna- seks on paigaldatud Kontserni peale kokku 320 kW võimsusega päikesepaneelid, millest üle poole asub Eestis. 2017. aastal paigaldati 130 kW võimsusega päikesepaneelid Allika Tööstusparki ning veidi ka Soome tootmisüksuste juurde. Kuigi see moodustab Kontserni enda ja rentnike tänasest energiatarbimisest väikese osa, soovitakse edaspidi ehitatavates uutes hoonetes jätkata mõistlikus mahus päikeseenergia energiaallikana kasutamist.

Kontserni tütarettevõtted Soomes ja Leedus kasutavad oma tootmishoonete elektrienergiaga varustamisel olulises osas taastuenergiat. Kumbki ettevõtte toodab energiat enda päikesepaneelidega (Satmatic Oy 60 kW, Finnkumu Oy 50 kW ja Rifas UAB 80 kW) ning ülejäänud vajaduse katmiseks ostetakse bioenergiat põhinevat gaasi (Soomes) või tuuleenergiat (Leedus).

Rifas UAB poolt tarbitud elektrienergia oli 2017. aastal 100% ulatuses toodetud taastuvatest energiaallikatest. Soome tütarettevõtetes oli taastuvatest allikatest pärit elektrienergia osakaal umbes 2/3 kogutarbimisest.

Päikeseelektrijaamade rajamise soodsamaks muutumist ja taastuenergia toetuste taotlemise võimalusi silmas pidades on AS Harju Elekter võtnud eesmärgiks rajada Haapsallu 750 kW võimsusega päikeseelektrijaam. Elektrienergia tootmise ja võrku müümise eesmärgil arendatav projekt peaks valmima 2018. aastal. Kontsern planeerib, analüüsib võimalusi ja otsib asukohti veel täiendavate päikeseelektrijaamade rajamiseks Eestis.

Seoses ASi Harju Elekter Elektrotehnika kolimisega uude tehasesse 2017. aastal. Esmaseks eesmärgiks on jälgida uue hoone energiatarbimist ja teisi keskkonda mõjutavaid aspekte ning alustada peamiste parendustegevustega alles peale andmete analüüsimist. 2017. aastal renoveeriti uute ruumide tehnosüsteeme, alustati säästlikumate LED-valgustite paigaldamist kontoris ja tootmisruumides, ehitati ladude ustele õhulüüsid soojuskaovähendamiseks, paigaldati veesäästlikud dušisüsteemid ning loodi tootmishoonesse jäätmete liigiti sorteerimiseks kogumisjaamasid. Samuti ootavad paigaldamist 27 kW koguvõimsusega päikesepaneelid, millest piisab ettevõtte kontori- ja olmeruumide elektritarbimise katmiseks.

AKTSIA JA AKTSIONÄRID

ASi Harju Elekter aktsiad noteeriti Nasdaq Tallinn väärtpaberibörsil 30. septembril 1997. aastal. Nasdaq Tallinn kuulub maailma suurimasse börsikontserni Nasdaq.

Möödunud investeerimisaasta oli positiivne kogu maailma aktsiaturgudel. Tõus oli tugev ja laiapõhjaline ning kõik turud plussis. Globaalse aktsiaralli eesotsas olidki USA, Euroopa ja Aasia turud. Maailma populaarseim aktsiaindeks S&P 500 tõusis 19,4% lõpetades aasta 2 673,3 punktil.

Balti börsidest tõusis enim Riia börsi indeks 35,9%, millele järgnesid Leedu 17,2% ja Tallinna börs 15,4%lise kasvuga. Nasdaq Tallinna börsil tegi suurima tõusu oli ASi Harju Elekter aktsia (+76,7%), millele järgnesid PRFoods (+63,2%) ja Tallink (+36,9%) kasvuga.

Seisuga 31.12.2017 oli ASi Harju Elekter aktsiakapital 11,18 miljonit eurot, mis on jaotatud 17,74 miljoniks nimiväärtuseta lihtaktsiaks. Aktsia arvestuslik väärtus on 0,63 eurot. ASi Harju Elekter aktsia sümbol Nasdaq Tallinna Börsil on HAE1T. ISIN: EE3100004250. Ettevõtte kõik aktsiad on börsil vabalt kaubeldavad ning iga aktsia annab võrdse hääle- ja dividendiõiguse. Ka ettevõtte kõik aktsionärid on võrdsed ning eraldi hääleõigust käsitlevad piirangud või kokkulepped puuduvad. ASile Harju Elekter teadaolevalt ei ole aktsionäride omavahelistes lepingutes mingeid piiranguid seoses väärtpaberite võõrandamisega, nagu ka spetsiifilisi kontrolliõigusi.

Aktsia hind ja kauplemine

EUR	2017	2016	2015	2014	2013
Keskmine aktsiate arv	17 739 880	17 739 880	17 550 851	17 400 000	17 400 000
Nimiväärtus	-	-	0,70	0,70	0,70
Kõrgeim hind	5,08	2,94	3,14	2,85	2,92
Madalaim hind	2,80	2,43	2,49	2,52	2,46
Sulgemishind	5,00	2,83	2,63	2,79	2,70
Muutus (%)	76,7	7,6	-5,7	3,3	2,3
Ettevõtte turuväärtus (miljonit)	88,70	50,20	46,66	48,55	46,98
Kaubeldud aktsiaid (tk)	1 349 617	947 294	1 086 451	800 823	936 162
Käive (miljonit)	5,46	2,45	2,98	2,17	2,48
Puhaskasum aktsia kohta	1,64	0,18	0,18	0,56	0,30
P/E suhe	***3,05	15,72	14,61	4,98	9,00
Dividend aktsia kohta	*0,24	0,18	**0,12	0,15	0,10
Dividendimäär %	4,8	6,4	1,9	5,4	3,7
Dividend/puhaskasum %	***100,0	100,0	27,8	26,8	33,7

* juhatuse ettepanek

** sh 0,07 eurot, omakapitali väljamakse

*** tavapärasest puhaskasumist = emattevõtte omanike puhaskasum miinus ühekordne tulu PKC Group Oyj aktsiate müügist

**** arvestab kasumit erakorralisest investeeringu müügist 2017

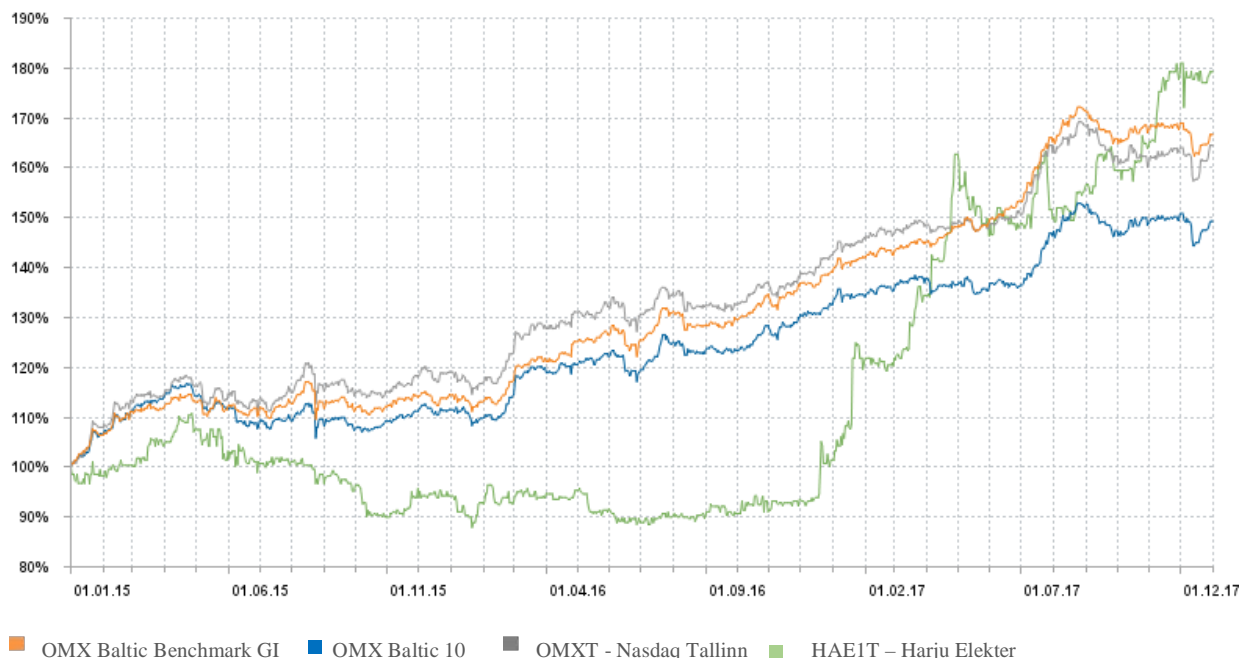
ASi Harju Elekter aktsia hind tõusis aruandeaasta jooksul 76,7% 5,00 euronini ning 31. detsembril oli ettevõtte turuväärtus 88,7 miljonit eurot. Tehingute maht kasvas enam kui kahekordseks ning ka kaubeldud aktsiate arv oli enam kui kolmandiku võrra suurem. Suurenemist jätkas ka ettevõtte aktsionäride arv. Seisuga 31.12.2017 oli ettevõttel 2 468 (2016: 1 925) aktsionäri.

ASi Harju Elekter aktsia (HAE1T) Nasdaq Tallinn Börsil 2015–2017

ASi Harju Elekter aktsia indeksite võrdluses 2015-2017

lisaainfo: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/>

Börsiindeksisse OMX Baltic 10 kuuluvad Balti regioonist kümme kõige likviidsemat ning stabiilsemat ettevõtet. Alates 2.01.2018 kuuluvad indeksisse AS Harju Elekter, Klaipedos nafta, LHV Group, Telia Lietuva, Olympic Entertainment Group, Grindeks, Šiauliu bankas, Tallinna Kaubamaja Grupp, Tallink Grupp ja Tallinna Vesi.

Aktsionäride struktuur, 31.12.2017

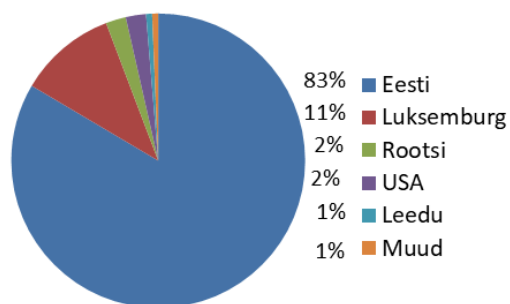
Seisuga 31.12.2017 oli ASil Harju Elekter 2 468 aktsionäri. Aruandeperioodi jooksul on aktsionäride arv suurenenud 543 võrra. ASi Harju Elekter suurim aktsionär on kohalikul kapitalil baseeruv AS Harju KEK, kellele kuulub 31,39% firma aktsiakapitalist. Väliskapitali osalus on 17,0%. Seisuga 31.12.2017 kuulus ettevõtte nõukogu ja juhatuse liikmetele otse ning läbi kaudse osaluse kokku 10,67% ettevõtte aktsiastest. ASi Harju Elekter aktsionäride täielik nimekiri on Nasdaq Tallinna Börsi kodulehel (<https://nasdaqcsd.com/statistics/et/shareholders>).

Aktsionäride jagunemine osaluse suuruse järgi

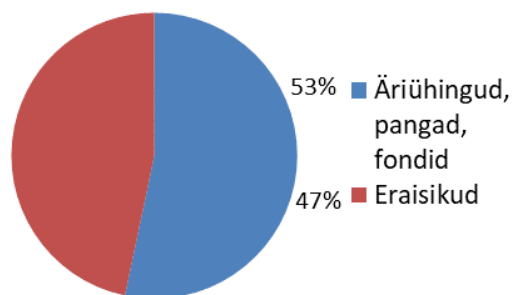
Osaluse suurus %	Aktsionäride arv	Osa üldarvust %	Hääleõiguse %
Üle 10%	2	0,08	42,10
1,0 - 10,0%	8	0,32	22,15
0,1 - 1,0 %	66	2,68	18,82
alla 0,1%	2 392	96,92	16,93
Kokku	2 468	100,0	100,0

Aktsionäride nimekiri (üle 5%) 31.12.2017	Osalus (%)
AS Harju KEK	31,39
ING Luxembourg S.A.	10,71
Endel Palla	6,90
Aktsionärid kelle osalus on alla 5%	51,00

Aktsionäride jagunemine riikide kaupa

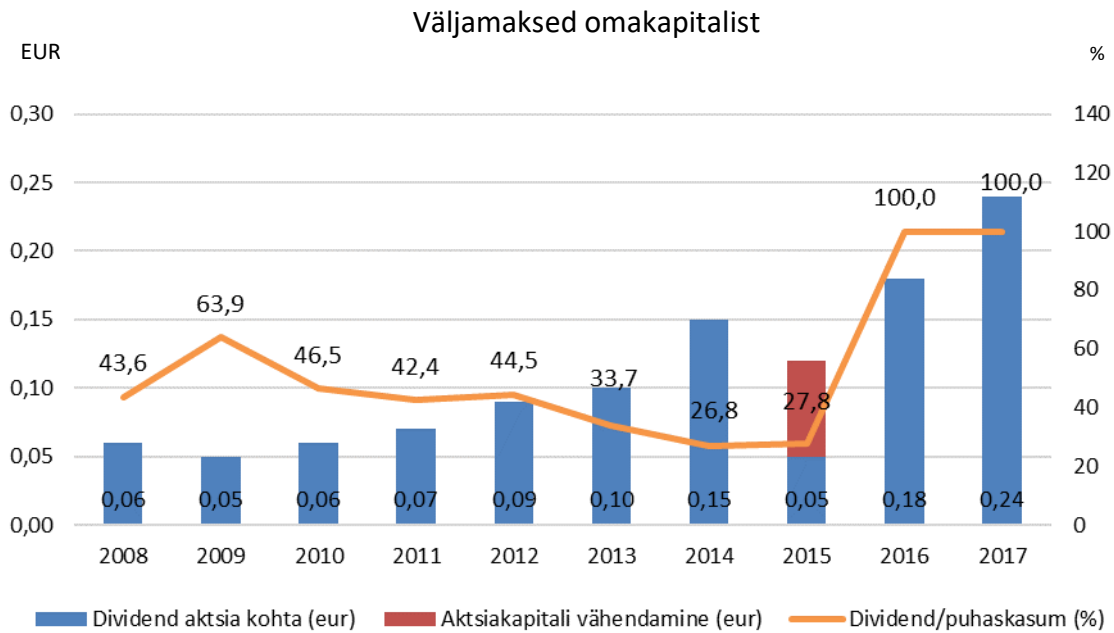
Aktsionäride jagunemine kategooriate lõikes

Dividendid

Kontserni dividendipoliitika järgi makstakse dividendideks vähemalt kolmandik tavapärasest majandustegevuse puhaskasumist. Kontsernis on kujunenud heaks tavaks maksta edasi muudelt finantsinvesteeringutelt saadud dividendid. Tegelik dividendimäär sõltub aga Kontserni rahavoogudest ning arenguperspektiividest ja nende finantseerimise vajadusest.

Juhatus teeb nõukoguga kooskõlastatud aktsionäride üldkoosolekule ettepaneku maksta 2017. aasta eest dividendideks 0,24 (2016: 0,18) eurot aktsia kohta, kokku 4,3 (2016: 3,2) miljonit eurot, mis moodustab 100% aruandeaasta tavapärasest puhaskasumist (emaettevõtte omanike puhaskasum miinus ühekordne tulu PKC Group Oyj aktsiate müügist).

Dividendide ajaloo ja suhtarvude kohta on esitatud info tabelis Aktsia näitajad.

TEGEVUSARUANDE KOOSTAMISE ALUSED

Harju Elekter Grupp lähtub oma äritegevuse korraldamisel kõikidel turgudel kehtivatest riiklikest õigusnormidest, ettevõtte põhikirjast, avaliku ettevõttena Nasdaq Tallinna Börsi nõuetest, Hea Ühingujuhtimise Tava (HÜT) juhustest ning aktsionäride ja investorite võrdse kohtlemise printsiibist. Alates 2017. aastast on aruandesse integreeritud jätkusuutlikkuse ja sotsiaalse vastutuse osa, mis tugineb Global Reporting Initiative-i (GRI) jätkusuutlikkuse aruandluse standardile. Kontsern tugineb juhtimispõhimõtetele, milles on maksimaalselt ausust ja läbipaistvust, seda nii ettevõtte siseses suhtluses, kliendisuhetes kui ka suhetes teiste osapooltega. Harju Elekter kontserni ettevõtteid ei ole 2017. aastal panustanud poliitilistesse tegevustesse ei rahalise ega mitterahalise väärtuse kaudu.

Huvide konflikti, korruptiivse käitumise ja ebaausa konkurentsi osas valitseb Kontsernis nulltolerants nii töötajatele kui ka välispartneritele. Kontserni ettevõtetes kehtestatud siseregulatsioonid ja ka mittekirjutatud kokkulepped juhtimise tasandil, aitavad maandada maineriske ning seekaudu hoida Kontserni usaldusväärsust turul ja suhetes huvigruppidega. See on omakorda aluseks kasumlikule äritegevusele.

Eelpool mainitud riskide maandamiseks on kehtestatud nii emaaetevõttes kui kõikides tütarettevõtetes töö sisekorra eeskirjad kui ka valdkonnapõhised põhimõtted. Näiteks on Rifas UABis ja Satmatic Oys kehtestatud Käitumisjuhised, mis on kõikidele töötajatele kohustuslikud järgimiseks. Kõikidele Kontserni töötajatele tutvustatakse tööle asumisel töö sisekorra eeskirju, jooksvalt tehakse valdkonnapõhiseid koolitusi ja siseauditeid.

Selleks, et maandada huvide konfliktist tulenevaid riske, on kokku lepitud põhimõtted, nagu näiteks suuremahuliste tehingute puhul tuleb järgida lisaotsustaja kaasamist, samuti on vajalik hankida juhi kokkulepe osalemaks kliendi poolt korraldatud motivatsiooniüritustel.

2017. aastal ei registreeritud Harju Elekter kontsernis mitte ühtegi korruptsiooni ja isiklike huvide konfliktist tulenevaid vahejuhtumit, seetõttu ei vallandatud ühtegi Kontserni ettevõtte töötajat, ei määratud sellekohaseid trahve ning ei esitatud ühtegi sellekohast kohtukaebust. Samuti ei esinenud Kontsernis juhtumeid, mille käigus oleks äritegevuse partneritega sõlmitud lepinguid lõpetatud või nende uuendamine peatatud korruptiivse käitumise tõttu.

Ettevõtetes pööratakse suurt tähelepanu avatud organisatsioonikultuuri kujundamisele. Selleks tehti 2017. aastal mitmeid muudatusi koosolekute ja informatsiooni vahetamise korralduses. Kõik loodud uuendused on tehtud eesmärgiga tuua kriitilised, suurte majanduslike riskidega seotud tehingud ning võimalikud mittevastavused ettevõtte juhtkonna ette.

Lisaks juhitudakse riiklikest ja börsiettevõtetele kohanduvatest regulatsioonidest, st. võtmeisikutel on kohtustus deklareerida oma ettevõtlushuvid, siseinfo valdajatele on kehtestatud tegevusreeglid, jne.

2017. aastal ei esinenud Harju Elekter kontserni ettevõtete tegevuses mittevastavusi kehtivate regulatsioonidega (sh. majandus-, sotsiaal-, ja looduskeskkonnas), mistõttu ei saanud Kontserni ettevõtteid ei rahalisi trahve ega mitterahalisi sanktsioone. Samuti ei pöördutud seadustele mittevastamise eest ühegi Kontserni ettevõtte ega töötaja poole üheski kohtuasjus.

Käesolev aastaaruanne kajastab terve 2017. aasta tegevust, seda koostatakse iga-aastaselt ja on jätkuks 2016. aasta aastaaruandele.

Hea Ühingujuhtimise Tava aruanne 2017

AS Harju Elekter järgib suures osas HÜT juhiseid, kuigi põhimõtted on vaid soovituslikud. Samas ei järgi AS Harju Elekter mõningaid HÜT nõudeid, mille põhjuseks on peamiselt ettevõtte ärivaldkonna iseärasused. Allpool on ära toodud ja selgitatud nende HÜTi nõuete, mis ei ole hetkel täidetud, mittejärgimise põhjuseid. Lisaks on antud täiendavat informatsiooni 2017. aasta üldkoosoleku, ettevõtte nõukogu ja juhatuse ning ASi Harju Elekter juhtimispõhimõtete kohta.

HÜT punkt 1.3.3.

Emitent teeb vastavate tehniliste vahendite olemasolul ning juhul, kui see ei ole talle liiga kulukas, üldkoosoleku jälgimise ja sellest osavõtu võimalikuks sidevahendite kaudu (nt Internet).

ASi Harju Elekter puuduvad vastavad tehnilised vahendid ning kuna ettevõtte pole nende soetamist pidanud hetkel otstarbekaks, siis puudub üldkoosoleku jälgimise ja sellest sidevahendite kaudu osavõtu võimalus.

HÜT punkt 2.2.7

Iga juhatus liikme põhipalk, tulemustasu, lahkumishüvitis, talle makstavad muud hüved ning preemiasüsteemid, samuti nende olulised tunnused avaldatakse selges ja üheselt arusaadavas vormis emitendi veebilehel ning HÜT aruandes. Avaldatavad andmed on selged ja üheselt arusaadavad, kui need väljendavad otseselt kulutuse suurust emitendile või tõenäolise kulutuse suurust avalikustamise päeva seisuga.

Juhatus liikmele makstava tasu suurus ja maksmise kord määratakse nõukogu otsusega ja ei kuulu poolte kokkuleppel avalikustamisele. Juhatus esimehel on õigus saada lahkumishüvitist kuni 10 kuu ja teistel juhatus liikmetel kuni 8 kuu juhatus liikme tasu ulatuses.

Tulemuspalka makstakse juhatus liikmetele ühistel alustel Emaettevõtte halduspersonaliga. Tulemuspalk jaotatakse vastavalt põhitasule ja tööpanusele, kusjuures juhatus liikme tulemuspalk kooskõlastatakse nõukogu esimehega. Tulemuspalk makstakse välja kvartali kaupa 80% ulatuses, ülejäänud 20% makstakse pärast majandusaasta tulemuste kinnitamist.

Tippjuhtkonnale, sh. juhatus liikmetele makstakse ka aastapreemiat, mis on summaarselt 0,8% konsolideeritud puhaskasumist. Aastapreemia kinnitab nõukogu esimees ning see makstakse välja pärast Kontserni aastaaruande auditeerimist.

HÜT punkt 3.1.3

Nõukogu hindab korrapäraselt juhatus tegevust emitendi strateegia elluviimisel, samuti hindab nõukogu emitendi finantsseisundit, riskijuhtimise süsteemi, juhatus tegevuse õiguspärasust ning seda, kas emitenti puudutav oluline teave on nõukogule ja avalikkusele nõuetekohaselt teatavaks tehtud. Nõukogu poolt komiteede asutamisel avaldab emitent oma veebilehel nende olemasolu, ülesanded, koosseisu ja koha organisatsioonis. Komiteedega seotud asjaolude muutmisel avaldab emitent samas korras ka muudatuse sisu ning teostamise aja.

2010. aasta juunis moodustas ASi Harju Elekter nõukogu seoses audiitortevõtte seadusest tuleneva kohustusega ettevõttes auditikomitee ja kinnitas selle põhimääruse. 2017. aastal täitsid komitee liikme kohustusi Triinu Tombak ja Andres Toome. Info auditikomitee kohta on kuvatud ettevõtte veebilehel.

HÜT punkt 3.2.5

Üldkoosoleku määratud nõukogu liikme tasu suurus ja maksmise kord avaldatakse emitendi HÜT aruandes, tuues eraldi välja põhi- ja lisatasu (sh lahkumishüvitis ja muud makstavad hüved).

ASi Harju Elekter aktsionäride üldkoosoleku pädevuses on valida ja kinnitada nõukogu koosseis ja volituste aeg. 27.04.2017 toimunud aktsionäride üldkoosolek kinnitas nõukogu koosseisu ja liikmed järgnevas 5 aastaks, määrates alates 4.05.2017 nõukogu liikme tasuks 1 000 eurot kuus ja nõukogu esimehe tasuks 1 600 eurot kuus. Lisaks määrati nõukogu liikme koosolekul osalemise tasuks 200 eurot, mida ei maksta, kui nõukogu liige osaleb koosolekul telefoni teel. Tegevjuhtkonnas töötavale nõukogu liikmele rakendatakse ettevõttes kehtivat preemiasüsteemi (vt selgitust HÜT punktile 2.2.7). Nõukogu liikmele lahkumishüvitust ette nähtud ei ole. Järgmised nõukogu valimised toimuvad 2022. aasta korralisel aktsionäride üldkoosolekul.

HÜT punkt 3.3.2

Ärilisest pakkumisest, mis tehakse nõukogu liikmele, tema lähedasele või temaga seotud isikule ning on seotud emitendi majandustegevusega, teatab nõukogu liige viivitamatult nõukogu esimehele ja juhatusel. Hea Ühingujuhtimise Tava aruandes näidatakse ära majandusaasta jooksul tekkinud huvide konflikte koos igakordsete lahendustega.

Nõukogu liikmed hoiduvad huvide konfliktist ning järgivad konkurentsikeelu nõudeid. Nõukogu ja juhatus teevad tihedat koostööd tegutsedes vastavalt seadustele ja põhikirjale äriühingu ja selle aktsionäride huve silmas pidades. Vastavaid huvide konflikte 2017. aastal ei esinenud.

HÜT punkt 5.3

Emitendi veebilehel on aktsionäridele kättesaadavad muuhulgas ka nõukogu poolt kinnitatud emitendi üldised strateegiasuunad.

Ettevõtte juhatus on seisukohal, et strateegia kuulub ettevõtte ärisaladuste hulka ning ei kuulu avalikustamisele. Üldised suunad ja olulised teemad on ära toodud juhatuse tegevusaruandes.

HÜT punkt 5.6

Emitent avalikustab analüütikutega kohtumiste, analüütikutele või investoritele või institutsionaalsetele investoritele tehtavate esitluste ja pressikonverentside toimumise ajad ja asukohad emitendi veebilehel. Emitent võimaldab aktsionäridel osaleda nimetatud üritustel ning teeb ettekanded kättesaadavaks oma veebilehel. Emitent ei korralda kohtumisi analüütikutega ega investoritele tehtavaid esitlusi vahetult enne finantsaruandluse avalikustamise kuupäevi.

Ettevõtte lähtub alati oma tegevuses aktsionäride võrdse kohtlemise printsiibist. Kohustuslik, oluline ja hinnatundlik info avalikustatakse esmalt Nasdaq Tallinna börsisüsteemis, seejärel Finantsinspektsiooni ja firma kodulehekülgedel. Lisaks on igal aktsionäril õigus küsida ettevõttelt vajadusel lisainfot ja kokku leppida kohtumisi. Ettevõtte juhatus ei pea oluliseks erinevate aktsionäride kohtumiste aja- ja päevakorragaafiku pidamist, sest kohtumistel piirduakse juba avalikustatud teabega. See reegel kehtib kõigi kohtumiste korral, ka vahetult enne finantsaruandluse avalikustamist.

HÜT punkt 6.2

Audiitori valimine ja raamatupidamise aastaaruande auditeerimine.

ASi Harju Elekter aktsionäride 14.05.2015 üldkoosolek valis ettevõttele aastate 2015-2017 audiitoriks audiitorfirma KPMG Baltics OÜ. Informatsioon audiitori kohta on kättesaadav ettevõtte koduleheküljel internetis. Audiitori tasustamine toimub vastavalt lepingule ning tasu suurust poolte kokkuleppel ei avalikustata Järgmised audiitori valimised toimuvad 2018. aasta korralisel aktsionäride üldkoosolekul.

Juhtimispõhimõtted ja täiendav informatsioon

Harju Elekter on aktsiaselts, mille juhtimisorganiteks on aktsionäride üldkoosolek, nõukogu ja juhatus. ASis Harju Elekter ei ole mitmekesisuspoliitikat käsitlevat dokumenti, kuid inimeste valimisel ja nimetamisel kõrgematesse juhtorganitesse on lähtutud esmajärjekorras võimalikust lisaväärtusest, mida nad Kontserni juhtimisesse oma teadmiste ja oskuste näol kaasa toovad ning sobivusest.

Üldkoosolek

Aktsionäride üldkoosolek on ettevõtte kõrgeim juhtimisorgan, kelle pädevuses on põhikirja muutmise ja uue kinnitamise, aktsiakapitali suuruse muutmise, nõukogu liikme tagasikutsumise ja ettevõtte tegevuse lõpetamise, jagunemise, ühinemise ja ümberkujundamise otsustamine, eeldades vähemalt 2/3 üldkoosolekul esindatud aktsionäride häälte heakskiitu. Üldkoosolekud on korralised ja erakorralised. Korraline üldkoosolek toimub üks kord aastas kuue kuu jooksul pärast ettevõtte majandusaasta lõppemist. Erakorralise üldkoosoleku kutsub juhatus kokku, kui ettevõttel on netovara alla seaduses lubatud piiri või kui üldkoosoleku kokkukutsumist nõuab nõukogu, audiitor või aktsionärid, kelle aktsiatega on esindatud vähemalt 1/10 aktsiakapitalist. Üldkoosolek on pädev otsuseid vastu võtma, kui kohal on üle poole aktsiatega esindatud häälest. Üldkoosolekul osalemiseks õigustatud isikute ring määratakse seisuga 7 päeva enne üldkoosoleku toimumist.

ASi Harju Elekter 2017. aasta aktsionäride korraline üldkoosolek toimus 27. aprillil Keila Kultuurikeskuses (Keskväljak 12). Koosolekul osales 97 aktsionäri või nende volitatud esindajat, kes esindasid 73,2% häälte üldarvust. Koosolekul esinesid ettekannetega ASi Harju Elekter juhataja, nõukogu esimees ja ettevõtte audiitor.

Üldkoosolek kinnitas 2016. majandusaasta aruande ja kasumijaotuse ning otsustas maksta aktsionäridele 2016. aasta eest dividende 0,18 eurot aktsia kohta, kokku 3,2 miljonit eurot. Üldkoosolek pikendas nõukogu liikme volitusi, nimetas ametisse uue nõukogu liikme ning kinnitas nõukogu liikmete tasu määrad.

Nõukogu

ASi Harju Elekter nõukogul on põhikirja järgselt 3-5 liiget. Nõukogu liikmed valitakse üldkoosoleku poolt viieks aastaks. Nõukogu planeerib ettevõtte tegevust, korraldab selle juhtimist ning teostab järelevalvet juhatuse tegevuse üle. Nõukogu koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui üks kord kvartalis. Nõukogu koosolek on otsustusvõimeline, kui sellest võtab osa üle poole nõukogu liikmetest. 2017. aastal toimus 10 nõukogu koosolekut. Nõukogu liikmed osalesid enamikel nõukogu koosolekutest.

Aktsionäride korraline üldkoosolek valis 27.04.2017 aktsiaseltsile järgnevaks viieaastaseks perioodiks 5-liikmelise nõukogu järgmises koosseisus: Endel Palla (nõukogu esimees) ja liikmed Arvi Hamburg, Aare Kirsme, Triinu Tombak ja Andres Toome. Nõukogu esimees on Endel Palla, kes töötab ASis Harju Elekter 1969. aastast alates, sh 1985-1999 peadirektorina/juhatuse esimehena; alates 1999. aastast täidab ta ühtlasi Kontserni arendusdirektori ülesandeid. Vastvalitud nõukogu liige Arvi Hamburg, kes on TTÜ Kuratooriumi liige ja külalisprofessor, lisab nõukogusse teadusosalast kompetentsi. Aare Kirsme on ASi Harju KEK nõukogu liige, kes esindab ettevõtte suurima aktsionäri huve (seisuga 31.12.2017 omas AS Harju KEK 31,39% ettevõtte aktsiakapitalist). Alates 2007. aastast on nõukogu liige Andres Toome (OÜ Tradematic juhataja), kes täiendab nõukogu oma pikaajalise investeerimisalase kogemusega ning Triinu Tombak (nõukogus alates 2012. aastast), finantskonsultant, TH Consulting OÜ juhataja. Nõukogu viiest liikmest kaks - Arvi Hamburg ja Triinu Tombak - on sõltumatud liikmed.

Nõukogu liikmete teenistuslepingu lõppemisel või ennetähtaegsel lõpetamisel ei teki Kontsernil suuremat hüvitise maksmise kohustust, kui seadusega ette nähtud. Erandiks on nõukogu esimees, kel on õigus saada lahkumishüvitist arendusdirektori 6 kuu ametipalga ulatuses. 2017. aasta lõpu seisuga kuulus ettevõtte nõukogu liikmetele otse ja läbi kaudsete osaluste kokku 9,3% (2016: 9,2%) ettevõtte aktsiatest (lisa 22).

Juhatus

Juhatus on juhtimisorgan, mis esindab ja juhivad ettevõtte igapäevast tegevust kooskõlas seaduse ja põhikirja nõuetega. Juhatus on kohustatud tegutsema majanduslikult kõige otstarbekamal viisil. Põhikirja järgselt võib ASi Harju Elekter juhatuses olla 1-5 liiget, kes valitakse nõukogu poolt kolmeks aastaks. Nõukogu pädevuses on ka juhatuse esimehe valimine, tema ettepanekul juhatuse liikmete ametisse nimetamine ning tagasi kutsumine. Juhatuse liige võib ettevõtet esindada kõigis õigustoimingutes.

Aktsiaseltsil on 3-liikmeline juhatuse. Ettevõtte juhatuse esimees on Andres Allikmäe, kellega on sõlmitud 3-aastane ametileping 5.05.2017. Tema kõrval kuuluvad juhatuse koosseisu ASi Harju Elekter kontserni finantsjuht Tiit Atso ning kinnisvara ja energeetikateenistuse juht Aron Kuhi-Thalfeldt, kelle volitused algasid 1.11.2016 ja lõpevad 31.10.2019.

Juhatuses pädevus ja volitused on reguleeritud äriseadustikuga ja ära toodud ettevõtte põhikirjas, muid erisusi või kokkuleppeid ei esine. Juhatuse liikmetele makstakse tasu vastavalt juhatuse liikme lepingule. Juhatuse liikmete tasu suurus on määratud juhatuse liikme lepinguga ja ei kuulu poolte kokkuleppel avalikustamisele. Juhatuse esimehel on õigus saada lahkumishüvitist kuni 10 kuu ulatuses ja teistel juhatuse liikmetel kuni 8 kuu juhatuse liikme tasu ulatuses.

Juhatuses esimees vastutab äritegevuse korraldamise eest Kontserni tasemel täites ühtlasi ka tegevdirektori tööülesandeid. Kontserni finantsjuht ning kinnisvara ja energeetikateenistuse juht vastutavad oma valdkonna juhtimise eest Kontserni tasemel. Juhatuse liikmed osalevad Kontserni tütarettevõtete juht- ja kontrollorganite töös. Väljaspool Eestit tegutsevates äriühingutes tagab äritavade järgimise kohalik juhtkond.

2017. aasta lõpu seisuga kuulus ettevõtte juhatuse liikmetele otse ja läbi kaudsete osaluste kokku 1,3% ettevõtte aktsiatest (lisa 22).

Detailsem informatsioon nõukogu ja juhatuse liikmete hariduse, karjääri, äriühingute juhtorganites osalemiste nagu ka aktsiaosaluste kohta ASis Harju Elekter on ära toodud ettevõtte koduleheküljel internetis: <http://www.harjuelekter.ee>.

Täiendavad juhtimisorganid ja komiteed

Ettevõttes on vajalikud protseduurid reguleeritud eeskirjadega ning praktilist vajadust täiendavate juhtimisorganite loomiseks ei ole olnud. Kontserni riskide paremaks hindamiseks ja juhtimiseks on ametis sisekontrolli spetsialist, kes koostab regulaarselt raporteid juhtkonnale. 2010. aastal moodustas aktsiaseltsi nõukogu seoses audiitortegevuse seadusest tuleneva kohustusega ettevõttes auditikomitee, kelle ülesandeks on jälgida ja analüüsida rahandusinformatsiooni töötlemist, riskijuhtimise ja sisekontrolli tõhusust, konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande audiitorkontrolli protsessi ja audiitorettevõtja ja seaduse alusel audiitorühingut esindava audiitori sõltumatust ning esitada nõukogule ettepanekuid ja soovitusi seaduses sätestatud küsimustes. 2012. aastast on komitee liikmeteks nõukogu liikmed Triinu Tombak ja Andres Toome (esimees).

Informatsiooni haldamine

Börsiettevõttena lähtub AS Harju Elekter avatuse ja investorite võrdse kohtlemise põhimõttest. Börsireglemendis nõutav info avaldatakse regulaarselt kooskõlas tähtaegadega, seejuures lähtub ettevõtte põhimõttest mitte avaldada ettevaatavaid prognoose – kajastatakse ja kommenteeritakse toimunud faktilist informatsiooni.

Investorite ja avalikkuse operatiivseks teavitamiseks peab ettevõtte kodulehekülge, mis sisaldab kõiki börsiteateid, majandusaruandeid, samuti ülevaadet Kontserni ajaloost, toodetest ja muust olulisest. Kõigil Kontserni tütaretevõtetel on oma kodulehed.

Audiitorid

Vastavalt aktsionäride üldkoosoleku otsusele 14. maist 2015 viib ASi Harju Elekter 2015.-2017. aasta auditid läbi KPMG Baltics OÜ. Energo Veritas OÜ auditi teostas audiitorfirma Baker Tilly Baltics, Leedu tütaretevõttes KPMG Baltics UAB ning Soome tütaretevõtetes Satmatic Oy ja Finnkumu Oy KPMG Oy. Telesilta Oys viis auditi läbi Nexia Oy.

ÜHISKONDLIK OSALUS

Harju Elekter kontserni soov on olla aktiivne ja osavõtlik kogukonna liige ja oma tegevusvaldkonnaga seotud sektori arengu toetaja riikides, kus asuvad ettevõtte tootmisüksused ning töötajad. Kontserni toetustegevuse poliitika on olla stabiilne partner, seetõttu keskendub ettevõtte pigem pikaajaliste koostöösuhte loomisele ja arendamisele.

Kontserni 2017. aasta fookuses oli jätkuvalt kohaliku elu, hariduse, spordi ja kultuuri toetamine ning sektori arengusse panustamine.

Toetame insenerihariduse valdkonna arengut

2017. aastal jätkas AS Harju Elekter erinevaid koostööprojekte haridusasutustega eesmärgiga arendada ja populariseerida insenerihariduse valikut noorte seas.

- AS Harju Elekter on Tallinna Tehnikaülikooli (edaspidi TTÜ) kuldsponsor andes igal aastal bakalaureuse- või magistriõppe üliõpilastele välja kuni 4 omanimelist stipendiumi. Aastate jooksul on stipendiumiprogrammis osalenud 61 tudengit.
- Koostöös TTÜ Arengufondi ja teiste ettevõtetega antakse välja M. Aitsami nimelist erivajadusega üliõpilasele suunatud stipendiumi ning osaletakse O. Liiki stipendiumi välja andmisel. Lisaks annab ettevõtte nõukogu esimees Endel Palla juba aastaid välja ka omanimelist stipendiumi.
- AS Harju Elekter jätkas ka 2017. aastal kümne aasta pikkust traditsiooni ja toetas energeetika-teaduskonna (inseneriteaduste) energeetikanädalat. Lisaks toetati Euroopa suurimat robotikasündmust Robotex, tehnikatudengitele suunatud rahvusvahelist tootearendustiimi ja -võistlust Student Formula.
- AS Harju Elekter on jõudu mööda osalenud ka TTÜ tehnika- ja teaduslaborite sisustamisel ning lõonud kaasa teadus- ja uurimisprojektides. Viimaste aastate suurima ja olulisema neist võiks esile tõsta ühise arendusprojekti, mille raames valmis TTÜ ja ASi Harju Elekter Elektrotehnika inseneri doktoritöö raames energiahaldussüsteemi võimekusega alajaama energiasalvesti prototüüpseade, mida testiti TTÜs reaalsel mikro võrgu katsestendil ja esitleti Põhjamaade suurimal energeetikamessil Elfack 2015.
- Lisaks toetusprojektidele toimuvad inseneriteaduskonna tudengite regulaarsed õppekäigud Harju Elekter kontserni Eesti ettevõtetesse, ühtlasi panustavad ettevõtete töötajad oma teadmiste ja kogemustega õppekavade arendamisse. Nii näiteks osalesid ASi Harju Elekter Elektrotehnika juhid 2017. aastal ettevõtjate esindajana elektrotehnika ja mehhatroonika magistriõppe õppenõukoja töös TTÜ mehhaanikateaduskonna õppekavade koostamisel.

2017. aastal jätkus Kontserni Eesti ettevõtetel ka rida erinevaid koostööprogramme Tallinna Kutsehariduskeskuse, Tallinna Tehnikakõrgkooli, Tallinna Polütehnikumi ning Tallinna Ehituskooliga. AS Harju Elekter oli Vikipeedia Teadusfoto 2017, mis on osa ülemaailmsest teadusfotode konkursist, Eesti võistluse peaspponsor.

Leedu tütarettevõtte Rifas UAB jätkas koostööd piirkondliku Panevežys Elektrotehnika Kolledžiga, pakudes praktikakohti ja toetades kolledžit erinevate õppevahenditega.

Soome tütarettevõttel Satmatic Oyl on tihedad sidemed piirkonnas tegutsevate tehnika- ja ametikõrgkoolidega: Satakunna Ametikõrgkool, Tampere Tehniline Ülikool ja Turu Majanduskool.

2017. aastal pakkusid Kontserni ettevõtted praktikakohti kokku 109le noorele. Enim on praktikakohti pakkunud Leedu Rifas UAB.

Osaleme aktiivselt kohaliku elu arendamises

Harju Elekter Grupp tunneb vastutust ettevõtte tegevuspiirkonna arengu ja kogukonna heaolu suurendamise eest. Seetõttu on ettevõtte võtnud enda fookusesse piirkonna laste ja noorte õpingute toetamise ning vaba aja sisustamise võimaluste kasvatamise. Harju Elekter kontsernil on pikaajalised koostöösuhted Keila Kooli, Keila Muusikakooli, lasteaedade, spordi- ja huviklubidega. Keila SOS Lasteküla kasvandikke toetatakse läbi koolikotitoetuse.

Toetame ja innustame noorsportlasi

AS Harju Elekter on spordile suunatud toetustes panustanud enim noorte spordile, võttes läbi järjepideva toetuse suuna spordiala kandepinna laiendamisele. Emaettevõtte on Keila korv- ja jalgpalliklubide pikaajaline toetaja. Noorteprojektide näol on tegemist tulevikku suunatud toetustega, mille eesmärgiks on laial kandepinnal ja sihipärane töö laste ja noortega, kelle hulgast saaksid esile kerkida tulevikus Eestit esindavad sportlased.

Panustame sektori arengusse

Kontsern peab oluliseks ühiskonna arengusse panustamist ka läbi erialaliitude- ja organisatsioonide. Kontsern panustab oma teadmiste ja inimeste ajaressursiga teemadesse, mis seisavad ausa konkurentsi ning jätkusuutlike ja ohutute tootelahenduste eest.

Kontserni Eesti ettevõtetes oli 2017. aastal fookuses elektriohutuse teemade tõstatamine nii seadusandluses kui ka laiemas avalikkuses koostöös Eesti Elektritööde Ettevõtete Liiduga (EETEL).

Kontserni ettevõtted on liikmeks järgmistes organisatsioonides:

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (AS Harju Elekter)
Eesti Elektritööde Ettevõtete Liit (AS Harju Elekter)
Tallinna Tööstushariduskeskuse nõukogu (AS Harju Elekter)
Leedu Kaubandus-ja Tööstuskoda (Rifas UAB)
Panevežys piirkonna tööstusettevõtete ühendus (Rifas UAB)
Soome Kaubanduskoda (Satmatic Oy)
Soome Tehnoloogiatööstuse Liit (Satmatic Oy)

Kokku ulatus Harju Elekter kontserni ettevõtete erinevate stipendiumite ja toetusprogrammide maht 2017. aastal 77,0 (2016: 24,4) tuhande euroni.

GRI SISUKORD

Esimest korda on Kontserni aastaaruande koostamisel järginud rahvusvaheliselt kõrgelt tunnustatud ja laialt kasutatud Global Reporting Initiative (GRI) standardi nõudeid, tehes seda „Core“ tasandil. GRI nõuetest tulenevad teemad on integreeritud ülejäänud tegevusaruandega ühtseks tervikuks.

Aruanne kajastab neid keskkonnavalaseid, sotsiaalseid ning vastutustundliku juhtimise ja turukäitumise teemasid, mis on kõige olulisemad Kontserni tegevust, mõju ja huvigruppide ootusi silmas pidades. Allolevas GRI sisukorra tabelis ära märgitud teemad koondavad emaettevõtte AS Harju Elekter ning tütarettevõtete AS Harju Elekter Elektrotehnika, AS Harju Elekter Teletehnika, Satmatic Oy, Finnkumu Oy, Telesilta Oy, Rifas UAB ja Automatikos Iranga UAB tegevusi ning koondandmeid juhul kui ei ole märgitud teisiti. OÜ Energo Veritas ja Harju Elekter AB on kajastatud aruandes personaliga andmetega. Andmed on kogutud ja esitatud ühtse meetodika alusel iga ettevõtte enda poolt.

GRI standard	Number	Nimetus	Asukoht	Olulisemad lisaselgitused
Raporteerimise alused (GRI 101: 2016)				
Üldised näitajad (GRI 102: 2016)				
Organisatsiooni ülevaade				
	102-1	Organisatsiooni nimi		AS Harju Elekter
	102-2	Tegevused, kaubamärgid, tooted ja teenused	lk 1, 6, 16	
	102-3	Peakontori asukoht		Keila (Eesti)
	102-4	Tegevuskohad	lk 6	Eesti, Soome, Rootsi, Leedu, Läti
	102-5	Omandivorm ja õiguslik vorm	lk 38, 40	
	102-6	Teenindatavad turud	lk 12-13	
	102-7	Organisatsiooni suurus	lk 10, 12-15	Tegevuste ja toodete iseloom erineb olenevalt ettevõttest, mistõttu on need väljendatud läbi müügitulu.
	102-8	Põhiandmed töötajate kohta	lk 31-32	Alalise lepinguga töötajate osakaal peamistes tegevuskohtades: mehed 95%, naised 97%, Eesti 95%, Soome 95%, Leedu 99%. Täistöötajaga töötajate osakaal: mehed 98%, naised 93%, Eesti 95%, Soome 100%, Leedu 99%

GRI standard	Number	Nimetus	Asukoht	Olulisemad lisaselgitused
	102-9	Tarneaabel		Kontserni peamiste toodete, st elektri jaotusseadmete ja juhtaparatuuri tootmiseks (1) disainitakse tooteid vastavalt kliendi lähteülesandele, (2) ostetakse vajalikud komponendid tarnijatelt või toodetakse Kontserni enda tütarettevõtete poolt; (3) komplekteeritakse tooted; (4) testitakse ning (5) saadetakse või viiakse kliendi objektile kohale.
	102-10	Aruandeperioodil toimunud olulised muutused	lk 8-9, 40	
	102-11	Ettevaatusprintsipiil põhinev lähenemine keskkonnaküsimustes	lk 36	
	102-12	Vabatahtlikud initsiatiivid	lk 27, 42-44	
	102-13	Liikmelisus ühingutes	lk 48	
Strateegia				
	102-14	Nõukogu esimehe ja juhatuse esimehe pöördumine	lk 3-4	
Eetika ja ausameelsus				
	102-16	Väärtused, põhimõtted, standardid ja käitumisnormid	lk 6, 42	
Juhtimine				
	102-18	Juhtimisstruktuur	lk 44-46	
Huvigruppide kaasamine				
	102-40	Huvigruppide nimekiri	lk 6	
	102-41	Kollektiivlääbirääkimiste kokkulepped	lk 35	
	102-42	Huvigruppide kindlakstegemine ja valik		Kontserni jaoks on kõige olulisem suhe nende huvigruppidega, keda Kontserni tegevus otseselt ja rohkem mõjutab ning kelle tegevus mõjutab Kontserni kõige enam. Peamised huvigrupid on kindlaks tehtud aastatepikkuse töö ja suhtluse kaudu, samuti Kontserni juhtide osalusel 2016. aasta lõpus jätkusuutlikkuse fookusteemade analüüsi raames.

GRI standard	Number	Nimetus	Asukoht	Olulisemad lisaselgitused
	102-43	Huvigruppide kaasamise viis	lk 6-7, 28-29, 33, 35, 47-48	
	102-44	Peamised tõstatatud teemad ja küsimused	lk 6-7	
Aruande parameetrid				
	102-45	Konsolideeritud üksused	lk 12, 49	
	102-46	Aruande teemade ja ulatuse määramine	lk 6-7	
	102-47	Oluliste teemade nimekiri	lk 7	
	102-48	Eelmiste aruannete informatsiooni parandamine		Parandused puuduvad
	102-49	Muudatused aruandluses		Tegemist on Kontserni esimese GRI nõuetele vastava aruandega
	102-50	Aruande periood	lk 1	
	102-51	Eelmise aruande kuupäev		Tegemist on Kontserni esimese GRI nõuetele vastava aruandega. 2016.a auditeeritud konsolideeritud aruanne avalikustati 28.3.2017
	102-52	Aruandlustsükkel	lk. 42	
	102-53	Kontaktisik aruandega seotud küsimustes		Tiit Atso, tiit.atso@he.ee
	102-54	GRI standardi nõuetele vastavuse kinnitus	lk. 49	
	102-55	GRI sisukord	lk 49-55	
	102-56	Väline kontroll		GRI aruanne ei ole kolmandate osapoolte poolt kontrollitud
JÄTKUSUUTLIKKUSE FOOKUSTEEMAD				
Toote kvaliteet				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 27-30	
	mitte-GRI	Kliendikaebused	lk 28	
	mitte-GRI	Tähtajaks nõuetekohaselt valminud tooted	lk 27	
Kliendikogemus				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 28-29	

GRI standard	Number	Nimetus	Asukoht	Olulisemad lisaselgitused
	mitte-GRI	Kliendirahulolu	lk 28-29	
Innovatsioon				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 24-26	
	mitte-GRI	Investeeringud ja arenduskulud	lk 24	
	mitte-GRI	Arendusprojektid	lk 26	
Toodete keskkonnamõju				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 30, 37	
	mitte-GRI	Taastuenergia tootmine	lk 37	
Majandustulemused (GRI 201: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 12-15, 41	
	201-1	Loodud ja jaotatud majanduslik väärtus	lk 10, 12-15, 41, 48, 102-104	
Korruptsioonivastane tegevus (GRI 205: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 42	
	205-3	Kinnitatud korruptsiooni-juhtumid ja meetmed	lk 42	
Energiakasutus (GRI 302: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 36-38	
	302-1	Organisatsiooni sisene energiatarbimine	lk 37	Kajastatud elektri- ja soojusenergia kui peamised tarbitud energialiigid.
Jäätmed ja heitvesi (GRI 306: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 36-37	
	306-2	Jäätmete ja jäätmekäitlus	lk 37	

GRI standard	Number	Nimetus	Asukoht	Olulisemad lisaselgitused
Keskkonnanõuete täitmine (GRI 307: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 36	
	307-1	Keskkonnaseadustele ja -regulatsioonidele mittevastavused	lk 36	Taaskasutusse suunatud jäätmete osakaal on võetud jäätmekäitlusfirmadele üle antud sorteeritud jäätmete koguse põhjal.
Tarnijate keskkonnaalane hindamine (GRI 308: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 28	
	308-2	Negatiivne keskkonnamõju tarneahelas ja meetmed		Ootusi keskkonnamõju juhtimiseks on Kontserni erinevad ettevõtted kommunikeerinud 90-100% oma tarnijatest. Ühe tarnija puhul on tuvastatud kütuste kasutamise tõttu tulenev kõrgem riskitaseme.
Tööhõive (GRI 401: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 31-33	
	401-1	Värvatud ja lahkunud töötajad	lk 32	Andmed kajastatud sellise detailisusega nagu Kontserni ettevõtte olulisusest lähtudes koguvad.
	401-2	Hüved ja soodustused töötajatele	lk 33	Kajastatud läbi töötajatele mõeldud motivatsioonisüsteemi kirjeldamise
	mitte-GRI	Praktikandid	lk 47	
	mitte-GRI	Töötajate haridustase	lk 31	
	mitte-GRI	Töötajate rahulolu ja tagasiside	lk 33	
Töötervishoid ja ohutus (GRI 403: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 34-35	
	403-2	Tööõnnetused, kutsehäired, töölt puudumised ja kaotatud päevad, surmaga lõppenud tööõnnetused	lk 35	Andmed kajastatud sellise detailisusega nagu Kontserni ettevõtte olulisusest lähtudes koguvad. Kontserni ettevõtteid ei kaasa olulisel määral alltöövõtjaid.

GRI standard	Number	Nimetus	Asukoht	Olulisemad lisaselgitused
Koolitus ja haridus (GRI 404: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 34	
	404-1	Koolitustunnid töötaja kohta	lk 34	Andmed kajastatud sellise detailisusega nagu Kontserni ettevõtte olulisusest lähtudes koguvad.
	404-3	Arengu- ja karjäärivestlustel osalenud töötajad	lk 34	Andmed kajastatud sellise detailisusega nagu Kontserni ettevõtte olulisusest lähtudes koguvad.
	mitte-GRI	Koolitustel osalenud töötajad	lk 34	
Mitmekesisus ja võrdsed võimalused (GRI 405: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 35	
	405-1	Juhtorganite ja kogu kollektiivi mitmekesisus	lk 31, 35	Andmed kajastatud sellise detailisusega nagu Kontserni ettevõtte olulisusest lähtudes koguvad.
Mitte-diskrimineerimine (GRI 406: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 35	
	406-1	Diskrimineerimisjuhtumid ja meetmed	lk 35	
Kohalikud kogukonnad (GRI 413: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 6, 47-48	
	413-1	Kogukonna kaasamisega, mõjuhindanguga ja arenguprogrammidega seotud tegevused	lk 6, 47-48	
Tarnijate sotsiaalne hindamine (GRI 414: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 28	
	414-2	Negatiivne sotsiaalne mõju tarneahelale ja meetmed		Ootusi sotsiaalse mõju juhtimiseks on Kontserni erinevad ettevõtte kommunikueerinud 90-100% oma tarnijatest. Tegelikke ja tõenäoliseid negatiivseid olulisi mõjusid avastatud ei ole.

GRI standard	Number	Nimetus	Asukoht	Olulisemad lisaselgitused
Poliitikakujundamine (GRI 415: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 42	
	415-1	Poliitilised annetused	lk 42	
Klientide tervis ja ohutus (GRI 416: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 30	
	416-2	Toodete ja teenuste terviskuse ja ohutusega seotud mittevastavused	lk 30	
Sotsiaalmajanduslike nõuete täitmine (GRI 419: 2016)				
Juhtimisviis (GRI 103: 2016)	103-1 kuni 103-3		lk 42	
	419-1	Sotsiaalmajanduslikele seadustele ja regulatsioonidele mittevastavused	lk 42	

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

KONSOLIDEERITUD FINANTSSEISUNDI ARUANNE

EUR '000	Lisa	31. detsembri seisuga	
		2017	2016
Käibevara			
Raha- ja pangakontod	5,7	10 992	3 278
Lühiajalised finantsinvesteeringud	11	9 935	0
Äritegevuse ja muud nõuded	8	13 575	8 480
Ettemaksed	9	1 118	771
Ettevõtte tulumaks	9,19	56	24
Varud	10	13 037	9 712
Käibevara kokku		48 713	22 265
Põhivara			
Edasilükkunud tulumaksu vara	25	56	37
Pikaajalised finantsinvesteeringud	11	4 684	21 990
Kinnisvarainvesteeringud	12	17 881	13 273
Materiaalne põhivara	13	11 983	10 972
Immateriaalne põhivara	15	6 660	5 431
Põhivara kokku		41 264	51 703
VARAD KOKKU	23	89 977	73 968
Kohustused			
Võlakohustused	16	625	804
Ostjate ettemaksed		1 309	857
Võlad tarnijatele ja muud võlad	18	12 802	8 283
Võlg aktsionäridele	22	0	1 242
Maksuvõlad	19	2 106	1 075
Ettevõtte tulumaks	19	270	133
Lühiajalised eraldised	20	24	15
Lühiajalised kohustused kokku		17 136	12 409
Võlakohustused	16	2 910	1 167
Pikaajalised kohustused kokku		2 910	1 167
Kohustused kokku	23	20 046	13 576
Omakapital			
Aktiivkapital	22	11 176	11 176
Ülekurs	22	804	804
Reservid	22	2 844	19 214
Jaotamata kasum		55 048	29 113
Maettevõtte omanikele kuuluv omakapital kokku		69 872	60 307
Mittekontrolliv osalus		59	85
Omakapital kokku		69 931	60 392
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU		89 977	73 968

Aastaaruande lisad lehekülgedel 62-112 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad

KONSOLIDEERITUD KASUMIARUANNE

EUR '000	Lisa	1. jaanuar kuni 31. detsember	
		2017	2016
Müügitulud	23, 24	102 402	61 167
Müüdnud toodete kulud	24	-87 043	-50 806
Brutokasum		15 359	10 361
Turustuskulud	24	-3 866	-3 034
Üldhalduskulud	24	-5 981	-4 138
Muud äritulud	24	49	76
Muud ärikulud	24	-119	-84
Äri kasum		5 442	3 181
Finantstulud	24	24 869	775
Finantskulud	24	-96	-24
Kasum enne maksustamist		30 215	3 932
Tulumaks	25	-1 083	-708
Aruandeaasta puhaskasum		29 132	3 224
Aruandeaasta puhaskasumi jaotus:			
Emaettevõtte omanike osa puhaskasumist		29 129	3 219
Mittekontrolliva osaluse osa puhaskasumist		3	5
Puhaskasum aktsia kohta			
Tavapuhaskasum aktsia kohta (EUR)	26	1,64	0,18
Lahustatud puhaskasum aktsia kohta (EUR)	26	1,64	0,18

Aastaaruande lisad lehekülgedel 62-112 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad

KONSOLIDEERITUD KOONDKASUMIARUANNE

EUR '000	Lisa	1. jaanuar kuni 31. detsember	
		2017	2016
Aruandeaasta puhaskasum		29 132	3 224
Muu koondkasum/kahjum			
Kirjed, mis hiljem võib klassifitseerida kasumiaruandesse:			
Finantsvara ümberhindluse kasum	11,22	0	1 142
Finantsvara müügiga realiseerunud kasum (-)	22	-16 367	0
Valuutakursi vahed välisettevõtte ümberarvestusel		0	1
Aruandeaasta muu koondkasum/kahjum kokku		-16 367	1 143
Aruandeaasta koondkasum/kahjum kokku		12 765	4 367
Aruandeaasta koondkasum/kahjum jaotus:			
Emaettevõtte omanike osa koondkasumist/kahjumist		12 762	4 362
Mittekontrolliva osaluse osa koondkasumist/kahjumist		3	5

Aastaaruande lisad lehekülgedel 62-112 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad

KONSOLIDEERITUD RAHAVOOGUDE ARUANNE

EUR '000	Lisa	1. jaanuar kuni 31. detsember	
		2017	2016
Rahavood äritegevusest			
Puhaskasum		29 132	3 224
<u>Korrigeerimised</u>			
Põhivara kulum ja väärtuse langus	12,13,15,23,24	2 145	1 596
Kasum põhivara müügist	24	-12	-31
Finantstulud	24	-24 869	-775
Finantskulud	24	96	24
Tulumaks	25	1 083	708
<u>Muutused</u>			
Äritegevusega seotud nõuete muutus		-3 643	-2 301
Varude muutus		-2 972	-2 564
Äritegevusega seotud kohustuste muutus		4 425	3 315
Makstud ettevõtte tulumaks	27	-797	-601
Makstud intressid	24	-28	-24
Kokku rahavood äritegevusest		4 560	2 571
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud kinnisvarainvesteeringute eest	27	-4 350	-2 539
Tasutud materiaalse põhivara eest	27	-3 102	-662
Tasutud immateriaalse põhivara eest	27	-163	-142
Tütarettevõtte soetamine, netorahavoog		-2 008	-1 224
Tasutud finantsinvesteeringu eest	11	-9 999	-660
Laekunud põhivara müügist	27	108	34
Laekunud finantsinvesteeringute müügist	11	25 779	0
Laekunud intressid	27	8	12
Saadud dividendid		11	651
Kokku rahavood investeerimistegevusest		6 284	-4 530
Rahavood finantseerimistegevusest			
Arvelduskrediidi jääkide muutus	16	-642	642
Saadud laenud	16	2 630	129
Laenude tagasimaksed	16	-127	-12
Kapitalirendi põhiosa maksed	16	-297	-296
Aktsiakapitali vähendamine	22	-1 241	0
Mittekontrolliva osaluse ost	29	-5	-50
Makstud dividendid	22	-3 226	-887
Makstud dividendide tulumaks		-218	0
Kokku rahavood finantseerimistegevusest		-3 126	-474
Kokku rahavood		7 718	-2 433
Raha jääk perioodi algul		3 278	5 711
Rahajääkide muutus		7 718	-2 433
Valuutakursside muutuste mõju		-4	0
Raha jääk perioodi lõpus	7	10 992	3 278

Aastaaruande lisad lehekülgedel 62-112 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatud osad

KONSOLIDEERITUD OMAKAPITALI MUUTUSTE ARUANNE

Aasta 2017 EUR '000	Emaettevõtte omanikele kuuluv omakapital							Mitte- kontrolliv osalus	OMA- KAPITAL KOKKU
	Aksia- kapital	Üle- kurs	Reserv- kapital	Ümber- hindluse- reserv	Valuu- takursi muutuste reserv	Jaotamata kasum	Kokku		
Saldo 31.12.2016	11 176	804	1 242	17 969	3	29 113	60 307	85	60 392
Koondkasum 2017									
Perioodi puhaskasum	0	0	0	0	0	29 129	29 129	3	29 132
Muu koondkasum	0	0	0	-16 367	-3	3	-16 367	0	-16 367
Perioodi koondkasum	0	0	0	-16 367	-3	29 131	12 762	3	12 765
Otse omakapitalis kajastatavad tehingud									
Emaettevõtte omanikega									
Dividendid	0	0	0	0	0	-3 193	-3 193	-33	-3 226
Mittekontrolliva osaluse ost	0	0	0	0	0	-4	-4	4	0
Tehingud Emaettevõtte omanikega kokku	0	0	0	0	0	-3 197	-3 197	-29	-3 226
Saldo 31.12.2017	11 176	804	1 242	1 602	0	55 048	69 872	59	69 931

Informatsioon aktsiakapitali ja reservide kohta on esitatud lisas 22.

Aastaruande lisad lehekülgedel 62-112 on raamatupidamise aastaruande lahutamatud osad

Initialed for identification purposes only
 Allkirjastatud identifitseerimiseks
 Date/kuupäev... 26.03.2018
 Signature/allkiri...
 KPMG, Tallinn

KONSOLIDEERITUD OMAKAPITALI MUUTUSTE ARUANNE

Aasta 2016 EUR '000	Emaettevõtte omanikele kuuluv omakapital							Mitte- kontrolliv osalus	OMA- KAPITAL KOKKU
	Aksia- kapital	Üle- kurss	Reserv- kapital	Ümber- hindluse reserv	Valuuta- kursi muutuste reserv	Jaotama- ta kasum	Kokku		
Saldo 31.12.2015	12 418	804	1 218	16 827	2	26 817	58 086	118	58 204
Koondkasum 2016									
Perioodi puhaskasum	0	0	0	0	0	3 219	3 219	5	3 224
Muu koondkasum	0	0	0	1 142	1	0	1 143	0	1 143
Perioodi koondkasum	0	0	0	1 142	1	3 219	4 362	5	4 367
Otse omakapitalis kajastatavad tehingud									
Emaettevõtte omanikega									
Reservkapitali suurendamine	0	0	24	0	0	-24	0	0	0
Aksiakapitali vähendus	-1 242	0	0	0	0	0	-1 242	0	-1 242
Dividendid	0	0	0	0	0	-887	-887	0	-887
Mittekontrolliva osaluse ost	0	0	0	0	0	-12	-12	-38	-50
Tehingud Emaettevõtte omanikega kokku	-1 242	0	24	0	0	-923	-2 141	-38	-2 179
Saldo 31.12.2016	11 176	804	1 242	17 969	3	29 113	60 307	85	60 392

Informatsioon aktsiakapitali ja reservide kohta on esitatud lisas 22.

Aastaruande lisad lehekülgedel 62-112 on raamatupidamise aastaruande lahutamatud osad

Initialled for identification purposes only
 Allkirjastatud identifitseerimiseks
 Date/kuupäev... 26.03.2018
 Signature/allkiri...
 KPMG, Tallinn

KONSOLIDEERITUD RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD**1 Üldine informatsioon**

AS Harju Elekter (aadress: Paldiski mnt 31, Keila, Eesti Vabariik) on Eestis registreeritud äriühing (äriregistri number: 10029524). Seisuga 31.12.2017 koostatud raamatupidamise aastaaruanne hõlmab AS-i Harju Elekter (edaspidi Emaettevõtte) ning tema tütaretevõtteid (koos kasutatuna Kontsern).

ASi Harju Elekter tütaretevõtted	Asukoht	Tegevusala	Osalus ja hääleõigus %	
			31.12.2017	31.12.2016
AS Harju Elekter Teletehnika	Eesti	Tootmine	100,00	100,00
AS Harju Elekter Elektrotehnika	Eesti	Tootmine	100,00	100,00
Energo Veritas OÜ	Eesti	Kaupade vahendusmüük	80,52	-
Harju Elekter Kiinteistöt Oy	Soome	Tootmiskinnisvara haldamine	100,00	100,00
Satmatic Oy	Soome	Tootmine	100,00	100,00
Telesilta Oy	Soome	Elektriinstallatsioonitööd	100,00	-
Rifas UAB	Leedu	Tootmine	100,00	100,00
Harju Elekter AB	Rootsi	Kaupade vahendusmüük	100,00	90,00
Satmatic Oy tütaretevõtte				
Finnkumu Oy	Soome	Tootmine	100,00	100,00
Rifas UAB tütaretevõtte				
Automatikos Iranga UAB	Leedu	Projekteerimine	67,00	67,00

Täiendav info tütaretevõtete kohta on esitatud lisas 29.

AS Harju Elekter on noteeritud Tallinna Väärtpaberibörsil alates 30. septembrist 1997; 31,39% ettevõtte aktsiastest on ASi Harju KEK (Eesti) omandis.

Juhatus allkirjastas 31. detsembril 2017 lõppenud majandusaasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande 26. märtsil 2018. Vastavalt Eesti Vabariigi äriseadustikule kinnitatakse juhatuse poolt koostatud ja nõukogu poolt heakskiidetud majandusaasta aruanne, mis sisaldab ka konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet, aktsionäride üldkoosolekul.

Kontserni põhitegevusalaks on elektrienergia jaotus- ja juhtimisseadmete tootmine ja müük energia-, ehitus- ja tööstussektoris. Täpsemalt kirjeldatakse Kontserni tegevust lisas 23 „Segmendiaruanne“.

2 Aruande koostamise alused

Vastavalt Eesti raamatupidamise seadusele esitatakse Emaettevõtte konsolideerimata põhjaruanded (finantsseisundi aruanne, koondkasumiaruanne, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne) konsolideeritud aruande lisades. ASi Harju Elekter konsolideerimata põhjaruanded on esitatud lisas 31 „Emaettevõtte põhjaruanded“. Need aruanded on koostatud konsolideeritud aruandega samu arvestuspõhimõtteid ja hindamisaluseid kasutades, välja arvatud tütaretevõttesse tehtud investeeringute puhul, mis on Emaettevõtte konsolideerimata aruannetes kajastatud soetusmaksumuses.

2.1. Vastavuse kinnitus

ASi Harju Elekter ja tema tütaretevõtete konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt (IFRS EL).

Initialled for identification purposes only
 Allkirjastatud identifitseerimiseks
 Date/kuupäev.....26.03.2018
 Signature/allkiri.....
 KPMG, Tallinn

2.2. Hindamisalused

Konsolideeritud raamatupidamisaruannete koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse printsiibist, välja arvatud müügivalmis finantsvarad ja lühiajalised finantsinvesteeringud, mis kajastatakse õiglasel väärtuses.

2.3. Arvestusvaluuta ja esitusvaluuta

Kontserni ettevõtte kasutavad arvestuses oma majanduskeskkonna valuutat. Kontserni Eesti, Leedu ja Soome ettevõtte kasutavad arvestuses eurot (EUR), Rootsi ettevõtte Rootsi krooni (SEK).

Konsolideeritud finantsaruanded on esitatud eurodes, mis on Emaettevõtte arvestus- ja esitusvaluuta. Kõik arvnäitajad on esitatud tuhandetes, ümardatuna lähima tuhandeni, kui pole osutatud teisiti. Tuhande euro tähisena on aruandes kasutatud lühendit EUR '000.

2.4. Hinnangute ja otsuste kasutamine

IFRS EL-ga kooskõlas oleva raamatupidamise aastaaruande koostamine nõuab juhtkonnapoolset eelduste kujundamist, hinnangute langetamist ja otsuste tegemist, mis mõjutavad rakendatavaid arvestuspõhimõtteid ja kajastatud varasid ja kohustusi ning tulusid ja kulusid. Hinnangud ja nendega seotud eeldused tuginevad ajaloolisele kogemusele ning mitmetele muudele faktidele, mis on eeldatavasti asjakohased ning lähtuvad asjaoludest, mis kujundavad põhimõtted varade ja kohustuste väärtuste hindamiseks, mis ei tulene otseselt muudest allikatest. Tegelikud tulemused võivad olla hinnangutest erinevad.

Hinnangud ja nende aluseks olevad eeldused vaadatakse perioodiliselt üle. Raamatupidamislike hinnangute ülevaatamisest tulenev mõju kajastatakse hinnangute muutmise perioodil ja tulevastel perioodidel, mida muutus mõjutab. Valdkonnad, milles hinnangute osakaal või keerukuse tase on suurem, või valdkondades, kus eeldused ja hinnangud on konsolideeritud raamatupidamisaruannete suhtes olulised, on esitatud lisa 4.

Käesolevate konsolideeritud raamatupidamisaruannete koostamisel kasutatud peamised arvestuspõhimõtted on esitatud allpool. Neid põhimõtteid on rakendatud lähtudes järjepidevuse ja võrreldavuse printsiibist, hindamiste muutuste sisu ja nende mõju on selgitatud vastavates lisades. Kui finantsaruannete kirjete esitust või klassifitseerimise meetodit on muudetud, siis on vastavalt ümber klassifitseeritud ka eelmise perioodi võrreldavad näitajad.

2.5. Muudatused arvestuspõhimõtetes

Uute standardite, olemasolevate standardite muudatuste ja standardite uute tõlgenduste mõju finantsaruannetele

Kontsern on järjepidevalt rakendanud lisa 3 kirjeldatud arvestuspõhimõtteid kõigi aruandes esitatud perioodide suhtes, välja arvatud allpool kirjeldatud muudatused.

Kontsern on kohaldanud alljärgnevat uusi standardeid ja standardite muudatusi (sh neist tulenevaid muudatusi teistes standardites), mida esmakordselt rakendati 1. jaanuarist 2017.

Standardi IAS 7 muudatused

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2017 või hiljem; rakendatakse edasiulatuvalt.

Muudatused nõuavad täiendavat avalikustatavat teavet, mis aitab kasutajatel hinnata finantseerimistegevusest tekkinud kohustuste muutusi, sealhulgas rahavoogudest tulenevaid muutusi ja mitterahalisi muutusi (nagu näiteks kursikasumite ja -kahjumite mõju, tütarettevõtete üle omandatud või kaotatud kontrollist tulenevad muutused, õiglase väärtuse muutused).

Kontserni hinnangul ei avaldanud muudatused finantsaruannetele olulist mõju, kuna Grupp on standardis nõutavat informatsiooni juba eelnevalt avalikustanud lisa 16.

Seni veel jõustumata standardid, tõlgendused ja olemasolevate standardite muudatused

Järgmised uued standardid ja tõlgendused ja muudatused ei kehti 31. detsembril 2017 lõppenud aastaaruande perioodi kohta ja seetõttu pole neid käesoleva aruande koostamisel rakendatud:

IFRS 9 „Finantsinstrumendid“ (2014)

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2018 või hiljem; rakendatakse tagasiulatuvalt mõnede eranditega.

Standard asendab standardi IAS 39 „Finantsinstrumendid: kajastamine ja mõõtmine“ v.a standardi IAS 39 erand, mis puudutab finantsvarade või -kohustuste portfelli intressimäärariskile avatud positsiooni õiglase väärtuse riskimaandamist, jääb kehtima ning ettevõtted võivad valida, millist arvestusmeetodit kasutada – kas rakendada standardi IFRS 9 riskimaandamisarvestuse nõudeid või jätkata praegu kehtivate standardi IAS 39 nõuete rakendamist kõigi instrumentide riskimaandamise arvestusel.

Kuigi finantsvarade mõõtmisel lubatud mõõtmisalused – korrigeeritud soetusmaksumus, õiglane väärtus läbi muu koondkasumi ja õiglane väärtus läbi kasumi või kahjumi – sarnanevad standardi IAS 39 mõõtmisalustele, on kriteeriumid, mille alusel finantsvarasid õigesse mõõtmiskategooriasse liigitatakse, oluliselt erinevad.

Finantsvara mõõdetakse korrigeeritud soetusmaksumuses, kui on täidetud järgmised kaks tingimust:

- vara hoitakse ärimudelil, mille eesmärk on hoida varasid, et saada neist tulenevaid lepingulisi rahavoogusid;
- kindlaksmääratud kuupäevadel tulenevad lepingulistest tingimustest rahavood, mis sisaldavad ainult põhiosamakseid ja intressimakseid tasumata põhiosalt.

Lisaks sellele võib ettevõtte teha selliste omakapitaliinstrumentide puhul, mida ei hoita kauplemiseesmärgil, tagasivõtmatu otsuse kajastada hilisemaid õiglase väärtuse muutusi (sh kursikasumeid ja -kahjumeid) muu koondkasumi hulgas. Neid muutusi ei liigitata mingil juhul ümber kasumisse või kahjumisse.

Õiglases väärtuses läbi muu koondkasumi mõõdetavate võlainstrumentide puhul kajastatakse intressitulu, oodatav krediidikahjum ning kursikasumid ja -kahjumid kasumis või kahjumis sama moodi kui korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatavate varade puhul. Muud kasumid ja kahjumid kajastatakse muus koondkasumis või -kahjumis ning liigitatakse ümber kasumisse või kahjumisse kajastamise lõpetamisel.

Standardi IFRS 9 väärtuse languse mudel asendab standardi IAS 39 „tekkinud kahjumi“ mudeli „eeldatava krediidikahjumi“ mudeliga, mis tähendab seda, et enam ei pea enne väärtuse langusest tuleneva allahindluse kajastamist olema toimunud kahjujuhtum.

Standardis IFRS 9 on sätestatud uus üldine riskimaandamisarvestuse mudel, mis seob riskimaandamisarvestuse tihedamalt riskijuhtimisega. Riskimaandamissuhete liigid – õiglane väärtus, rahavoog ja netoinvesteering välismaises äriüksuses – jäävad samaks, aga nõutakse täiendavaid otsuseid.

Standardis on sätestatud uued nõuded riskimaandamisarvestuse alustamiseks, jätkamiseks ja lõpetamiseks ning riskimaandamise objektiks olevate instrumentidena on lubatud määratleda täiendavaid riskile avatud positsioone.

Seoses ettevõtte riskijuhtimise ja riskimaandamisega tuleb avalikustada hulgaliselt täiendavat informatsiooni.

Kontserni hinnangul ei mõjuta standard IFRS 9 (2014) esmakordne rakendamine oluliselt Kontserni finantsaruandeid. Tulenevalt ettevõtte äritegevuse olemusest ja talle kuuluvate finantsinstrumentide liikidest ettevõtte finantsinstrumentide liigitamine ja mõõtmine standardi IFRS 9 rakendumisel ei

muutu. Ettevõtte hinnangul vara väärtuse langusest tulenevad kahjumid suurenevad ja muutuvad eeldatava krediidikahjumi mudeli rakendusalassee jäävate varade puhul kõikumavaks.

IFRS 15 „Tulu kliendilepingutest“

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2018 või hiljem.

Uues standardis antakse raamistik, mis asendab senised IFRS standardites antud juhised tulu kajastamiseks. Ettevõtte võtavad kasutusele viieastmelise mudeli, et kindlaks määrata, millal ja millises summas tulu kajastada.

Uue mudeli kohaselt tuleb tulu kajastada siis (või sel ajal), kui ettevõtte annab kliendile üle kontrolli kaupade või teenuste üle ning sellises summas, mida ettevõtte loodab nende kaupade või teenuste eest saada. Sõltuvalt sellest, kas on täidetud teatud kriteeriumid, kajastatakse tulu:

- aja jooksul ja viisil, mis kajastab ettevõtte tulemusi või
- ajahetkel, kui kontroll kaupade või teenuste üle antakse üle kliendile.

Lepingud, mille tasu võib teatud asjaoludel muutuda, kajastatakse tehinguhinnas (müügituluna) ainult miinimumsumma, kui sellega ei kaasne olulist tühistamise või tagasimaksmise riski.

Klientidega lepingute saamise tagamiseks tehtud kulutused tuleb kapitaliseerida ja amortiseerida selle perioodi jooksul, mil leping tekitab tulusid.

Standardis IFRS 15 kehtestatakse ka põhimõtted, mida ettevõtte peavad järgima kvalitatiivse ja kvantitatiivse informatsiooni avalikustamisel, mis annab raamatupidamise aruande kasutajatele kasulikku teavet klientidega sõlmitud lepingutest tuleneva tulu ja rahavoogude olemuse, suuruse, ajastuse ja ebakindluse kohta.

Kontserni juhatuse hinnangul ei avalda uue standardi IFRS 15 esmakordne rakendamine Kontserni finantsaruannetele olulist mõju. Tulenevalt ettevõtte äritegevuse olemusest ja tema poolt teenitava tulu liikidest ettevõtte tulu ajastamine ja mõõtmine standardi IFRS 15 rakendamisel ei muutu.

IFRS 16 „Rendilepingud“

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2019 või hiljem.

IFRS 16 asendab standardi IAS 17 „Rendilepingud“ ja sellega seotud tõlgendused. Standard likvideerib rentnike jaoks praeguse kaht liiki arvestuse mudeli ja nõuab selle asemel, et ettevõtte kajastaksid enamikku rendilepingutest ühtse mudeli alusel bilansis, likvideerides kasutus- ja kapitalirendi eristamise.

Standardi IFRS 16 alusel on leping rendileping või sisaldab rendilepingut, kui sellega antakse üle õigus mingi vara kasutamist teatud ajavahemikul tasu eest kontrollida. Selliste lepingute puhul nõuab uus mudel rentnikult kasutusõiguse alusel kasutatava vara ja rendikohustuse kajastamist. Kasutusõiguse alusel kasutatavat vara amortiseeritakse ja kohustuse pealt arvestatakse intressi. Selle tulemuseks on enamiku rendilepingute jaoks kulumuster, mille puhul suurem osa kulust kajastatakse lepingu alguses, ja seda isegi siis, kui rentnik maksab jätkuvalt igal aastal ühesuguse suurusega renditasusid.

Uus standard kehtestab rentnikele mitmeid piiratud ulatusega erandeid, mille hulka kuuluvad:

- rendilepingud, mille rendiperiood on 12 kuud või lühem ja mis ei sisalda ostuoptioone ja
- rendilepingud, mille alusvara väärtus on madal (väheolulised rendilepingud).

Rendileandja arvestuspõhimõtted uue standardi rakendamises suure osas ei muutu ja jätkuvalt tehakse vahet kasutus- ja kapitalirendil.

Kontsern ei ole veel lõpetanud standardi IFRS 16 võimaliku mõju esmast hindamist, kuid uue standardi esmakordsel rakendamisel on arvatavasti mõju raamatupidamise aruandele, sest see nõuab ettevõtetelt, et see kajastaks oma finantsseisundi aruandes kasutusrendilepingutega seotud varasid ja kohustusi, mille puhul ettevõtte on rentnik. Seisuga 31.12.2017 oli Grupil pikaajalisi kasutusrendi korras sõlmitud rendilepingutest tulenevaid kohustusi summas 446 tuhat eurot (lisa 14). Selle seisuga järgi kajastatakse alates 01.01.2019 vastav summa Grupi bilansis vara ja kohustusena, mille tulemusel suureneb Grupi bilansimaht.

Standardi IFRS 2 muudatused: „Aktsiapõhiste maksetehingute liigitamine ja mõõtmine“

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2018 või hiljem; rakendatakse edasiulatuvalt.

Muudatused selgitavad aktsiapõhiste maksete arvestust järgmistes valdkondades:

- üleandmise ja mitteüleandmise tingimuste mõju rahas arveldatavate aktsiapõhiste maksete mõõtmisele;
- kinnipeetavate maksude kohustuse netoarvelduse võimalusega aktsiapõhised maksetehingud;
- aktsiapõhiste maksete tingimuste muudatus, mis liigitab rahas arveldatava tehingu omakapitaliga arveldatavaks tehinguks.

Kontserni hinnangul ei mõjuta muudatused esmakordsel rakendamisel oluliselt finantsaruandeid, sest Kontsernil ei ole kavas sõlmida aktsiapõhiseid maksetehinguid.

Standardi IAS 40 muudatused: „Kinnisvarainvesteeringute ümberliigitamine“

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2018 või hiljem; rakendatakse edasiulatuvalt.

Muudatused selgitavad standardis IAS 40 „Kinnisvarainvesteeringud“ sätestatud kinnisvarainvesteeringute gruppi ja grupist välja liigitamise põhimõtet, mille kohaselt ümberliigitamist tohiks teha vaid siis, kui kinnisvara kasutamises on toimunud muutus. Muudatuste kohaselt toimub kinnisvara kasutamises muutus, kui vara vastab või ei vasta enam kinnisvarainvesteeringute definitsioonile ja kasutuses toimunud muutust saab tõendada. Ainuüksi muutus juhatuse kavatsustes ei ole ümberliigitamiseks piisav.

Kontserni hinnangul ei avalda muudatused finantsaruannetele olulist mõju, sest Kontsern liigitab vara kinnisvarainvesteeringute gruppi või sellest grupist välja ainult siis, kui kasutuses on toimunud tegelik muutus.

IFRIC 22 „Välisvaluutas toimunud tehingud ja ettemakstud tasud“

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2018 või hiljem.

Tõlgendus selgitab, kuidas määrata kindlaks tehingu kuupäev, et saada teada tehinguga seotud vara, kulu või tulu (või selle osa) esmakordsel kajastamisel kasutatav vahetuskursis välisvaluutas ettemakstud tasu maksmisest või saamisest tuleneva mitterahalise vara või mitterahalise kohustuse kajastamise lõpetamisel. Sellisel juhul on tehingu kuupäevaks kuupäev, mil ettevõtte kajastab ettemakstud tasu maksmisest või saamisest tuleneva mitterahalise vara või mitterahalise kohustuse.

Juhtkonna hinnangul ei avalda tõlgendus esmakordsel rakendamisel finantsaruannetele olulist mõju, sest Kontsern kasutab ettemakstud tasu maksmisest või saamisest tuleneva mitterahalise vara või mitterahalise kohustuse esmakordsel kajastamisel tehingupäeva vahetuskurssi.

IFRIC 23 „Tulumaksu käsitlustest tingitud ebakindlus“

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2019 või hiljem. Lubatud on varasem rakendamine.

Tõlgendus IFRIC 23 selgitab, kuidas arvestada tulumaksukäsitlusi, mida maksuamet pole veel heaks kiitnud, püüdes ühtlasi suurendada läbipaistvust. Peamine küsimus seisneb IFRIC 23 kohaselt selles, kas on tõenäoline, et maksuamet kiidab ettevõtte valitud maksukäsitluse heaks. Kui see, et maksuamet kiidab kinnitamata maksukäsitluse heaks, on tõenäoline, siis kajastatakse raamatupidamise aruandes sama maksusumma, mis maksudeklaratsioonis, ning tasumisele kuuluva ja edasilükkunud tulumaksu mõõtmisega seotud ebakindlust ei kajastata. Vastasel juhul peab maksustatavat tulu (või maksukahjumit), maksustamisbaase ja kasutamata maksukahjumeid määrama viisil, mis ebakindluse prognoositava lahendust kõige paremini peegeldab, kasutades selleks kas üht kõige tõenäolisemat summat või eeldatavat väärtust (tõenäosusega kaalutud summade kogusummat). Ettevõtte peab eeldama seda, et maksuamet kontrollib maksupositsiooni ja saab asjakohasest informatsioonist täieliku ülevaate.

Juhtkonna hinnangul ei avalda tõlgendus esmakordsel rakendamisel finantsaruannetele olulist mõju, sest Kontsernil ei ole olulisi ebakindlaid maksupositsioone.

Iga-aastased IFRS-i edasiarendused 2015-2017

Kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 1. jaanuaril 2019 või hiljem.

IFRS-i edasiarendused (2015-2017) sisaldavad standarditesse tehtud nelja muudatust. Peamised muudatused tehti selleks, et:

- selgitada, et ettevõtte mõõdab varasemat osalust ühises äriüksuses uuesti, kui ta saavutab kontrolli selle üksuse üle kooskõlas standardiga IFRS 3 „Äriühendused“;
- selgitada, et ettevõtte ei mõõda varasemat osalust ühises äriüksuses uuesti, kui ta saavutab ühise kontrolli selle üksuse üle kooskõlas standardiga IFRS 11 „Ühised ettevõtmised“;
- selgitada, et ettevõtte peaks alati kajastama dividendide jaotamisega kaasnevat tulumaksu kas kasumis või kahjumis, muus koondkasumis või omakapitalis sõltuvalt sellest, kus ta kajastas algselt tehingud või sündmused, mille tulemusena jaotatav kasum teeniti; ja
- selgitada, et üldisel eesmärgil laenatud vahendite kapitalisatsioonimäära arvutamisel peaks ettevõtte jätma välja laenukasutuse kulutused, mis on seotud kohustustega, mis tekkisid tingimustele vastava vara omandamisel ainult seni, kuni tingimustele vastav vara on valmis müügiks või eesmärgipäraseks kasutamiseks. Laenukasutuse kulutused, mis on seotud konkreetsete laenukohustustega, mida ei ole tasutud selleks ajaks, kui tingimustele vastav vara on valmis oma eesmärgipäraseks kasutamiseks või müügiks, arvestatakse ettevõtte üldiste laenukasutuse kulutuste hulka.

Juhtkonna hinnangul ei avalda ükski nendest muudatustest olulist mõju Kontserni finantsaruannetele.

Ülejäänud uutel või muudetud standarditel või tõlgendustel, mis veel ei kehti, ei ole eeldatavasti olulist mõju Kontsernile.

3 Olulisemad arvestuspõhimõtted

Kõik Kontserni ettevõtted kohaldasid alljärgnevaid arvestuspõhimõtteid kõigi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes esitatud perioodide kohta.

3.1. Konsolideerimise alused

(a) Äriühendused

Äriühenduste arvestamisel rakendatakse ostumeetodit ja äriühendusi kajastatakse omandamise kuupäeva seisuga. Omandamise kuupäev on kuupäev, mil Kontsern omandab kontrolli omandatava üle. Kontroll on võime valitseda (majandus)üksuse finants- ja tegevuspoliitikat eesmärgiga saada selle tegevusest majanduslikku kasu. Kontrolli hindamisel võtab Kontsern arvesse hetkel kasutatavaid potentsiaalseid hääleõigusi.

Omandamiste puhul mõõdab Kontsern firmaväärtust omandamise kuupäeval järgmiselt:

- üleantud tasu õiglasel väärtuses, pluss;
- mittekontrollivate osaluste summa omandatavas, mõõdetuna õiglasel väärtuses, pluss;
- etappidena toimuva äriühenduse puhul, omandajale eelnevalt omandatavas kuulunud omakapitali osaluse õiglane väärtus;
- miinus omandatud eristatavate varade ja ülevõetud kohustuste netosumma (üldjuhul õiglasel väärtuses).

Juhul kui omandatud osaluse soetusmaksumus on väiksem kui omandatud netovara õiglane väärtus, kajastatakse koheselt vahe kasumiaruandes tuluna.

Kontsern kajastab äriühenduse omandamisega seotud kulud, välja arvatud võla- või omakapitaliväärtpaberite emiteerimise kulutused, nende tekkimisel kuludena.

Tasumisele kuuluv tinglik tasu kajastatakse omandamise kuupäeva seisuga õiglasel väärtuses. Omakapitaliks liigitatud tingimuslikku tasu ei mõõdetata ümber ja selle arveldamist arvestatakse omakapitalis. Hilisemad muutused tingimusliku tasu õiglasel väärtuses kajastatakse kasumiaruandes.

(b) Tütarettevõtted

Tütarettevõtteks loetakse ettevõtet, mille üle emaettevõtte omab kontrolli. Tütarettevõtte loetakse emaettevõtte kontrolli all olevaks, kui emaettevõtte kontrollib tütarettevõtet, omab juurdepääsu või õigusi muutuvale kasumlikkusele oma tehingutest tütarettevõttega ja suudab kasutada oma võimu kasumlikkuse mõjutamiseks. Kui asjaolud näitavad, et üks või mitu kolmest eespool loetletud kontrollielemendist on muutunud, siis hindab emaettevõtte uuesti, kas ta kontrollib tütarettevõtet või mitte.

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne hõlmab ASi Harju Elekter ja tema tütarettevõtete raamatupidamisaruandeid. Tütarettevõtete finantsaruanded on koostatud sama perioodi kohta, nagu konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne. Kui tütarettevõtte kasutab samades tingimustes toimunud samalaadsete tehingute puhul konsolideeritud aruandega võrreldes teistsuguseid arvestuspõhimõtteid, tehakse konsolideeritud aruande koostamisel tütarettevõtte finantsaruannetes kohased korrigeerimised. Tütarettevõtted konsolideeritakse täielikult alates kuupäevast, mil kontroll läheb üle Kontsernile. Nende konsolideerimine lõpetatakse alates kuupäevast, mil kontroll lakkab.

Mittekontrolliv osalus on osa selliste tütarettevõtete kasumist või kahjumist ning netovarast, mis ei kuulu täielikult Kontsernile. Konsolideeritud kasumi- ja muu koondkasumiaruandes jaotatakse kasum või kahjum ja iga muu koondkasumi komponent Emaettevõtte omanikele ja mittekontrollivale osalusele kuuluvaks osaks. Mittekontrollivad osalused kajastatakse konsolideeritud finantsseisundi aruandes omakapitali koosseisus eraldi Emaettevõtte aktsionäridele kuuluvast omakapitalist.

(c) Konsolideerimisel elimineeritavad tehingud

Konsolideeritud aruandes on elimineeritud kõik Kontsernisisesed saldod, tehingud ning realiseerimata kasumid. Realiseerumata kahjumid on samuti elimineeritud, arvestades indikatsioone vara väärtuse languse kohta.

3.2. Välisvaluuta ümberarvutus*(a) Välisvaluutapõhised tehingud ja saldod*

Välisvaluutas kajastatud tehingud arvestatakse ümber esitusvaluutasse, kasutades tehingute kuupäevadel kehtinud vahetuskursse. Selliste tehingute arveldamisest ja välisvaluutas fikseeritud finantsvarade ja -kohustuste aasta lõpu vahetuskursiga ümberarvestamisest tulenevad valuutakursi kasumid ja kahjumid kajastatakse aruandeaasta kasumi või kahjumina.

(b) Välisriikides asuvate ettevõtete aruanded

Kontserni kõikide ettevõtete finantstulemused ja -seisund, mille arvestusvaluuta erineb esitusvaluutast, arvestatakse ümber esitusvaluutasse. Välismaiste ettevõtete varad ja kohustused hinnatakse ümber eurodesse bilansipäeval kehtinud valuutakursi alusel.

Kontserni Rootsi ettevõtte kasutab arvestuses Rootsi krooni (SEK). Rootsi ettevõtte tulud ja kulud arvestatakse eurodesse tehingupäeval kehtinud vahetuskursside alusel. Kursivahed kajastatakse muu koondkasumi hulgas, ning esitatakse omakapitali koosseisus „Valuutakursi muutuste reservina”.

Välismaise üksuse osalisel võõrandamisel või müümisel kajastatakse omakapitalis kajastatud valuutakursi vahed kasumis või kahjumis.

Välismaise üksuse omandamisel tekkivaid firmaväärtuse ja õiglase väärtuse korrigeerimisi käsitletakse välismaise üksuse varade ja kohustustena ning need hinnatakse ümber eurodesse bilansipäeval kehtinud valuutakursi alusel.

3.3. Finantsvarad

Juhtkond määrab finantsvarade liigituse nende arvelevõtmisel, lähtudes finantsvara soetamise eesmärkidest.

Kontsern liigitab oma finantsvarad järgmistesse kategooriatesse: lühiajaline finantsvara väärtuse muutusega läbi perioodi kasumi ja kahjumi, laenud ja nõuded ning müügivalmis finantsvarad.

(a) Lühiajaline finantsvara väärtuse muutusega läbi perioodi kasumi ja kahjumi

Õiglasel väärtuses muutuse kajastamisega läbi perioodi kasumi või kahjumi finantsvara on soetatud kauplemiseesmärkidel soetamise hetkel.

Õiglasel väärtuses muutuse kajastamisega läbi perioodi kasumi või kahjumi kajastatav finantsvara hinnatakse ümber iga aruandeperioodi lõpus, kusjuures õiglasest väärtusest ei arvata maha võimalikke vara realiseerimisega kaasnevaid tehingukulusid. Väärtuse muutused kajastatakse perioodi kasumis või kahjumis. Börsil noteeritud väärtpaberite puhul põhineb õiglane väärtus aruandeperioodi lõpus kehtinud väärtpaberi sulgemishindadele. Börsil noteerimata väärtpaberite puhul leitakse õiglane väärtus tuginedes avalikult kättesaadavale informatsioonile ning kasutades hindamistehnikana võrdlust teiste, olulises osas sarnaste instrumentide õiglasel väärtusega aruandeperioodi lõpus ja/või diskonteeritud rahavoogude analüüsi.

Õiglasel väärtuses muutuse kajastamisega läbi perioodi kasumi või kahjumi kajastata va finantsvara realiseerimise kasum ja kahjum, samuti vara omandamisel saadud intressid ja dividendid kajastatakse perioodi kasumis või kahjumis. Vara kajastatakse lühiajalisena, kui see on soetatud kauplemiseesmärkidel või selle realiseerimine toimub eeldatavasti 12 kuu jooksul.

(b) Laenud ja nõuded

Laenud ja nõuded on aktiivsel turul noteerimata finantsvarad, mille maksed on püsivad või kindlaksmääratavad, ning nende hulka ei kuulu tuletisinstrumentid. Laenud ja nõuded arvatakse

käibevara hulka, v.a tähtaegade puhul, mis on pikemad kui 12 kuud pärast bilansipäeva. Need liigitatakse põhivaradeks. Kontserni laenud ja nõuded hõlmavad finantsseisundi aruandes äritegevusega seotud nõudeid ja muid nõudeid ning raha ja raha ekvivalente.

- *Raha ja raha ekvivalendid.* Raha ja raha ekvivalendid hõlmavad sularaha kassas, nõudmiseni hoiseid pangas, muid lühiajalisi likviidseid investeeringuid, mille esialgne tähtaeg on kuni kolm kuud ja mille väärtuse muutumise risk on ebaoluline. Rahavoogude aruandes on rahavood äritegevusest esitatud kaudsel meetodil.
- *Nõuded ostjatele* võetakse algselt arvele õiglases väärtuses ja edaspidi mõõdetakse neid korrigeeritud soetusväärtuses, kasutades efektiivse intressimäära meetodit.

Äritegevusega seotud nõuete väärtuse languse hindamist on kirjeldatud lisan 3.9.

(c) Müügivalmis finantsvarad

Mittederivaatiivne finantsvara, mis ei ole raha ja raha ekvivalendid ning mis ei kuulu ka teistesse finantsvara klassidesse, loetakse müügivalmis finantsvaraks. Need arvatakse põhivarade hulka, välja arvatud juhul, kui juhtkond kavatses investeeringu võõrandada 12 kuu jooksul bilansipäevast arvates.

Finantsvarade oste ja müüke kajastatakse tehingupäeval – kuupäeval, mil Kontsern otsustab vara osta või müüa. Investeeringud võetakse algselt arvele soetusväärtuses, millele lisanduvad tehingukulud.

Kontserni finantsinvesteeringuid osadesse ja aktsiatesse klassifitseeritakse müügivalmis finantsvaradeks ning neid hinnatakse üldjuhul õiglases väärtuses. Finantsvarade õiglase väärtuse muutustest tekkinud kasumid ja kahjumid kajastatakse muu koondkasumina või -kahjumina, välja arvatud juhtudel, kui tegemist on varade väärtuse püsiva langusega. Müügivalmis finantsvarade õiglaseks väärtuseks loetakse nende pakkumisnoteeringuid bilansipäeva seisuga. Kui müügivalmis finantsvarade kajastamine lõpetatakse, kantakse vastav omakapitali akumulatsioonid kasum või kahjum aruandeaasta kasumisse või kahjumisse. Kontserni finantsinvesteeringud osadesse ja aktsiatesse, mis ei ole avalikult noteeritud, õiglase väärtuse hindamisel kasutatakse muud juhatusele kättesaadavat informatsiooni.

Muid finantsinvesteeringuid, millel puudub aktiivne turg ja mille õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata, kajastatakse soetusmaksumuses.

3.4. Varud

Varusid kajastatakse kas soetusmaksumuses või neto realiseerimisväärtuses, olenevalt sellest, kumb on madalam. Materjalide ja kaupade arvestamisel kasutatakse Kontsernis kaalutud keskmise soetusmaksumuse meetodit. Valmis- ja lõpetamata toodangu soetusmaksumus hõlmab projekteerimiskulusid, toormaterjali, otseseid tööjõukulusid, muid otseseid kulusid ja seonduvaid tootmise üldkulusid (tavalise töövõimsuse baasil), v.a. laenukulud; projektitoodete arvestamisel kasutatakse individuaalmaksumuse meetodit. Neto realiseerimisväärtus on hinnanguline müügihind tavalise äritegevuse käigus, millest on maha arvatud hinnangulised müügikulud.

3.5. Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteering on vara, mida ettevõtte hoiab kas omanikuna või kapitalirendi tingimustel liisinguvõtjana renditulu teenimise, väärtuse kasvu või mõlemal eesmärgil. Kinnisvarainvesteeringud on näidatud soetusmaksumuse meetodil, see tähendab soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulatsioonid kulum ja võimalikud allahindlused väärtuse langusest.

Kinnisvarainvesteeringute amortiseerimiseks kasutatakse materiaalse põhivara analoogsete objektide amortiseerimisel kasutatavat kasulikku eluiga (vt 3.6.c).

Kontsern avalikustab kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtuse raamatupidamise aruande lisan 12.

3.6. Materiaalne põhivara

(a) Kajastamine ja mõõtmine

Materiaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, mida on vähendatud akumulierenud kulumi ja varade väärtuse vähenemisest tuleneva kahjumi võrra. Oma tarbeks valmistatud põhivara soetusmaksumus koosneb materjalikulust, otsestest tööjõukuludest ning proportsionaalsest osast tootmise üldkuludest ja põhivara soetamise, ehitamise või tootmisega seotud laenukasutuse kulutustest.

Juhul, kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest olulistest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt komponentide kasulikule elueale.

(b) Edaspidised väljaminekud

Mõne materiaalse põhivaraobjekti osasid tuleb teatud ajavahemike järgi vahetada või renoveerida. Sellised väljaminekud kajastatakse materiaalse põhivara bilansilises maksumuses juhul, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjekti osaga seotud tulevast kasu ja varaobjekti osa soetusmaksumus saab usaldusväärselt hinnata. Asendatud osade kajastamine finantsseisundi aruandes lõpetatakse. Vastavalt eelmises lõigus toodud arvelevõtmise põhimõtetele ei kajastata materiaalse põhivara objekti bilansilises maksumuses igapäevase hooldusega seotud kulusid. Sellised väljaminekud on tekkepõhiselt perioodikulud.

(c) Kulumi arvestus

Kulum kajastatakse kuludes ning arvestatakse materiaalselt põhivaralt ning selle eristatavatelt komponentidelt lineaarsel meetodil kogu kasuliku eluea jooksul. Maad ja lõpetamata ehitisi ei amortiseerita. Kontserni ettevõtted kasutavad ühetaolisi amortisatsiooninorme.

Materiaalsele põhivarale määratud kasulikud eluead, jääkväärtused ja amortisatsioonimeetodid vaadatakse üle iga-aastaselt. Muudatustest tulenev mõju kajastub aruandeperioodis ja järgnevates perioodides.

Hinnangulised majanduslikult kasulikud eluead on järgmised:

Materiaalse põhivara grupp	Kasulik eluiga
Ehitised ja rajatised	10 - 33 aastat
Tootmisseadmed	10 aastat
Muud masinad ja seadmed	5 - 10 aastat
Sõidukid	5 - 8 aastat
Muu inventar	3 - 16 aastat

3.7. Immateriaalne põhivara

Immateriaalset põhivara (välja arvatud firmaväärtus) amortiseeritakse lineaarsel meetodil hinnangulise kasuliku eluea jooksul. Immateriaalse põhivara väärtuse langust hinnatakse juhul, kui eksisteerib sellele viitavaid asjaolusid, analoogiliselt materiaalse põhivara väärtuse languse hindamisele.

(a) Firmaväärtus

Firmaväärtuse tekkimist on kirjeldatud arvestuspõhimõttes „Konsolideerimise alused“ (lisa 3.1.).

Äriühenduse tulemusena tekkinud firmaväärtus võetakse algselt arvele soetusmaksumuses. Firmaväärtuse kasulik eluiga on määramatu, mistõttu firmaväärtust ei amortiseerita kuid igal bilansipäeval hinnatakse firmaväärtuse võimalikku väärtuse langust.

Arvele võtmise järgselt kajastatakse firmaväärtus soetusmaksumuses, mida on vähendatud väärtuse akumulieeritud languste võrra. Kapitaliosaluse meetodil kajastatud investeeringute firmaväärtus sisaldub investeeringu soetusmaksumuses.

Vara väärtuse languse hindamist on kirjeldatud „Vara väärtuse langus“ arvestuspõhimõtte juures (lisa 3.9.).

(b) Uurimis- ja arendusväljaminekud

Uurimisväljaminekud on kulutused, mida tehakse uurimistulemuste rakendamisel uute toodete ja teenuste väljatöötamiseks. Uute teaduslike või tehniliste teadmiste genereerimise eesmärgil läbiviidud uuringute ja teadustööga seotud kulutused kajastatakse nende tekkimise momendil aruandeperioodi kuluna.

Arendusväljaminekud on kulutused, mida tehakse uurimistulemuste rakendamisel uute konkreetsete toodete, teenuste, protsesside või süsteemide väljatöötamiseks, kujundamiseks või testimiseks. Arendusväljaminekuid kapitaliseeritakse immateriaalse põhivarana juhul, kui arendusväljaminekute suurus on võimalik usaldusväärset mõõta, on olemas tehnilised ja finantsilised võimalused ning positiivne kavatsus projekti elluviimiseks, Kontsern suudab kasutada või müüa loodavat vara ning immateriaalsest varast tulevikus tekkivat majanduslikku kasu on võimalik hinnata.

Kapitaliseeritud arendusväljaminekuid kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud amortisatsioon ja vara väärtuse vähenemisest tingitud kahjumid. Arendusväljaminekud kajastatakse kuludes lineaarselt eeldatava kasuliku eluea jooksul, mille maksimumpikkus ei ületa üldjuhul 10 aastat. Amortiseerimist alustatakse, kui arendusprojekti tulemusel on alustatud planeeritud äritegevust.

c) Muu immateriaalne vara

Muu immateriaalne vara hõlmab litsentse, arvutitarkvara ja omandatud kliendilepinguid. Omandatud litsentsid kajastatakse soetusmaksumuses. Omandatud arvutitarkvara litsentsid kapitaliseeritakse asjaomase tarkvara omandamiseks ja kasutusse võtmiseks kantud kulude põhjal. Muu ostetud immateriaalne vara kajastatakse soetusmaksumuses, vähendatuna akumulieerunud kulumi ja vara väärtuse vähenemisest tulenevate kahjumite võrra. Omandatud kliendilepingutest tekkinud immateriaalne vara kasulik eluiga on võrdne lepinguliste õiguste kehtivusperioodiga. Muu immateriaalne põhivara kantakse kuludesse lineaarselt eeldatava kasuliku eluea jooksul, mille maksimumpikkus ei ületa 5 aastat.

3.8. Müügioteel põhivara

Müügioteel põhivaraks loetakse materiaalselt või immateriaalselt põhivara, mis väga tõenäoliselt müüakse lähema 12 kuu jooksul ning mille puhul juhtkond on alustanud aktiivset müügiotegevust ning varaobjekte pakutakse müügiks realistliku hinna eest võrreldes nende õiglase väärtusega.

Müügioteel põhivara kajastatakse bilansis käibevarana ning selle amortiseerimine lõpetatakse vara ümberklassifitseerimise hetkel. Lähtudes sellest, kumb on väiksem, kajastatakse müügioteel põhivara kas bilansilises jääkmaksumuses või õiglases väärtuses, millest on maha arvatud müügiikulutused.

3.9. Varade väärtuse vähenemine

Igal bilansipäeval hindab Kontsern kriitiliselt, kas on märke, mis võiksid viidata varade väärtuse langusele. Nii toimitakse varadega, mis ei ole varud ja edasilükkunud maksuvarad. Kui ilmneb märke varade väärtuse võimalikust vähenemisest, viiakse läbi vara kaetava väärtuse test.

(a) Äritegevuse nõuded

Äritegevuse nõuete väärtuse langus määratletakse siis, kui mõistlikul alusel on põhjust eeldada, et Kontsern ei saa tagasi kõiki nõuete esialgsete tingimuste kohaselt saadaolevaid summasid. Erinevus raamatupidamisliku väärtuse ja tulevaste efektiivse intressimäära alusel diskonteeritud rahavoogude vahel kajastatakse allahindluse kahjumina kasumiaruandes. Kui äritegevusega seotud nõue osutub

lootusetuks, kantakse see äritegevusega seotud nõuete reservkonto arvelt maha. Varem mahakantud summade laekumisel vähendatakse kasumiaruandes sama kulurida millelt allahindlus algsest tehti. Korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatud nõuete kaetav väärtus arvutatakse tulevaste rahavoogude nüüdisväärtusena kasutades varaga seotud algset efektiivset intressimäära. Lühiajalisi nõudeid ei diskonteerita.

Korrigeeritud seotusmaksumuses kajastatud nõuete kaetavat väärtust suurendatakse ainult juhul, kui kaetava väärtuse suurenemine on objektiivselt seostatav sündmusega, mis toimus pärast väärtuse vähenemisest tuleneva kahjumi kajastamist.

(b) Raha teeniv üksus ja firmaväärtus

Varade väärtuse vähenemisest tulenev kahjum kajastatakse, kui vara või raha teeniva üksuse raamatupidamisväärtus ületab vastava vara või raha teeniva üksuse kaetava väärtuse. Varade väärtuse vähenemisest tulenev kahjum kajastatakse aruandeaasta kahjumina.

Raha teeniva üksuse väärtuse langusest tekkinud kahjum jaotatakse selliselt, et esiteks vähendatakse üksusele (üksuste rühmale) jaotatud firmaväärtuse bilansilist maksumust ning seejärel hinnatakse proportsionaalselt alla kõik kõnealusesse üksusesse (üksuste rühma) kuuluvad varad.

Firmaväärtuse väärtuse võimalikke languseid kontrollitakse vähemalt kord aastas majandusaasta lõpus. Kui esineb sündmusi või hinnangute muutusi, mis tingivad firmaväärtuse raamatupidamisväärtuse vähenemise, viiakse test läbi sagedamini. Väärtuse langus määratakse kindlaks firmaväärtusega seotud raha teeniva üksuse kaetava väärtuse hindamise teel.

Väärtuse languse testimiseks jagatakse firmaväärtused Kontserni nendele raha teenivatele üksustele või üksuste rühmadele, mis peaksid saama konkreetsest äriühendusest majanduslikku kasu. Firma- väärtuse väärtuse langusest tulenevad kahjumid kajastatakse perioodi kasumis või kahjumis.

(c) Müügivalmis finantsvara

Kui müügivalmis finantsvara õiglase väärtuse langus on kajastatud otse omakapitalis ja esineb objektiivseid tõendeid varaobjekti väärtuse püsiva languse kohta, siis otse omakapitalis kajastatud kumulatiivne kahjum kajastatakse aruandeaasta kahjumis, ehkki finantsvara enese kajastamist ei ole lõpetatud. Kumulatiivse kahjumi summa on raamatupidamisliku väärtuse ja antud hetke õiglase väärtuse vaheline erinevus, millest on maha arvatud eelnevalt aruandeaasta kahjumis kajastatud kõnealuse finantsvara kõik vara väärtuse langusest tulenevad kahjumid.

(d) Muud varad

Muude varade kaetav väärtus on kõrgem kas vara õiglasest väärtusest, mida on vähendatud müügikulude võrra või vara kasutusväärtusest. Vara kasutusväärtuse hindamisel diskonteeritakse hinnangulised tulevased rahavood nende nüüdisväärtusesse, kasutades tulumaksueelset diskontomäära, mis peegeldab nii raha väärtuse muutust ajas kui ka varaga seonduvaid riske. Kui vara ei genereeri iseseisvalt rahavoogu, leitakse kaetav väärtus raha teeniva üksuse kohta, mille koosseisu nimetatud vara kuulub.

(e) Allahindluse tühistamine

Kui väärtuse vähenemise põhjus kaob, tühistatakse varem kajastatud allahindlus. Allahindluse asjaolude muutumist analüüsitakse vähemalt kord aastas aruandeperioodi lõpus. Allahindlusi tühistatakse ja vara väärtust suurendatakse maksimaalselt raamatupidamisväärtuseni, mis varal oleks kujunenud, kui allahindlust ei oleks tehtud, arvestades sealhulgas vahepealset kulumit. Vara allahindluse tühistamine kajastatakse perioodi kasumis või kahjumis samal real, kus kajastus varasem allahindlus. Erandina ei tühistata firmaväärtuse allahindlust.

Müügivalmiks liigitatud omakapitaliinstrumenti tehtud investeeringu väärtuse langusest tulenevaid kahjumeid ei tühistata läbi kasumi või kahjumi. Kui müügivalmiks liigitatud võlainstrumenti õiglase väärtus tõuseb ja seda tõusu saab objektiivselt seostada sündmusega, mis toimus pärast vara väärtuse

langusest tuleneva kahjumi kajastamist kasumis või kahjumis, siis tühistatakse vara väärtuse langusest tulenev kahjum ja tühistamise summa kajastatakse kasumi või kahjumina.

3.10. Rendilepingud

Kapitalirenditehinguks loetakse tehingut, mille kohaselt kõik olulised vara omandiõigusega seotud riskid ja hüved siirduvad rentnikule. Ülejäänud rendilepinguid käsitletakse kasutusrendina.

(a) Kontsern kui rendileandja

Kapitalirendi alusel väljarenditud vara kajastatakse finantsseisundi aruandes nõudena kapitalirenti tehtud netoinvesteeringu summas. Saadavad rendimaksud jagatakse kapitalirendinõude põhiosa makseteks ja finantstuluks. Finantstulu kajastatakse rendiperioodi jooksul efektiivse intressimäära alusel.

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse finantsseisundi aruandes tavakorras, analoogselt muule ettevõtte finantsseisundi aruandes kajastatavale varale. Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna.

(b) Kontsern kui rentnik

Kapitalirendiga seotud vara ja kohustused kajastatakse algselt finantsseisundi aruandes vara ja kohustusena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksede miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Makstavad rendimaksud jagatakse finantskuluks ja kohustuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile nii, et intressimäär oleks igal ajahetkel rendiperioodi jooksul kohustuse jääkmaksumuse suhtes sama. Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

3.11. Finantskohustused

Kohustused, mille maksetähtajad on finantsseisundi aruande kuupäevast arvestatuna üle ühe aasta, on finantsseisundi aruandes esitatud pikaajaliste kohustustena. Kohustused liigitatakse lühiajaliseks, kui selle tasumise tähtaeg on kaheteist kuu jooksul alates bilansipäevast.

(a) Laenud ja võlakohustused

Laenud ja võlakohustused võetakse algselt arvele õiglases väärtuses, millest on maha arvatud kantud tehingukulud. Edaspidi kajastatakse laene amortiseeritud soetusmaksumuses; erinevused tulude (millest on maha arvatud tehingukulud) ja lunastamisväärtuse vahel kajastatakse kasumis või kahjumis laenuperioodi vältel, kasutades efektiivse intressimäära meetodit, v.a. kapitaliseerimisele kuuluvad intressid.

(b) Võlad tarnijatele

Võlad tarnijatele võetakse algselt arvele õiglases väärtuses ja edaspidi mõõdetakse neid amortiseeritud soetusmaksumuses, kasutades efektiivse intressimäära meetodit.

3.12. Tulumaks ja edasilükkunud tulumaks

(a) Ettevõtte tulumaks

Eestis 1. jaanuarist 2000 jõustunud tulumaksuseaduse kohaselt ei maksustata ettevõtte kasumit, vaid väljamakstud netodividende. Kehtiv maksumäär alates 01.01.2015 on 20/80 väljamakstud netodividendi summalt. Dividendide väljamaksmisega kaasnevat tulumaksu kajastatakse kohustusena ja kuluna dividendide väljakuulutamise hetkel, sõltumata sellest, mis perioodi eest need on välja kuulutatud või millal need tegelikult välja makstakse.

Tulevase dividendi tulumaksu suhtes ei moodustata eraldist enne dividendide väljakuulutamist, kuid info selle kohta avalikustatakse lisades.

Konsolideeritud kasumiaruandes kajastatakse Rootsisis, Leedus ja Soomes asuvate tütarettevõtete kasumilt arvestatud ettevõtte tulumaks, edasilükkunud tulumaksukohustuse ja –vara muutuse mõju ning Eesti ettevõtete dividendide tulumaks.

(b) Edasilükkunud tulumaks

Kehtiva tulumaksuseaduse kohaselt ei teki Kontserni Eestis asuval ettevõtetel erinevusi varade ja kohustuste maksuarvestuslike ja raamatupidamislike väärtuste vahel, millelt tekiks edasilükkunud tulumaksukohustus või –nõue. Vastavalt asukohariigi tulumaksuseadustele maksustatakse Soomes, Rootsis ja Leedus ettevõtte kasumit, mida on korrigeeritud nendes seadustes ettenähtud erinevustega (vt alljärgnev).

(c) Välismaiste tütarettevõtete tulumaks

Tulumaks koosneb jooksvast ja edasilükkunud tulumaksust. Reeglina kajastatakse tulumaks kasumi või kahjumina, välja arvatud juhul, kui see seondub otse omakapitalis kajastatud tehingutega. Sellisel juhul kajastatakse ka tulumaks muu koondkasumina.

Jooksev tulumaks koosneb majandusaasta maksustatavalt tulult arvestatud tulumaksust, kasutades bilansipäeval kehtivat või sisuliselt kehtivat maksumäära, ning eelmiste perioodide korrigeeritud maksukohustustest.

Edasilükkunud tulumaksu kajastatakse bilansilisel meetodil, mille kohaselt näidatakse finantsseisundi aruandes ajutiste erinevuste tõttu edasilükkunud maksusummad. Ajutised erinevused on vahed varade ja kohustuste maksubaasi ning raamatupidamisväärtuse vahel. Alljärgnevaid ajutisi erinevusi ei arvestata:

- maksustamisel mittemahaarvatav firmaväärtus;
- varade või kohustuste esmane kajastamine, mis ei mõjuta ei arvestuslikku kasumit ega ka maksustatavat tulu;
- tütarettevõtete investeeringutest tulenevad erinevused, kui on tõenäoline, et ajutine erinevus ei kao lähemas tulevikus.

Ajutiste erinevuste tõttu edasilükkunud tulumaksusumma leidmisel arvestatakse vara realiseerimise või kohustuse likvideerimise eeldatavat viisi ning maksusumma kalkuleerimisel kasutatakse maksumäära, mis kehtib või sisuliselt kehtib finantsseisundi aruande kuupäeval.

Edasilükkunud tulumaksu mõõdetakse maksumääradega, mida eeldatavalt rakendatakse ajutiste erinevuste tühistamisperioodidel, lähtudes bilansipäeval kehtinud või olulises osas kehtima hakanud seadustest. Edasilükkunud tulumaksuvara ja –kohustused tasaarvestatakse, kui selleks on seaduslik õigus ning nad on seotud ühe ja sama maksuhalduri poolt ühe ja sama maksukohustuslase või erinevate maksukohustuslaste tulumaksustamisega, kuid on mõeldud nende jooksvate maksukohustuste ja –varade tasaarvestamiseks netosummas või kui nende maksuvarad ja –kohustused realiseeritakse üheaegselt.

3.13. Töötajate hüvitised

(a) Kasumiosalus ja boonusskeemid

Kontsern kajastab kasumiosalusega ja preemiade maksimisega seotud kohustust ja kulusid valemi abil, mis võtab arvesse pärast teatud korrigeerimisi ettevõtte kasumit.

(b) Töösuhete lõpetamise hüvitised

Töösuhete lõpetamise hüvitised kuuluvad maksamisele siis, kui Kontsern lõpetab töösuhete enne tavapärasest pensionilejäämise kuupäeva või kui töötaja aktsepteerib vabatahtlikku töölt lahkumist vastutasuna nende hüvitiste eest. Kontsern kajastab töösuhete lõpetamise hüvitisi, kui ta on selgelt kohustunud: lõpetama töösuhete olemasolevate töötajatega vastavalt üksikasjalikule ametlikule kavale, millest ettevõttel ei ole reaalselt võimalik taganeda; maksta töötajatele tehtud töösuhete lõpetamist soodustava pakkumise alusel hüvitist. Kui töösuhete lõpetamise hüvitiste maksetähtaeg saabub enam kui 12 kuud pärast bilansipäeva, diskonteeritakse kohustust.

3.14. Eraldised

Eraldised kajastatakse siis, kui: Kontsernil on varasematest sündmustest tulenev juriidiline või faktiline kohustus; kui on tõenäoline, et selle kohustuse arveldamiseks on nõutav ressursside väljavool; summa on usaldusväärset hinnatav. Eraldise ei kajastata tulevase tegevuskahjumi katteks.

Mitme sarnase kohustuse olemasolu korral määratakse kohustuste täitmiseks vajalik ressursside vähenemise tõenäosus kindlaks, vaadeldes kõiki kohustusi kui üht tervikut. Eraldis kajastatakse ka siis, kui ressursside väljavoolu tõenäosus seoses mistahes samasse kohustuste liiki kuuluva üksikkohustusega võib olla väike.

Eraldise mõõdetakse kohustuse täitmiseks eeldatavalt vajalike kulutuste nüüdisväärtuses, kasutades maksueelset diskontomäära, mis kajastab turu hinnanguid raha hetkeväärtusele ja kohustusele iseloomulikele riskidele. Aja möödumisest tulenev eraldise suurenemine kajastatakse intressikuluna.

Finantsgarantiileping võetakse arvele õiglasest väärtuses ning kajastatakse edaspidi kõrgemas väärtuses järgnevatest: (a) väärtuses, mis vastab parima hinnangu kohaselt väljaminekule, mis on nõutav bilansipäeval kehtinud finantskohustuse tasumiseks või (b) soetusmaksumuses, millest on maha arvatud amortisatsioon.

3.15. Tingimuslikud kohustused

Olulised lubadused ja muud kohustused, mis tulevikus võivad teatud tingimustel muutuda kohustuseks, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades tingimuslike kohustustena. Tingimuslike kohustuste üle peetakse arvestust finantsseisundi aruande väliselt.

3.16. Aktsiakapital

(a) Aktsiakapital

Lihtaktsiad liigitatakse omakapitaliks. Uute aktsiate või optioonide emiteerimisega otseselt kaasnevad kulud kajastatakse omakapitalis mahaarvamisenä laekumistest.

Kui Kontserni mistahes ettevõtte ostab tagasi ettevõtte omakapitaliinstrumentid (omaaktsiad), arvatakse makstav tasu, sh otseselt kaasnevad kulud (ilma tulumaksuta), maha Emaettevõtte omanike osast omakapitalis kuni aktsiate tühistamise või uuesti emiteerimiseni. Nende aktsiate uuesti emiteerimisel kantakse saadav tasu, millest on maha arvatud otseselt kaasnevad tehingukulud ja seotud tulumaksuõjud, Emaettevõtte omanike osasse omakapitalis.

3.17. Aktsiapõhised tehingud

Kontsernil on varasematel perioodidel olnud omakapitaliinstrumentidega arveldatavaid aktsiapõhiseid hüvitisplaane. Aktsiate eest töötajate poolt ettevõttele osutatud teenuste (tööpanus) õiglane väärtus kajastatakse kuluna ning omakapitalis kirjel „Jaotamata kasum” üleandmisperioodi jooksul (optiooni välja-andmisest kuni aktsiate emiteerimise perioodi alguseni). Saadud teenuste õiglane väärtus määratakse lähtudes töötajatele võimaldatud omakapitaliinstrumentide õiglasest väärtusest nende võimaldamise kuupäeval. Aktsiaemissiooni käigus aktsiate eest saadavad summad miinus otsesed tehingukulud kajastatakse omakapitalis aktsiakapitali ja ülekursi kirjetel.

3.18. Segmentiaruandlus

Tegevussegmentid ehk tegevusvaldkonnad on ettevõtte osad, mis osalevad äritegevuses ja millelt ettevõtte võib teenida tulu ja kanda kulusid, millele on kättesaadavad eraldi finantsandmed ja millele koostatakse eraldi eelarveid. Segmentiaruandlus vaadatakse regulaarselt üle ettevõtte tegevjuhtkonna poolt, otsustamaks segmentide vahendite eraldamise ja hindamiseks segmentide tulemuslikkust.

3.19. Tulu kajastamine

Tulu koosneb Kontserni tavapärase äritegevuse käigus kaupade ja teenuste müügi eest saadud või saadaoleva tasu õiglasest väärtusest. Tulu kajastamisel arvatakse maha käibemaks, tagastused, hinnavähendid ja allahindlused ning elimineeritakse Kontsernisisene müük.

(a) Kaupade müük – jae- ja hulgimüük

Kontsern toodab ja müüb elektrienergia seadmeid ja juhtaparatuuri ning mitmesuguseid metalltooteid. Kauba müüki kajastatakse siis, kui Kontserni ettevõtte on tarninud tooted ostjale, ostjal on täielik otsustusõigus toodete üle ning ei ole ühtegi täitmata kohustust, mis võiks mõjutada ostja poolt toodete vastuvõtmist. Tulu kajastamine ei toimu enne, kui olulised omandiga seonduvad riskid on läinud üle ostjale ja ostja on tooted kooskõlas müügilepinguga vastu võtnud või vastuvõtmisest keeldumiseks ettenähtud periood on möödunud või Kontsernil on objektiivseid tõendeid selle kohta, et kõik vastuvõtmise kriteeriumid on täidetud. Müüki kajastatakse müügilepingutes sätestatud hindade põhjal.

Kontsernil on elektritarvete müümiseks jaemüügikauplused. Kaupade müüki kajastatakse siis, kui Kontserni ettevõtte müüb toote kliendile. Jaemüügil arveldatakse tavaliselt sularahas või pangakaardiga.

(b) Teenuste osutamine

Tulu teenuste osutamisest kajastatakse teenuse osutamise momendil või lähtudes toote valmidusastmest bilansipäeval. Valmidusastme meetodit rakendatakse juhul, kui on tegemist projektitootega mille juures kliendil on õigus teha tootes olulisi muudatusi kogu tootmisprotsessi jooksul. Valmidusastme määramisel rakendatakse kulumeetodit.

Valmidusaste on kindlaks määratud lähtudes bilansipäevaks tehtud lepingu tegelike kulude ja lepingu eeldatud kulude suhtest. Lepingu tegelikud kulud koosnevad otse- ja üldkuludest. Kui tellijale on bilansipäevaks esitatud arveid suuremas või väiksemas summas, kui valmidusastme meetodil arvestatud tulu, siis kajastatakse vahet finantsseisundi aruandes kohustuse või nõudena. Kui on tõenäoline, et lepingu kogukulud ületavad lepingu kogutulust, kajastatakse oodatav kahjum täies ulatuses koheselt kasumiaruandes.

(c) Renditulu

Kinnisvarainvesteeringutest saadud renditulu kajastatakse aruandeperioodi müügituluna rendiperioodi vältel lineaarselt. Antud rendisoodustusi käsitletakse renditulu koostisosana.

(d) Intressitulu

Intressitulu kajastatakse ajalise suhte alusel, kasutades efektiivse intressimäära meetodit. Kui nõude väärtus on langenud, vähendab Kontsern bilansilist maksumust kaetava väärtuseni, milleks on prognoositav tulevane rahavoog, mis on diskonteeritud instrumendi esialgse tegeliku intressimääraga. Intressitulu langenud väärtusega laenudelt kajastatakse, kasutades esialgset tegelikku intressimäära.

(e) Dividenditulu

Dividenditulu kajastatakse siis, kui tekib õigus makseid saada.

3.20. Puhaskasum aktsia kohta

Tavapuhaskasum aktsia kohta leitakse jagades aruandeaasta Emaettevõtte omanike osa puhaskasumist perioodi kaalutud keskmise emiteeritud aktsiate arvuga. Lahustatud puhaskasum aktsia kohta leitakse jagades aruandeaasta Emaettevõtte omanike osa puhaskasumist perioodi kaalutud keskmise aktsiate arvuga, arvesse võttes ka potentsiaalselt lahustuva toimega emiteeritavate aktsiate arvu.

3.21. Dividendide jaotamine

Dividendide jaotamist ettevõtte aktsionäridele kajastatakse kohustusena Kontserni finantsaruannetes perioodil, mil ettevõtte aktsionärid dividendid kinnitavad.

3.22. Seotud osapooled

AS Harju Elekter aastaaruande koostamisel on seotud osapoolteks loetud:

- AS Harju KEK, kelle omanduses on 31,39% AS Harju Elekter aktsiatest;
- Emaettevõtte juhatuse ja nõukogu liikmeid;
- eelpool loetletud isikute lähikondlasi;
- ettevõtteid, mida kontrollivad juhatuse ja nõukogu liikmed.

3.23. Aruandeperioodi järgsed sündmused

Aruandeaasta finantsaruanded kajastavad olulisi vara ja kohustuste hindamist mõjutavaid asjaolusid, mis ilmnesid bilansipäeva ja aruande koostamispäeva vahemikus ning on seotud aruandeperioodi või eelnevate perioodide tehingutega. Olulisi aruandeperioodijärgseid sündmusi, mis ei ole seotud aruandeperioodi või eelnevate perioodide tehingutega, ei kajastata finantsseisundi aruandes, nende olemasolul on nende sisu avalikustatud aastaaruande lisades.

4 Raamatupidamishinnangud ja otsused

Rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt, nõuetele vastavate finantsaruannete koostamisel tuleb kasutada juhtkonnapoolseid raamatupidamislikke hinnanguid. Samuti tuleb juhtkonnal teha arvestuspõhimõtete valiku ja rakendamisega seotud otsuseid.

Juhtkonnapoolseid otsuseid ja hinnanguid on järjepidevalt üle vaadatud ning need põhinevad ajaloolisel kogemusel ning muudel asjaoludel, mille hulka kuuluvad ka sellised prognoosid tulevaste perioodide sündmuste suhtes, mida peetakse olemasolevate tingimuste juures mõistlikeks.

4.1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel läbi viidud kõige olulisemad juhtkonnapoolsed raamatupidamislikud hinnangud

(a) Kinnisvarainvesteeringute ja materiaalse põhivara kasulik eluiga (lisa 3.5, 3.6, 12, 13)

Juhtkond on hinnanud kinnisvarainvesteeringu, hoonete ja seadmete kasuliku eluea arvestades tootmise mahte ja tingimusi, ajaloolisi kogemusi antud valdkonnas ning tulevikuperspektiive. Amortisatsiooninorme tõstetakse juhul, kui kasulik eluiga osutub lühemaks esialgselt prognoositud, tehniliselt vananenud varad kantakse maha või hinnatakse alla.

(b) Kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtus (lisa 12)

Kontsern avalikustab raamatupidamise aastaaruandes kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtuse, mille hindamisel kasutab diskonteeritud rahavoogude meetodit.

(c) Finantsinvesteeringute õiglase väärtus (lisa 11)

Kontsern avalikustab raamatupidamise aastaaruandes Skeleton Technologies Group OÜ õiglase väärtuse, mille hindamisel võtab aluseks rahastamisvoorus kasutatud osade emiteerimishinda.

4.2. Olulist mõju avaldavad otsused seoses arvestuspõhimõtete valiku ja rakendamisega

(a) Tütarettevõtted (lisa 29)

Kontsern on tütarettevõtte Harju Elekter Kiinteistöt Oy soetamist kajastanud põhivara soetusena. Kuna soetatud ettevõtte ei sisaldanud eraldi identifitseeritavat äritegevust, siis ei ole ettevõtte soetuse kajastamisel rakendatud IFRS 3 „Äriühendused“ standardi punkte, mis reguleerivad äriühenduste kajastamist. Ettevõtte peamine vara on kinnisvarainvesteering (mida ta rendib Kontserni tütar-ettevõttele Finnkumu Oy), mistõttu on ettevõtte soetust kajastatud põhivara soetusena IAS 16 järgi.

5 Finantsriskide juhtimine

5.1. Finantsriski tegurid

Oma igapäevases tegevuses puutub Kontsern kokku erinevate riskidega, mille juhtimine on oluline ning lahutamatu osa ettevõtte äritegevusest. Ettevõtte võime identifitseerida, mõõta ning kontrollida erinevaid riske on oluliseks sisendiks kogu Kontserni kasumlikkusele. Risk on Kontserni juhtkonna poolt defineeritud kui võimalik negatiivne kõrvalekalle oodatavast finantstulemusest. Peamisteks riskifaktoriteks on tururisk (sh valuutarisk, hinnarisk ja intressirisk), krediidirisk, likviidsusrisk ja tegevusrisk ning kapitalirisk.

Kontserni riskijuhtimise aluseks on Nasdaq Tallinna Börsi, Finantsinspeksiooni ja teiste regulatiivsete organite poolt seatud nõuded, üldiselt aktsepteeritud raamatupidamisstandardite ja hea tava jälgimine ning ettevõtte sisemised regulatsioonid ning riskipoliitika. Riskide juhtimine üldisel tasandil sisaldab riskide määramist, mõõtmist ning kontrollimist. Peamine roll riskide juhtimisel ja riskiprotseduuride kinnitamisel on Emaettevõtte juhatusel nii konsolideeritud kui ka individuaalselt iga tütar- ning Emaettevõtte tasandil. Emaettevõtte nõukogu teostab järelevalvet juhatuse riskide maandamiseks võetud meetmete üle.

5.2. Tururisk

(a) Valuutarisk

Kontserni tegevus toimub Eestis (valuuta EUR), Soomes (valuuta EUR), Rootsis (valuuta SEK) ja Leedus (valuuta EUR).

Valuutariskide maandamiseks sõlmitakse Kontsernis kõik olulised välislepingud eurodes. Kontsernil puuduvad olulised nõuded (lisa 8) ja kohustused välisvaluutas, mis ei ole seotud euroga. Kõik olemasolevad pikaajalised laenu- ja kapitalirendilepingud (lisa 16) on sõlmitud eurodes mistõttu käsitletakse neid valuutariskivabade kohustustena.

Tulenevalt eeltoodust on juhtkond seisukohal, et Kontsern ei ole olulises osas valuutariskidele avatud ja seetõttu ei ole Kontsernis kasutatud eraldi instrumente valuutariskide maandamiseks 2017. ja 2016. aastal. Informatsioon valuutakursi kasumite ja kahjumite kohta on esitatud lisa 24.

EUR '000	Lisa	2017				2016			
		EUR	NOK	SEK	KOKKU	EUR	USD	SEK	KOKKU
Raha ja pangakontod	7	10 793	10	189	10 992	3 120	141	17	3 278
Äritegevuse ja muud nõuded	8	13 368	-	207	13 575	8 447	-	33	8 480
Müügivalmis finantsvara	11	14 619	-	0	14 619	21 969	-	0	21 969
KOKKU		38 780	10	396	39 186	33 536	141	50	33 727
Võlakohustuste lühiajaline osa	16	-625	-	0	-625	-804	-	0	-804
Võlad tarnijatele	18	-9 078	-	-1	-9 079	-6 150	-	-3	-6 153
Muud lühiajalised kohustused	18	-3 719	-	-4	-3 723	-2 120	-	-10	-2 130
Võlakohustuste pikaajaline osa	16	-2 910	-	0	-2 910	-1 167	-	0	-1 167
KOKKU		-16 332	-	-5	-16 337	-10 241	-	-13	-10 254
Avatud valuutaposisioon		22 448	10	391	22 849	23 295	141	37	23 473

(b) Hinnarisk

Kontsern puutub kokku omakapitaliinstrumentide hinnariskiga, mis tuleneb Kontserni hoitavatest investeringutest. Muude pikaajaliste finantsinvesteringutena kajastatud Skeleton Technologies Group OÜ 9,84%lise osaluse turuhinna kõikumine võib oluliselt mõjutada Kontserni varade väärtust. 2016. aasta investeerimisvooru järgselt kasvas finantsinvesteeringu väärtus 1,6 miljoni euro võrra.

Ümberhindluse kasum kajastati muus koondkasumis. Informatsioon Skeleton Technologies Group OÜ osaluse kohta on esitatud lisa 11. Peale viimast rahastamisvooru pole ilmnenud asjaolusid, mis viitaksid osaluse õiglase väärtuse olulisele muutumisele ning Skeleton Technologies OÜ äritegevus ja areng on vastanud ennustustele, millest investorid viimase rahastamisvooru käigus lähtusid.

Lühiajaliste finantsinvesteeringutena on kajastatud tähtajalist hoiust, mis ei ole avatud olulistele investeeringu turuväärtuse kõikumiste riskidele ja kõrge likviidsusega Soome börsi aktsiaid. Lühiajaliste finantsvarade õiglase väärtus vähenes aruandeaastal kokku - 64 tuhat eurot.

(c) Intressirisk

Kuna Kontsernil ei ole olulisi intressi teenivaid varasid, on Kontserni tulud ja äritegevuse rahavood turu intressimäärade muutustest sisuliselt sõltumatud.

Kontserni intressimäärade risk tuleneb lühiajalistest ja pikaajalistest võlakohustustest, mis on võetud ujuva intressimääraga. Muutuva määraga finantskohustuste kaudu puutub Kontsern kokku rahavoogude intressimäärade riskiga. Kontserni intressimäärade risk on esmalt sõltuvuses Euribori (Euro Interbank Offered Rate) võimalikust muutusest. Kontserni pikaajalised võlakohustused seisuga 31. detsember 2017 kandsid 3-kuu Euribor-il põhinevat ja lühiajalised laenud 1-kuu kuni 6-kuu Euribor-il põhinevaid ujuvaid intressimäärasid (lisa 16).

Bilansipäeval oli Kontserni intressikandvate finantsinstrumentide intressimäärade struktuur järgmine:

EUR '000	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
Muutumatu määraga finantskohustused	16	238	288
Muutuva määraga finantskohustused	16	3 297	1 683
Kokku		3 535	1 971

Kui intress oleks aasta jooksul muutunud keskmiselt ühe protsendipunkti võrra, oleks kasum või kahjum ja omakapital kasvanud (või kahanenud) alljärgnevalt (eeldusel, et ülejäänud muutujad on konstantsed). Samadel alustel tehti arvutus ka 2016. aastal.

EUR '000	31.12.2017	31.12.2016
Ühe protsendipunkti suurune tõus	-33	-20
Ühe protsendipunkti suurune langus	33	20

5.3. Krediidirisk

Krediidirisk väljendab potentsiaalset kahju, mis võiks tekkida juhul, kui Kontserniga majandustehingus osalev vastaspool ei suuda täita oma lepingulisi kohustusi ja tagada finantsinstrumendist tulenevaid rahavoogusid. Krediidirisk kaasneb põhiliselt nõuetega ostjate vastu ja Kontserni poolt antud laenudega.

Kontserni krediidiriski suurust mõjutavad enim iga kliendiga seotud spetsiifilised asjaolud. Samas lähtub Kontserni juhtkond krediidiriski hindamisel ka üldisematest asjaoludest, nagu kliendi juriidiline staatus (era- või riiklik ettevõtte), klientide geograafiline paiknemine, tegevusharu või riigi majanduslik seisund. Kontserni kogemus näitab, et kõige suurem krediidirisk valitseb erasektori tellijate osas, kõige madalama krediidiriskiga on riiklikud asutused ja kohalikud omavalitsused.

Krediidiriskide vähendamiseks jälgitakse igapäevaselt klientide maksedistsipliini ja nende võimet endale võetud kohustusi täita. Kontsernisestest ja -väliste reitingute põhjal kehtestatakse klientidele individuaalsed krediidilimiidid. Krediidilimiitide kasutamise üle teostatakse regulaarset seiret. Jaeklientidele müügil toimub arveldus sularahas või tuntud pankade maksekaartidega – seega ei kaasne

jaeklientidega krediidiriski. On kehtestatud tingimused, mille korral alustatakse võla sissenõudmist kohtu teel.

Maksimaalne krediidiriskile avatud summa on ostjatelt laekumata arvete bilansiline maksumus, millest on maha arvatud nõuete allahindlused, ning hoiused pangas ja finantsasutustes.

EUR '000	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
Raha ja pangakontod	7	10 992	3 278
Nõuded ostjatele	8	12 028	8 442
Kokku		23 020	11 720

Aruandeperioodi seisuga oli Kontserni krediidirisk 23,0 miljonit eurot ja 31.12.2016 seisuga 11,7 miljonit eurot. Ehkki nõuete laekumist võivad mõjutada majanduslikud tegurid, on juhtkond seisukohal, et Kontsernil puudub oluline kahjumirisk, mis ületaks juba kajastatud allahindluse summat.

Seisuga 15. märts 2018 on ostjatelt laekumata arvete 31.12.2017 bilansilisest maksumusest tasumata 0,8 miljonit eurot.

5.4. Likviidsusrisk

Likviidsusrisk on risk, et Kontsernil tekib raskusi oma finantskohustistega seotud kohustuste täitmisel, mida arveldatakse raha või muu finantsvara üleandmisega. Juhatus jälgib pidevalt rahavooprognoose, arvestades Kontserni rahaliste vahendite olemasolu ja piisavust võetud kohustuste täitmiseks ning Kontserni strateegiliste eesmärkide finantseerimiseks.

Likviidsusriski maandatakse erinevate finantsinstrumentidega, nagu laenud ja kapitalirent. Aruandeperioodil on sõlmitud arvelduskrediidi ja pikaajalised laenulepingud, mis samuti aitavad võimalikku likviidsusriski maandada (lisa 16). Majandusaasta lõpu seisuga oli Kontsernil vabu rahalisi vahendeid mahus 11,0 miljonit eurot, võlakohustusi mahus 3,5 miljonit eurot (lisa 16), võlad tarnijatele ja muud lühiajalised kohustused 12,8 miljonit eurot (lisa 18), kohustused kokku 20,0 miljonit eurot. Kontserni lühiajalise võlgnevuse kattekordaja ja likviidsuskordaja olid 2017. aastal vastavalt 2,4 ja 1,6 ning 2016. aastal 2,1 ja 1,3.

5.5. Kapitali juhtimine

Kontserni eesmärk kapitali juhtimisel on kaitsta Kontserni jätkusuutlikkust, et tagada tootlus aktsionäridele ja hüved teistele huvitatud osapooltele ning et säilitada optimaalne kapitalistruktuur kapitalikulu vähendamiseks.

Kapitalistruktuuri säilitamiseks või korrigeerimiseks võib Kontsern korrigeerida aktsionäridele makstavate dividendide summat, tagastada kapitali aktsionäridele, emiteerida uusi aktsiaid või müüa varasid võlgade vähendamiseks.

Vastavalt levinud praktikale kasutab Kontsern kapitali jälgimiseks võla ja kapitali suhet ning omakapitali osakaalu. Võla ja kapitali suhe arvutatakse netovõla suhtena kogukapitali. Netovõlg saadakse raha ja rahaekvivalentide lahutamisel kogu võlast (konsolideeritud finantsseisundi aruandes kajastatud lühi- ja pikaajalised intressikandvad võlakohustused). Kogukapital on konsolideeritud finantsseisundi aruandes kajastatud omakapitali ja netovõla summa. Omakapitali suhe saadakse omakapitali jagamisel varade kogumahuga.

Kontserni Emaettevõtte asukohamaa seadustest tulenevalt on kehtestatud miinimumnõuded ettevõtete omakapitali piirmääradele. Seaduse kohaselt peab ettevõtte omakapitali suurus moodustama vähemalt poole aktsiakapitalist, aga mitte vähem kui 25 tuhat eurot. Aruandeperioodil on Kontsern täitnud kõiki seadustest tulenevaid nõudeid omakapitali suurusega seotud usaldusnormatiividele.

Kontserni omakapitali suhe:

EUR '000	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
Intressikandvad võlakohustused	16	3 535	1 971
Raha ja rahaekvivalendid	7	-10 992	-3 278
Netovõlg		-7 457	-1 307
Kokku omakapital		69 931	60 392
Kokku kapital		62 474	59 085
Võla ja kapitali suhe		-11,9%	-2,2%
Varad kokku		89 977	73 968
Omakapitali osakaal		77,7%	81,6%

5.6. Õiglase väärtuse hindamine (lisa 6)

Sularaha, debitorsete võlgnevuste, lühiajaliste laenude ja võlakohustuste bilansilised maksumused on nende õiglase väärtuse mõistlik lähiväärtus, mistõttu ei ole Kontsern nende õiglast väärtust avalikustanud. Kontserni juhtkonna hinnangul, pikaajaliste laenude ja võlakohustuste õiglase väärtus ei erine oluliselt nende raamatupidamisväärtusest, kuna nende intressimäärad vastavad turul kehtivatele intressimääradele.

Pikaajaliste finantskohustuste õiglase väärtuse hindamiseks avalikustamise eesmärgil diskonteeritakse tulevasi lepingulisi rahavooge hetkel kehtiva turu intressimääraga, mis on Kontsernile kättesaadav seoses sarnaste finantsinstrumentidega.

Aktiivsetel turgudel kaubeldavate finantsinstrumentide (müügivalmis väärtpaberid) õiglase väärtus põhineb bilansipäeval noteeritud turuhindadel.

Lisaks avalikustab Kontsern raamatupidamise aruandes kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtuse, mida hinnatakse iga aruandeperioodi lõpus. Kontsern hindas kinnisvarainvesteeringute õiglast väärtust diskonteeritud rahavoogude meetodil. Diskonteeritud rahavoogude väärtuse leidmiseks prognoositakse kinnisvaraobjekti tulevasi rendituluseid (sh rendihind ruutmeetri kohta ning rendipindade täituvus) ja kaasnevaid tegevuskulusid. Sõltuvalt rendilepingute katkestamise lihtsusest ja tõenäosusest rentnike poolt valib Kontserni juhtkond analüüsimiseks olemasolevad või turul keskmiselt eksisteerivad rahavood. Netorahavoo nüüdisväärtuse leidmiseks valiti sobiv diskontomäär, mis väljendab kõige paremini turu ootusi vara tootlikkuse ja varaga seotud spetsiifiliste riskide kohta.

Kontsern kategoriseerib varad sõltuvalt nende õiglase väärtuse hindamisest kolmele eri tasemele:

Tase 1: Varad, mida hinnatakse börsi või muu aktiivse reguleeritud turu korrigeerimata hinnas.

Tase 2: Varad, mida hinnatakse hindamismeetoditega, mis põhinevad otseselt või kaudselt jälgitavatel sisenditel.

Selle kategooria alla liigituvad näiteks finantsinstrumendid, mis on hinnatud kasutades sarnaste instrumentide hindu aktiivsel reguleeritud turul või ka finantsinstrumendid, mille ümberhindluseks kasutatakse küll reguleeritud turu hinda, kuid mille likviidsus börsil on madal.

Tase 3: Varad, mille ümberhindluseks kasutatavad hindamismeetodid põhinevad mittejälgitavatel sisenditel.

6 Finantsinstrumendid

6.1. Finantsinstrumentide õiglane väärtus (lisa 5.6)

31. detsember 2017 seisuga EUR'000	Raamatupidamislik väärtus					Õiglane väärtus
	Lisa	Laenu- d ja nõuded	Müügi- valmis finants- vara	Muud finants- kohustused	KOKKU	
Raha ja pangakontod	7	10 992	0	0	10 992	-
Äritegevuse ja muud nõuded	8	13 575	0	0	13 575	-
Müügivalmis finantsvara (õiglates väärtuses; noteeritud)	11	0	4 935	0	4 935	4 935
Müügivalmis finantsvara (õiglates väärtuses; noteerimata)	11	0	9 662	0	9 662	9 662
Müügivalmis finantsvara (soetusmaksumuses)	11	0	22	0	22	-
Finantsvarad kokku		24 567	14 619	0	39 186	14 598
Võlakohustused	16	0	0	- 3 535	-3 535	-3 535
Võlad tarnijatele	18	0	0	-9 079	-9 079	-
Muud võlad	18	0	0	-3 723	-3 723	-
Finantskohustused kokku		0	0	-16 336	-16 336	-3 535

31. detsember 2016 seisuga EUR'000	Raamatupidamislik väärtus					Õiglane väärtus
	Lisa	Laenu- d ja nõuded	Müügi- valmis finants- vara	Muud finants- kohustused	KOKKU	
Raha ja pangakontod	7	3 278	0	0	3 278	-
Äritegevuse ja muud nõuded	8	8 480	0	0	8 480	-
Müügivalmis finantsvara (õiglates väärtuses; noteeritud)	11	0	17 306	0	17 306	17 306
Müügivalmis finantsvara (õiglates väärtuses; noteerimata)	11	0	4 662	0	4 662	4 662
Müügivalmis finantsvara (soetusmaksumuses)	11	0	22	0	22	-
Finantsvarad kokku		11 758	21 990	0	33 748	21 969
Võlakohustused	16	0	0	-1 971	-1 971	-1 971
Võlad tarnijatele	18	0	0	-6 153	-6 153	-
Muud võlad	18	0	0	-2 130	-2 130	-
Finantskohustused kokku		0	0	-10 254	-10 254	-1 971

Müügivalmis finantsvara õiglates väärtuses (noteeritud) on sõltuvalt õiglase väärtuse hindamise meetodist klassifitseeritud tasemel 1; müügivalmis finantsvara õiglates väärtuses (noteerimata), võlakohustused on klassifitseeritud tasemele 3.

6.2. Finantsvarade krediidikõlblikkus

Nõuded ostjatele vanuseline analüüs:

EUR'000	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
Maksetähtaeg tulevikus		10 195	7 315
Kuni 3 kuud üle tähtaja		1 606	789
3 kuni 6 kuud üle tähtaja		162	231
Rohkem kui 6 kuud üle tähtaja		274	313
KOKKU	8	12 237	8 648

7 Raha ja pangakontod

EUR'000	31.12.2017	31.12.2016
Sularaha kassas	5	4
Arvelduskontod pankades	10 987	3 274
Raha ja raha ekvivalendid kokku	10 992	3 278

8 Äritegevuse ja muud nõuded

EUR'000	31.12.2017	31.12.2016
Nõuded ostjatele		
Ostjatelt laekumata arved	12 237	8 648
Ebatõenäoliselt laekuvad arved	-209	-206
Kokku nõuded ostjatele	12 028	8 442
Tellijatelt saada olevad summad	1 496	0
Muud lühiajalised nõuded	15	17
Muud viitlaekumised	36	21
Nõuded kokku	13 575	8 480

Nõuded hinnatakse alla siis, kui mõistlikul alusel on põhjust eeldada, et Kontsern ei saa tagasi kõiki nõuete esialgsete tingimuste kohaselt saadaolevaid summasid. Nõude väärtuse langusele viitavateks asjaoludeks loetakse võlgniku olulisi finantsraskusi, võlgniku pankroti tõenäosust ja maksete maksmata jätmist või maksmisega viivitamist (makse hilineb üle 180 päeva).

Muutused ebatõenäoliselt laekuvates summades

1. jaanuar – 31. detsember	EUR '000	2017	2016
Algsaldo		-206	-231
Tütarettevõtete soetamisest tekkinud nõuded		-5	0
Kuludesse kantud ebatõenäolised arved		-54	-5
Laekunud ebatõenäolised arved		0	30
Lootusetuks kantud ebatõenäolised arved		56	0
Lõppsaldo		-209	-206

Kulu ebatõenäoliselt laekuvate nõuete allahindlusest 12 tuhat eurot väärtuses on kasumiaruandes kantud müüdüd toodete ja teenuste kuludesse ja 42 tuhat eurot turustuskuludesse. 2016. aastal kanti turustuskuludesse 5 tuhat eurot.

Äritegevuse ja muude nõuete koosseisus olevad teised kirjed ei sisalda allahinnatud varasid.

9 Ettemaksed ja tulumaksu ettemaks

EUR'000	Lisa	31.12.2017	31.12.2016
Maksude ettemaksed	19	921	373
Ettemakstud kulud		253	422
Ettemaksed kokku		1 174	795

10 Varud

EUR'000	31.12.2017	31.12.2016
Tooraine ja materjal	7 868	5 660
Lõpetamata toodang	2 487	2 553
Valmistoodang	1 399	897
Ostetud kaubad müügiks	1 283	602
Kokku	13 037	9 712
Allahinnatud varude netorealiseerimisväärtus	0	146
Kulu varude allahindlusest perioodil 1.1. – 31.12.	3	64

Initialed for identification purposes only
 Allkirjastatud identifitseerimiseks
 Date/kuupäev... 26.03.2018
 Signature/alkiri...
 KPMG, Tallinn

11 Finantsinvesteeringud

EUR '000	Lisa	2017	2016
31. detsembri seisuga			
Lühiajalised finantsvarad väärtuse muutusega läbi perioodi kasumi ja kahjumi			
Tähtajalised hoiused		5 000	0
Investeering aktsiatesse		4 935	0
Müügivalmis finantsvara õiglasel väärtusel			
PKC Group Oyj aktsiad		0	17 306
Skeleton Technologies Group OÜ osa		4 662	4 662
Müügivalmis finantsvara soetusmaksumuses		22	22
Kokku		14 619	21 990
1. 1. - 31.12.2017 toimunud liikumised			
1. Lühiajalised finantsvarad väärtuse muutusega läbi perioodi kasumi ja kahjumi			
Bilansiline maksumus aasta alguses		-	-
Soetatud		9 999	0
Kahjum õiglase väärtuse muutusest	24	-64	0
Bilansiline maksumus aasta lõpus		9 935	0
2. Müügivalmis finantsvara õiglasel väärtusel			
Bilansiline maksumus aasta alguses		21 969	17 767
Soetatud		0	660
Müüdud aktsiad müügihinnas		-25 779	0
Müügikasum		8 472	0
Ümberklassifitseerimine		0	2 400
Kasum õiglase väärtuse muutusest		0	1 142
Bilansiline maksumus aasta lõpus		4 662	21 969
3. Müügivalmis finantsvara soetusmaksumuses			
Bilansiline maksumus aasta alguses		22	2 422
Ümberklassifitseerimine		0	-2 400
Bilansiline maksumus aasta lõpus		22	22
Kokku bilansiline maksumus aasta lõpus		14 619	21 990
PKC Group Oyj aktsia			
Aktsiate arv (tk '000)		31.12.2017	31.12.2016
Osalus (%)		-	4,5
Aktsia turuhind 31. detsembri seisuga (EUR)		-	15,81
PKC Group Oyj aktsia bilansiline maksumus		-	17 306

19. jaanuaril 2017 sõlmisid Motherson Sumi Systems Limited ja PKC Group Oyj juhatus ühinemislepingu. PKC Group Oyj aktsionäridele tehti ülevõtmispakkumine hinnaga 23,55 eurot aktsia kohta. ASile Harju Elekter laekus aktsiate eest 30. märtsiks 25,78 miljonit eurot, saades ühekordset finantstulu 24,84 miljonit eurot (lisa 24).

Aruandeaasta aprillis avas Kontsern LHV Pangas üheks aastaks tähtajalise hoiuse, maksumusega 5,0 miljonit eurot. Lühiajalistelt investeeringult tekkinud intressitulu aasta lõpu seisuga oli 11 tuhat eurot.

Initialled for identification purposes only
 Allkirjastatud identifitseerimiseks
 Date/kuupäev... 26.03.2018
 Signature/allkiri...
 KPMG, Tallinn

Kolmandas kvartalis paigutas Kontsern 5,0 miljonit eurot rahalisi vahendeid kõrge likviidsusega Soome börsi aktsiasesse ja maailma aktsiafondidesse. Lühiajaliste finantsvarade õiglase väärtus vähenes aruandeaastal kokku 64 tuhat eurot. Finantsvara väärtuse muutus kajastati perioodi kahjumis.

3. juunil 2015 omandas AS Harju Elekter 10%lise osaluse superkondensaatorite arendamise ja tootmisega tegelevas ettevõttes Skeleton Technologies Group OÜ. Osade õiglase väärtuse hindamine on aktiivse turu puudumisel keeruline protsess, mis hõlmab eelduste tegemist ja otsustusi, mis väärtust oluliselt mõjutavad. Skeleton Technologies Group OÜ on tootmist käivitav äriühing, mille poolt tulevikus genereeritavaid rahavoogude hindamine sisaldab olulist määramatust. 2016. aasta augustis kaasati uus investor ning täiendava rahastamisvooru käigus investeeris ka AS Harju Elekter äriühingusse 660 tuhat eurot. Kontserni juhtkond hindas osaluse õiglast väärtust äriühingus, võttes aluseks rahastamisvoorus kasutatud uute osade emiteerimishinda. Investeerimisvooru järgselt langes AS Harju Elekter osalus 9,84%-ni, seejuures osaluse ümberhindlusest kasvas finantsinvesteeringu väärtus 1,6 miljoni euro võrra. Peale viimast rahastamisvooru pole ilmnunud asjaolusid, mis viitaksid osaluse õiglase väärtuse olulisele muutumisele ning Skeleton Technologies OÜ äritegevus ja areng on vastanud enustustele, millest investorid viimase rahastamisvooru käigus lähtusid.

12 Kinnisvarainvesteeringud

EUR'000	Maa	Ehitised	KOKKU
31.12.2015 seisuga			
Soetusmaksumus	2 582	15 155	17 737
Kogunenud kulum	0	-4 811	-4 811
Jääkväärtus	2 582	10 344	12 926
Lõpetamata ehitus	0	64	64
KOKKU	2 582	10 408	12 990
1. 1. - 31.12.2016 toimunud liikumised			
Soetatud	0	3 111	3 111
Arvestatud kulum	0	-509	-509
Ümberklassifitseerimine	0	-2 319	-2 319
Liikumised kokku	0	283	283
31.12.2016 seisuga			
Soetusmaksumus	2 582	10 967	13 549
Kogunenud kulum	0	-3 331	-3 331
Jääkväärtus	2 582	7 636	10 218
Lõpetamata ehitus	0	3 055	3 055
KOKKU	2 582	10 691	13 273
1. 1. - 31.12.2017 toimunud liikumised			
Soetatud	543	3 522	4 065
Arvestatud kulum	0	-490	-490
Ümberklassifitseerimine	0	1 033	1 033
Liikumised kokku	543	4 065	4 608
31.12.2017 seisuga			
Soetusmaksumus	3 125	18 829	21 954
Kogunenud kulum	0	-4 632	-4 632
Jääkväärtus	3 125	14 197	17 322
Lõpetamata ehitus	0	559	559
KOKKU	3 125	14 756	17 881

Kontserni kinnisvarainvesteeringuteks on tootmis- ja kontorihooned, mis paiknevad Eestis: Keila linnas, Saue vallas ja Haapsalus.

29. augustil avas AS Stera Saue ASile Harju Elekter kuuluvas Allika tööstuspargis uue tehase, kus on tootmispinda 3 400m². Järgneva aasta jooksul ehitab AS Harju Elekter ASile Stera Saue veel 4 000m² ja seejärel 3 000m² ulatuses uusi tootmispindasid ehk kokku kasvavad ASile Stera Saue renditavad tootmispinnad 10 400m²ni.

Aruandeperioodil toimusid Kinnisvarainvesteeringutes ümberklassifitseerimised seoses Kontserni rentniku PKC Eesti AS poolt vabastatud ruumide kasutusele võtmisega Kontserni tootmispindadena.

Soetusmaksumuse meetodil arvestatud kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtus on juhtkonna hinnangul 22,1 miljonit eurot. Juhtkonna poolne hinnang on tehtud diskonteeritud rahavoogude meetodil, võttes arvesse kehtivaid rendilepinguid, nendes ettenähtud kasvumäärasid, turu keskmisi vakantsuse määra ja prognoositud tarbijahinnaindeksi muutust. Tulevasi rahavoogusid diskonteeriti määraga 11%. Kinnisvarainvesteeringute puhul hinnati rendile antud kinnisvara seisukorda, lepingute pikaajalisust ja väljarentimise võimalust. Kinnisvarainvesteeringud õiglasel väärtuses on sõltuvalt õiglase väärtuse hindamise meetodist klassifitseeritud tasemel 3 (lisa 5.6).

Kinnisvarainvesteeringute otsesed ülalpidamis- ja remodikulud olid 2017. aastal 280 (2016: 217) tuhat eurot. Saadud renditulude kohta on informatsioon esitatud lisa 14.

Seisuga 31.12.2017 oli Kontsernil lepingulisi kohustusi kinnisvarainvesteeringute soetamiseks järgnevatel perioodidel summas 0,8 (31.12.2016: 3,5) miljonit eurot.

13 Materiaalne põhivara**13.1. Materiaalse põhivara liikumine**

EUR'000	Lisa	Maa	Ehitised	Masina- ja seadmed	Muud	Kokku
31.12.2015 seisuga						
Soetusmaksumus		277	8 336	7 439	1 058	17 110
Kogunenud kulum		0	-2 828	-5 483	-820	-9 131
Jääkmaksumus		277	5 508	1 956	238	7 979
Lõpetamata ehitus		0	26	5	0	31
Kokku		277	5 534	1 961	238	8 010
1.1. - 31.12.2016 toimunud liikumised						
Soetatud		181	182	187	125	675
Soetatud tütarettevõtte ostuga	29	183	668	0	0	851
Müüdü põhivara jääkväärtuses		0	0	-3	0	-3
Arvestatud kulum		0	-323	-446	-111	-880
Ümberklassifitseerimine		0	2 319	0	0	2 319
Liikumised kokku		364	2 846	-262	14	2 962
31.12.2016 seisuga						
Soetusmaksumus		641	11 337	7 317	1 118	20 413
Kogunenud kulum		0	-3 124	-5 621	-866	-9 611
Jääkmaksumus		641	8 213	1 696	252	10 802
Lõpetamata ehitus		0	167	3	0	170
Kokku		641	8 380	1 699	252	10 972
1.1. - 31.12.2017 toimunud liikumised						
Soetatud		0	1 107	1 623	359	3 089
Soetatud tütarettevõtte ostuga		0	0	9	25	34
Müüdü põhivara jääkväärtuses		0	0	-78	-18	-96
Arvestatud kulum		0	-489	-370	-124	-983
Ümberklassifitseerimine		0	-1 033	-1	1	-1 033
Liikumised kokku		0	-415	1 183	243	1 011
31.12.2017 seisuga						
Soetusmaksumus		641	11 292	7 438	1 337	20 708
Kogunenud kulum		0	-3 579	-5 563	-842	-9 984
Jääkmaksumus		641	7 713	1 875	495	10 724
Lõpetamata ehitus		0	252	1 007	0	1 259
Kokku		641	7 965	2 882	495	11 983

Seisuga 31.12.2017 puudusid Kontsernil lepingulised kohustused materiaalse põhivara soetuseks järgnevatel perioodidel.

Seisuga 31.12.2017 oli täielikult amortiseerunud kasutuses oleva põhivara soetusmaksumus 2 732 tuhat eurot ja seisuga 31.12.2016 oli 3 380 tuhat eurot.

Aruandeaastal mahakantud ja müüdü põhivarade soetusmaksumus oli kokku 706 tuhat eurot, sealhulgas ehitised 34 tuhat eurot, masina- ja seadmed 504 tuhat eurot ja muu materiaalne põhivara 168 tuhat eurot. Mahakantud põhivarad olid täielikult amortiseerunud.

13.2. Kapitalirendi tingimustel ostetud põhivara

EUR '000	Ehitised	Masinad ja seadmed	Kokku
31.12.2016 seisuga			
Soetusmaksumus	1 905	468	2 373
Jääkväärtus	1 481	402	1 883
31.12.2017 seisuga			
Soetusmaksumus	1 905	468	2 373
Jääkväärtus	1 420	352	1 772

Informatsioon kapitalirendi võlgnevuste ja tingimuste kohta on esitatud lisas 16.

13.3. Kasutusrendi tingimustel rendile antud põhivara

EUR '000	31. detsembri seisuga	
	2017	2016
Masinad ja seadmed		
Kasutusrendile antud vara soetusmaksumus	17	17
Kasutusrendile antud vara akumulieeritud kulum	-16	-14
Jääkmaksumus aasta lõpus	1	3

Kontsern on kasutusrendi tingimustel rendile andnud tootmiseseadmeid.

14 Kasutusrent

EUR '000	Lisa	1. jaanuar - 31. detsember	
		2017	2016
Renditulud			
- kinnisvarainvesteeringutelt		1 742	2 214
- masinatelt ja seadmetelt		2	2
KOKKU	24	1 744	2 216
Rendikulud			
Maa		35	35
Büroo-, kaubandus- ja tootmisruumid		170	95
Transpordivahendid		166	154
Muud		15	9
KOKKU		386	293

Renditulu kajastub kasumiaruandes müügituludes, rendiobjektidega seotud kulud ja amortisatsioon on müüitud toodete kuludes.

Kinnisvarainvesteeringute rendilepingud on sõlmitud 1 kuni 9 aastaks. Kui osapooltel on soov renditingimusi muuta, siis räägitakse renditingimused läbi enne rendiperioodi lõppemist; vastasel juhul pikeneb leping automaatselt ühe aasta võrra. Rendilepingute ülesütleamise tähtaeg on 1 kuni 12 kuud.

Mittekatkestatavate kasutusrentide tuleviku rendimaksete summa lepingutähtaegade alusel

31. detsembri seisuga (EUR '000)	2017	2016
Renditulud		
< 1 aasta	1 783	1 539
1-5 aastat	5 565	4 706
> 5 aasta	3 248	3 648
Kokku renditulud	10 596	9 893
Rendikulud		
< 1 aasta	328	106
1-5 aastat	446	210
Kokku rendikulud	774	316

15 Immateriaalne põhivara**15.1. Immateriaalse põhivara liikumine**

EUR '000	Lisa	Firma- väärts	Arendus- välja- minekud	Litsentsid	Muud	KOKKU
31.12.2015 seisuga						
Soetusmaksumus		4 860	277	1 324	-	6 461
Kogunenud kulum		0	-171	-799	-	-970
Jääkmaksumus		4 860	106	525	-	5 491
1.1. - 31.12.2016 toimunud liikumised						
Soetused		0	28	119	-	147
Arvestatud kulum		0	-27	-180	-	-207
Liikumised kokku		0	1	-61	-	-60
31.12.2016 seisuga						
Soetusmaksumus		4 860	305	1 443	-	6 608
Kogunenud kulum		0	-198	-979	-	-1 177
Jääkmaksumus		4 860	107	464	-	5 431
1.1. - 31.12.2017 toimunud liikumised						
Soetused		0	97	61	-	158
Soetatud tütarettevõtte ostuga	29	510	0	0	1 233	1 743
Arvestatud kulum		0	-36	-181	-455	-672
Liikumised kokku		510	61	-120	778	1 229
31.12.2017 seisuga						
Soetusmaksumus		5 370	402	1 504	1 233	8 509
Kogunenud kulum		0	-234	-1 160	-455	-1 849
Jääkmaksumus		5 370	168	344	778	6 660

Arendusväljaminekud on uute konkreetsete toodete valmistamise ja katsetustega seotud otsesed kulud. Litsentsid on põhiliselt tootevalmistuslitsentsid ja arvutitarkvara.

Kontsernil on piiramatut kasutusega immateriaalne varaobjekt vaid firmaväärtus.

Seoses tütarettevõtte Telesilta Oy soetamisega 2017. aastal võeti immateriaalse varana arvele kliendilepingud 541 tuhande euro väärtuses, mida amortiseeritakse kuludesse 3 aasta jooksul, ning avatud tellimused klientidelt 689 tuhande euro väärtuses, mis amortiseeritakse täielikult 2018. aastal. Aruandeaastal kanti kulusse 455 tuhat eurot (lisa 29).

15.2 Firmaväärtuse kaetava väärtuse testimine

Positiivne firmaväärtus on tekkinud läbi osaluse soetamise tütarettevõtetes.

2017. aastal ostis AS Harju Elekter 100% suuruse osaluse Soome laevaehituse elektritööde ettevõtte Telesilta Oy ja 80,52% suuruse osaluse elektrimaterjalide ja -seadmete müügiettevõttes Energo Veritas OÜ. Tütarettevõtete soetamisega suurenes firmaväärtus kokku 510 tuhande euro võrra.

Eelmiste perioodide firmaväärtus 4 860 tuhat eurot tekkis 2014. aastal kui soetati 100%line osalus tütarettevõttes Finnkumu Oy.

Firmaväärtus on seotud tütarettevõtte võimega teenida eraldiseisvaid rahavooge ning tütarettevõtte on seega madalaim positiivse firmaväärtuse arvestuse ja jälgimise tase (raha teeniv üksus, RTÜ). Tütarettevõtte kasutusväärtus on leitud diskonteeritud rahavoogude meetodil ning selle suurust võrreldi tütarettevõttesse tehtud investeeringu (sh firmaväärtus) suurusega.

Üldised firmaväärtuse kasutusväärtuse hindamise põhimõtted

Alljärgnevalt on kirjeldatud juhatuse poolt tehtud eeldusi ja hinnanguid, millele tuginedes viidi läbi RTÜ kaetava väärtuse testid. RTÜ koosseisu kuulub ka üksusele jagatud firmaväärtus. Juhtkonna hinnangud tuginevad ajaloolistele andmetele, kuid võtavad järgmiste perioodide prognooside osas arvesse aruande koostamise hetkeks väljakujunenud turusituatsiooni ja teisi põhjendatud eeldusi:

- Prognoosi periood on 2019-2022, millele lisandub terminalaasta.
- Diskonteeritud rahavoogude leidmisel on kasutatud diskontomäära 9,8%.
- Kaetava väärtuse testis on kasutatud aastast kasvumäära 1%.

Hinnangute muutuste võimalik mõju

Raha teeniva üksuse kasutusväärtust võrreldakse tehtud investeeringu ja firmaväärtuse suurusega. Arvestades, et kasutusväärtuse leidmisel on tegemist hinnanguga, võib valitud sisendite muutmisel olla hindamistulemusele suurendav või vähendav mõju. Kontserni juhtkond on viinud läbi sensitiivsusanalüüsi oluliste kasutatud sisendite ja eelduste suhtes ning ei tuvastanud selliseid sisendeid ega eeldusi, mille muutumine mõistlikus ulatuses põhjustaks firmaväärtuse allahindamise vajaduse.

16 Võlakohustused

16.1. Võlakohustused 31. detsembri seisuga

EUR '000	Lisa	2017	2016
Võlakohustused			
Lühiajalised pangalaenud		0	642
Pikaajaliste pangalaenude tagasimaksed järgmisel perioodil		511	54
Pikaajaliste liisingkohustuste tagasimaksed järgmisel perioodil		114	108
Kokku lühiajalised võlakohustused		625	804
Pikaajalised pangalaenud		2 409	363
Pikaajalised liisingkohustused		501	804
Kokku pikaajalised kohustused		2 910	1 167
Võlakohustused kokku		3 535	1 971
Võlakohustused perioodi alguses		1 971	1 208
Perioodi 1.01. – 31.12. jooksul toimunud liikumised			
Lühiajaliste laenukohustuste kasv(+)/vähenemine (-)		-642	642
Saadud pikaajalised pangalaenud		2 630	129
Tütarettevõtte ostuga saadud pikaajaline laen	29	0	300
Pikaajaliste laenude tasumine		-127	-12
Pikaajaliste liisingkohustuste tasumine		-297	-296
Võlakohustused perioodi lõpus		3 535	1 971

16.2. Lühiajaliste pangalaenude tingimused

31.detsembri seisuga (EUR '000)

Alusvaluuta	Laenujääk		Laenulimiit		Intressimäär
	2017	2016	2017	2016	
EUR	-	-	600	600	1k euribor+1,0%
EUR	-	-	500	250	6 kuu euribor+2,5%
EUR	-	452	2 000	1 100	3 kuu euribor+0,65%
EUR	-	190	1 000	2 000	3 kuu euribor+1,3%

Pangalaenude garanteerimiseks panditud varade kohta on informatsioon esitatud lisas 17.

16.3. Pikaajaliste pangalaenude tingimused

31.detsembri seisuga (EUR '000)

Alusvaluuta	Laenujääk		Laenulimiit		Intressimäär	Tagastamise tähtaeg
	2017	2016	2017	2016		
EUR	238	288	0	0	2,0%	30.09.2022
EUR	2 682	129	2 994	4 900	3k euribor+0,95%	24.10.2021

Pangalaenude garanteerimiseks panditud varade kohta on informatsioon esitatud lisas 17.

16.4. Kapitalirendikohustus*Rendimaksete nüüdisväärtus*

EUR '000	Nüüdisväärtus
Jääk seisuga 31.12.2015	1 208
Tasutud rendimaksed	-296
Jääk seisuga 31.12.2016	912
Tasutud rendimaksed	-297
Jääk seisuga 31.12.2017	615

Rendilepingute alusvaluutaks on euro. Kapitalirendilepingute intressimäärad olid 31.12.2017 seisuga vahemikus 1,5% – 2,07% (31.12.2016 seisuga 1,5% – 1,9%). Kapitalirendikohustuse kaalutud keskmine efektiivne intressimäär oli 2017. aastal 1,66% ja võrreldaval perioodil 1,5%.

16.5. Kapitalirendikohustus tagasimaksetähtaja järgi

EUR '000	<1 aasta	1-5 aastat	Kokku
Seisuga 31.12.2016			
Rendimaksete miinimumsumma	310	625	935
Realiseerimata finantskulu	-12	-11	-23
Rendimaksete nüüdisväärtus	298	614	912
Seisuga 31.12.2017			
Rendimaksete miinimumsumma	311	314	625
Realiseerimata finantskulu	-7	-3	-10
Rendimaksete nüüdisväärtus	304	311	615

Rendimakseid tasutakse igakuiselt.

17 Laenude tagatised ja panditud vara

31.detsembri seisuga

Aktsiapant		2017	2016
PKC Group Oyj aktsiad	Aktsiate arv	-	693 638
	Raamatupidamisväärtus EUR '000	-	10 966

Aruandekuupäeva seisuga Kontsernil panditud aktsiaid ei ole. Kuni aruandeaasta märtsikuuni, kui kõik laenulepingutega võetud kohustused said panga ees täielikult täidetud, pantis Kontsern PKC Group Oyj aktsiaid pangale. 19. jaanuaril 2017 sõlmisid Motherson Sumi Systems Limited ja PKC Group Oyj juhatus ühinemislepingu, mille kohaselt ühendati Motherson Sumi Systems Limited ja PKC Group Oyj juhtmeköidiste äritegevused. PKC Group Oyj aktsiad müüdi 22. märts 2017 (lisa 11).

31.detsembri seisuga

Panditud varad jääkväärtuses	2017	2016
*Kommertspant vallasvarale	500	500
*Kinnisvarainvesteeringud	3 040	3 040
**Maa ja ehitised	370	370

*Kontsern on sõlminud Swedbank AS-iga lühiajalise laenu ja investermislaenu lepingud. Laenu tagamiseks on Swedbank AS-i kasuks panditud kommertspandiga Emaettevõtte vallasvara ning seatud hüpoteegid kinnisvarainvesteeringutele. Seatud hüpoteekide maksumuseks on kokku 7,3 miljonit eurot. Panditud varade tagatisel on Kontsernil võimalik kasutada lühiajalist laenu kuni 1,0 miljonit eurot ja pikaajalisi laenusid kuni 3,0 miljonit eurot. Aruandekuupäeva seisuga oli kasutusel pikaajalist laenu 2,7 miljonit eurot (lisa 16).

**Kontsern on pantinud hüpoteegiga maa ja ehitised Kurikan Osuuspankki kasuks investermislaenu katteks. Panditud vara tagatisel võeti pikaajalist laenu 300 tuhat eurot, mille jääk aruandekuupäeva seisuga on 238 tuhat eurot (lisa 16).

18 Võlad tarnijatele ja muud võlad

31. detsembri seisuga	EUR '000	2017	2016
Võlad tarnijatele		9 079	6 153
Muud lühiajalised kohustused			
Muud kohustused		6	5
Võlad töövõtjatele		3 053	1 935
Muud viitvõlad		664	190
Muud lühiajalised kohustused kokku		3 723	2 130
Võlad tarnijatele ja muud võlad kokku		12 802	8 283

Võlad tarnijatele

31. detsembri seisuga	EUR '000	2017	2016
Võlad tarnijatele			
Võlg kaupade ja teenuste eest		8 790	5 561
Võlg materiaalse põhivara eest		0	13
Tasumata kinnisvarainvesteeringud		289	574
Võlg immateriaalse põhivara eest		0	5
Kokku		9 079	6 153

19 Maksud

31. detsembri seisuga	EUR '000	Lisa	2017	2016
Ettemaks				
Käibemaks			861	346
Ettevõtte tulumaks			56	24
Sotsiaalmaks			4	3
KOKKU		9	921	373
Maksuvõlg				
Käibemaks			1 389	477
Ettevõtte tulumaks			270	133
Üksikisiku tulumaks			267	236
Sotsiaalmaks			386	345
Muud maksud			64	17
KOKKU			2 376	1 208

20 Lühiajalised eraldised

(EUR '000)	Garantii- eraldis	Muud eral- dised	KOKKU
Saldo 1. jaanuar 2017	15	0	15
Eraldise moodustamine	42	13	55
Eraldise kasutamine	-46	0	-46
Saldo 31. detsember 2017	11	13	24

Garantiieraldis on moodustatud potentsiaalsete garantiikulude katteks. Müügilepingute kohaselt annab Kontsern müüdüd toodetele garantii, kohustudes aasta jooksul tasuta parandama või välja vahetama mittekvaliteetsed või defektidega tooted.

21 Tingimuslikud kohustused**21.1. Tulumaks**

31. detsembri seisuga (EUR '000)	2017	2016
Jaotamata kasum	55 048	29 113
Omanikele maksimaalselt võimalik väljamakstav dividendisumma	46 959	25 422
Dividendide väljamaksmisega kaasnev tulumaksukulu	8 089	3 691

Maksimaalse võimaliku tulumaksukohustuse arvestamisel on lähtutud eeldusest, et jaotatavate netodividendide ja tasumisele kuuluva tulumaksu summa ei või ületada jaotuskõlblikku kasumit seisuga 31. detsember 2017.

Tingimusliku tulumaksukohustuse arvutamisel on aluseks võetud maksumäär 20/80, mis kehtib alates 1. jaanuarist 2015. Arvesse on võetud väljaspool Eestit arvestatud ettevõtte tulumaksu osa.

21.2. Garantiid

Kontsern on väljastanud tütaretevõtete nimel garantiikirjad tagamaks Kontserni jooksvate maksekohustuste täitmist kolmandate osapoolte ees. Garantiikirjad on kehtivad 2018. aasta lõpuni. Antud summad kujutavad kolmandate isikute maksimaalset nõudeõiguse ulatust Kontserni vastu juhul, kui Kontsern ei suuda täita oma lepingulisi kohustusi. Juhtkonna hinnangul täiendavate kulutuste tekkimine seoses nende garantiidega on vähetõenäoline.

31. detsembri seisuga (EUR '000)	2017	2016
Maksegarantii	1 917	-

21.3 Potentsiaalsed maksuriskid

Maksuhaldur ei ole algatanud ega läbi viinud Kontserni ettevõtete maksurevisjoni ega üksikjuhtumi kontrolli üheski ettevõttes. Maksuhalduril on õigus kontrollida Kontserni ettevõtete maksuarvestust kuni 5 aasta jooksul maksudeklaratsiooni esitamise tähtajast ning vigade tuvastamisel määrata täiendav maksusumma, intressid ning trahv. Juhtkonna hinnangul ei esine asjaolusid, mille tulemusena võiks maksuhaldur määrata Kontsernile täiendava maksusumma.

22 Aktsiakapital ja reservid

22.1. Aktsiakapital ja ülekurs

31. detsembri seisuga	Ühik	2017	2016
Aktsiakapital	EUR '000	11 176	11 176
Aktsiate arv (tasutud täies ulatuses)	Tk '000	17 740	17 740
Ülekurs	EUR '000	804	804

Seisuga 31.12.2017 oli AS Harju Elekter nimiväärtuseta lihtaktsiate arv 17 739 880.

Põhikirjajärgne maksimaalne lubatud aktsiakapital on 14,0 miljonit eurot ja minimaalne 3,5 miljonit eurot.

22.2. Dividend aktsia kohta

Kasumi jaotamise otsuse kohaselt maksti 2017. aastal 2016. aasta eest dividende 0,18 eurot aktsia kohta, kokku 3 226 tuhat eurot. Dividendid maksti välja 16. mail 2017. Võrreldaval perioodil maksti 2015. aasta eest dividende 0,05 eurot aktsialt, kokku 887 tuhat eurot ja vähendati aktsiakapitali 1 242 tuhande euro võrra, mis oli 0,07 eurot aktsia kohta. Väljamakse aktsionäridele tehti 2017. aasta jaanuaris.

22.3. Üle 5% aktsiatega määratud häält omavad aktsionärid

31. detsembri seisuga	2017	2016
AS Harju KEK	31,39%	31,39%
ING Luxembourg S.A	10,71%	10,71%
Endel Palla	6,90%	6,56%
Aktsionärid kelle osalus on väiksem kui 5%	51,00%	51,34%

22.4. AS Harju Elekter nõukogu ja juhatuse liikmete osalus

		Aktsiate kogus	Otsene osalus	Kaudne osalus
Palla, Endel	Nõukogu esimees	1 224 000	6,90%	0,36%
Kirsme, Aare	Nõukogu liige	228 250	1,29%	0,20%
Toome, Andres	Nõukogu liige	30 000	0,17%	0,34%
Tombak, Triinu	Nõukogu liige	15 000	0,08%	0,00%
Allikmäe, Andres	Juhatusesimees	225 000	1,27%	0,00%
Kuhi-Thalfeldt, Aron	Juhatusesimees	11 000	0,06%	0,00%
Kokku		1 733 250	9,77%	0,90%

Aktsionäride omanduses olevate aktsiate arv ja osaluse protsent on fikseeritud 31.12.2017 kell 23:59 seisuga. Vastavalt Nasdaq Tallinna Börsi reglemendi nõuetele on emitent kohustatud majandusaasta aruandes esitama teabe oma juhatuse ja nõukogu liikmetele (otsene osalus) ning nende lähikondsetele (kaudne osalus) kuuluvate emitendi aktsiate arvu kohta majandusaasta lõpu seisuga. Kaudse osalusena käsitletakse ka Kontserni nõukogu või juhatuse liikme poolt kontrollitavale äriühingule kuuluvate aktsiatega esindatud hääli. Lähikondseteks on juhtorgani liikme abikaasa, alaealine laps või liikmega ühist majapidamist omav isik.

22.5. Reservid

31. detsember seisuga (EUR '000)	2017	2016
Kohustuslik reservkapital	1 242	1 242
Ümberhindluse reserv	1 602	17 969
Valuutakursi muutuste reserv	0	3
Reservid kokku	2 844	19 214

Kohustuslik reservkapital

Vastavalt Eesti äriseadustikule moodustavad äriühingud seaduses ette nähtud kohustusliku reservkapitali. Igal majandusaastal tuleb reservkapitali kanda vähemalt 1/20 puhaskasumist kuni reservkapital moodustab 1/10 aktsiakapitali summast. Reservkapitali võib kasutada ettevõtte kahjumi katmiseks ning aktsiakapitali suurendamiseks. Reservkapitalist on keelatud teha aktsionäridele väljamakseid.

Ümberhindluse reserv

Ümberhindluse reserv koosneb müügivalmis finantsvarade ümberhindlusest õiglasesse väärtusesse tekkinud realiseerimata kasumitest ja kahjumitest. PKC Group Oyj aktsiate müügiga vähenes 2017. aastal ümberhindluse reserv 16 367 tuhat eurot, mis kajastati pärast vara realiseerimist finantstuluna. 2016. aastal kasvas reserv finantsvara ümberhindluse kasumi 1 142 tuhande euro võrra.

Valuutakursi muutuste reserv

Valuutakursi muutuste reserv koosneb valuutakursside erinevustest, mis tekivad seoses välismaal asuvate tütarettevõtte finantsaruannete ümberarvutamise ja Kontserni esitusvaluutasse.

23 Segmentiaruanne

Emaettevõtte ASi Harju Elekter juhatus jälgib Kontserni sisemisi aruandeid hindamaks tulemuslikkust ja langetamaks otsuseid ressursside osas. Juhatus on määranud ärisegmendid antud aruannete alusel.

Konsolideeritud finantsaruannetes eristatakse kolme segmenti – tootmine, kinnisvara ja muud tegevused.

Tootmine - elektrienergia jaotus- ja juhtimisseadmete tootmine ja müük, samuti nendega seotud tegevused. Sellesse harusse kuuluvad Kontserni ettevõtetest AS Harju Elekter Elektrotehnika, AS Harju Elekter Teletehnika, Satmatic Oy, Finnkumu Oy, Harju Elekter Kiinteistöt Oy, Rifas UAB ja Automatikos Iranga UAB.

Kinnisvara - kinnisvara arendamine, hooldus ja rentimine, kinnisvara ja tootmisvõimsuste ülalpidamisega seotud teenused ja teenuste vahendamine. Kinnisvara on klassifitseeritud eraldiseisvaks segmentiks, sest tema varade maksumus on rohkem kui 10% kõigi Kontserni varade maksumusest kokku.

Muud tegevused - Kontserni ja temaga seotud ettevõtete toodete ning muude elektriinstallatsioonitöödeks vajalike kaupade müük peamiselt jaeklientidele ja väiksema ning keskmise suurusega elektripaigaldusfirmadele; juhtimisalased teenused, installatsioonitööde projekti-juhtimine ja laevaehituse elektritööd. Muud tegevusalad on Kontserni seisukohalt väheolulised ja ükski neist ei moodusta eraldiseisvat segmenti aruandluse tarbeks. Sellesse harusse kuuluvad Emaettevõtte ja Kontserni tütarettevõtted Energo Veritas OÜ, Harju Elekter AB ja Telesilta Oy.

Kontsern hindab tegevussegmentide tulemust segmenti müügitulu ja ärikasumi alusel. Emaettevõtte juhtkonna hinnangul toimuvad segmentidevahelised tehingud tavapärasel turutingimustel ning ei erine oluliselt tingimustest, millega on tehing tehtud kolmandate osapooltega.

Jagamatud varad on Emaettevõtte raha, mitmesugused nõuded ja ettemaksed ning muud finantsinvesteeringud.

Jagamatud kohustused on Emaettevõtte (Eesti) võlakohustused, maksu- ja viitvõlad.

2017	EUR '000	Lisa	Tootmine	Kinnisvara	Muud tegevused	Eliimineerimine	Konsolideeritud
Müügitulu kontsernivälistelt klientidelt		24	85 154	1 991	15 257	0	102 402
Tulu teistelt segmentidelt			835	1 233	551	-2 619	
Segmendi äritulud			85 989	3 224	15 808	-2 619	102 402
Ärikasum			5 709	280	-567	20	5 442
Finantstulud							24 869
Finantskulud							-96
Kasum enne maksustamist							30 215
Tulumaks							-1 083
Aruandeperioodi puhaskasum							29 132
Segmendi varad			51 650	18 248	10 008	-8 823	71 083
Jagamatud varad							18 894
Varad kokku							89 977
Segmendi kohustused			21 996	399	3 426	-8 823	16 998
Jagamatud kohustused							3 048
Kohustused kokku							20 046
Investeeringud põhivarasse		12,13,15	2 985	4 065	2 039	0	9 089
Põhivara amortisatsioon		12,13,15	963	490	721	-29	2 145
2016							
Müügitulu kontsernivälistelt klientidelt		24	55 791	2 480	2 896	0	61 167
Tulu teistelt segmentidelt			144	978	402	-1 524	0
Segmendi äritulud			55 935	3 458	3 298	-1 524	61 167
Ärikasum			2 502	1 112	-241	-192	3 181
Finantstulud							775
Finantskulud							-24
Kasum enne maksustamist							3 932
Tulumaks							-708
Aruandeperioodi puhaskasum							3 224
Segmendi varad			39 599	13 725	3 869	-7 270	49 923
Jagamatud varad							24 045
Varad kokku							73 968
Segmendi kohustused			17 525	665	399	-7 270	11 319
Jagamatud kohustused							2 257
Kohustused kokku							13 576
Investeeringud põhivarasse		11,12,13,15	1 509	3 113	822	0	5 444
Põhivara amortisatsioon		12,13,15	862	509	238	-13	1 596

Investeeringud põhivarasse sisaldavad finantsinvesteeringute (lisa 11), kinnisvarainvesteeringute (lisa 12), materiaalse (lisa 13) ja immateriaalse põhivara (lisa 15) soetust.

Müügitulud geograafiliste (kliendi asukoht) piirkondade lõikes

Seisuga 31. detsember	EUR '000	Lisa	2017	2016
Eesti			16 402	13 371
Soome			74 704	41 004
Rootsi			2 706	2 104
Norra			5 852	2 863
Leedu			1 371	592
Muud			1 367	1 233
Müügitulu kokku		24	102 402	61 167

Kontserni pikaajaliste mittefinantsvarade paiknemine

Seisuga 31. detsember	EUR '000		2017	2016
Eesti			26 322	20 424
Soome			8 486	7 754
Leedu			1 716	1 498
Varade väärtus kokku			36 524	29 676

24 Kasumiaruande kirjete selgitused

EUR '000	Lisa	2017	2016
MÜÜGITULUD TEGEVUSALADE VIISI			
Elektriseadmed		82 710	52 476
Lehtmetalltooted ja teenused		709	986
Telekommunikatsiooni tooted ja teenused		874	1 236
Elektrikaupade ja komponentide vahendusmüük		7 473	3 416
Renditulu	14	1 744	2 216
Elektritööd		7 904	-
Muud teenused		988	837
KOKKU	23	102 402	61 167
MÜÜDUD TOODETE KULUD			
Kaubad ja materjalid		-70 178	-40 451
Teenused		-3 320	-1 202
Tööjõukulu (vt alljärgnev)		-12 222	-8 660
Põhivara kulum		-1 747	-1 225
Muud kulud		-1 258	-802
Lõpetamata ja valmistoodangu varude kasv		1 682	1 534
KOKKU		-87 043	-50 806
TURUSTUSKULUD			
Ostuteenused		-493	-453
Tööjõukulu (vt alljärgnev)		-2 426	-2 072
Põhivara kulum		-26	-22
Muud kulud		-921	-487
KOKKU		-3 866	-3 034

EUR '000	Lisa	2017	2016
ÜLDHALDUSKULUD			
Ostuteenused		-599	-552
Tööjõukulu (vt alljärgnev)		-4 052	-2 732
Põhivara kulum		-372	-349
Muud kulud		-958	-505
KOKKU		-5 981	-4 138
- sealhulgas arenduskulud		-1 169	-626
<i>Tööjõukulud müüdüd toodete, turustus- ja üldhalduskuludes:</i>			
Töötasud		-14 073	-10 597
Sotsiaal- ja muud maksud palgakulult		-3 914	-2 990
Muud eraldised		-713	123
KOKKU		-18 700	-13 464
MUUD ÄRITULUD			
Kasum materiaalse põhivara müügist		12	31
Saadud trahvid ja viivised		20	4
Muud äritulud		17	41
KOKKU		49	76
MUUD ÄRIKULUD			
Trahvid, viivised ja muud kahjud		-25	-8
Netokahjum (-) valuutakursi muutustest		-52	-19
Kulutused kingitustele ja annetustele		-30	-32
Muud ärikulud		-12	-25
KOKKU		-119	-84
FINANTSTULUD			
Intressitulu		19	9
Kasum finantsvara müügist	11, 22.5	24 839	0
Dividenditulu		11	766
KOKKU		24 869	775
FINANTSKULUD			
Intressikulu		-28	-24
Kahjum finantsvara ümberhindlusest	11	-64	0
Netokahjum (-) valuutakursi muutustest		-4	0
KOKKU		-96	-24

25 Tulumaks ja edasilükkunud tulumaks

Tulumaksu kulu

EUR '000	2017	2016
Jooksev tulumaksukulu	1 102	688
Edasilükkunud tulumaksu tulu/kulu	-19	20
Tulumaksu kulu kasumiaruandes	1 083	708

Kontserni kasumilt arvestatud tulumaks erineb tegelikust tulumaksukulust põhjustel, mis on esitatud alljärgnevas tabelis.

Tulumaks regioonide lõikes seisuga 31. detsember 2017

EUR '000	Eesti	Soome	Leedu	Rootsi	KOKKU
Kasum enne maksustamist	24 287	5 766	205	-44	30 215
Tulumaksumäär	0%	20,0%	15,0%	22,0%	
Arvestuslik tulumaks	0	1 153	31	0	1 184
Dividendide tulumaks	218	0	0	0	218
Eelmiste perioodide kasum	0	-7	0	0	-7
Edasikantavate maksukahjumite realiseerimine	0	0	-19	0	-19
Maksuvaba tulu mõju	0	-298	-39	0	-337
Mittemahaarvatavate kulude mõju	0	21	23	0	44
Tulumaksukulu	218	869	-4	0	1 083

Tulumaks regioonide lõikes seisuga 31. detsember 2016

EUR '000	Eesti	Soome	Leedu	Rootsi	KOKKU
Kasum enne maksustamist	100	4 135	-303	0	3 932
Tulumaksumäär	0%	20%	15%	22,0%	
Arvestuslik tulumaks	0	827	0	0	827
Dividendide tulumaks	115	0	0	0	115
Edasikantavate maksukahjumite realiseerimine	0	0	20	0	20
Maksuvaba tulu mõju	0	-280	0	0	-280
Mittemahaarvatavate kulude mõju	0	23	3	0	26
Tulumaksukulu	115	570	23	0	708

Edasilükkunud tulumaksu vara 31. detsembri seisuga

EUR '000	2017	2016
Edasilükkunud tulumaksu vara pikaajaline osa, sh edasilükkunud maksukahjumilt	56	37
	56	37

Edasikantavatelt maksukahjumitelt arvestatud edasilükkunud tulumaksu vara realiseerumine sõltub tütarettevõtete tulevaste perioodide maksustatavatest kasumitest, mis ületavad bilansipäevaks akumulbeerunud edasikantavaid kahjumeid. Aastaruande koostamisel viidi läbi tütarettevõtete tulevaste perioodide kasumi analüüs. Kasumi tekkimise eelduseks on iga tütarettevõtte strateegiliste eesmärkide saavutamine. Edasilükkunud tulumaksu vara kajastati summas, mille realiseerumine läbi tulevaste perioodide kasumi on tõenäoline.

26 Tava- ja lahustatud puhaskasum aktsia kohta

Tavapuhaskasum aktsia kohta on leitud jagades aruandeperioodi puhaskasumi perioodi kaalutud keskmise emiteeritud aktsiate arvuga.

Lahustatud puhaskasumi leidmiseks võetakse arvesse potentsiaalselt emiteeritavad aktsiad. 31.12.2017 seisuga ei olnud Kontsernil potentsiaalseid emiteeritavaid aktsiaid, mistõttu aruandeaasta lahustatud puhaskasum (-kahjum) aktsia kohta võrdus tavapuhaskasumiga aktsia kohta.

	Ühik	2017	2016
Emaettevõtte omanike osa puhaskasumist	EUR'000	29 129	3 219
Perioodi keskmine aktsiate arv	Tk'000	17 740	17 740
Tavapuhaskasum Emaettevõtte omanike aktsia kohta	EUR	1,64	0,18
Perioodi korrigeeritud keskmine aktsiate arv	Tk'000	17 740	17 740
Lahustatud puhaskasum aktsia kohta	EUR	1,64	0,18

27 Rahavoogude aruande kirjete selgitused

1. jaanuar kuni 31. detsember (EUR '000)	Lisa	2017	2016
Ettevõtte tulumaks			
Tulumaksukulu kasumiaruandes	25	-1 083	-708
Tulumaksu ettemaksu vähenemine (+)/ kasv (-) ja võla vähenemine (-)/ kasv (+)	19	105	-9
Tütarettevõtte soetamisest tekkinud tulumaksu kohustus	29	-18	-19
Dividendi tulumaksu kulu		218	115
Edasilükkunud tulumaksu vara muutus	25	-19	20
Makstud ettevõtte tulumaks		-797	-601
Tasutud kinnisvarainvesteeringute eest			
Kinnisvarainvesteeringu soetus	12	-4 065	-3 111
Soetusega seotud võla vähenemine (-)/ kasv (+)	18	-285	572
Tasutud kinnisvarainvesteeringute eest		-4 350	-2 539
Tasutud materiaalse põhivara eest			
Materiaalse põhivara soetus	13	-3 089	-675
Põhivara ostuga seotud võla vähenemine (-)/ kasv (+)	18	-13	13
Tasutud materiaalse põhivara eest		-3 102	-662
Tasutud immateriaalse põhivara eest			
Immateriaalse põhivara soetus	15	-158	-147
Soetusega seotud võla vähenemine (-)/ kasv (+)	18	-5	5
Tasutud immateriaalse põhivara eest		-163	-142
Laekus põhivara müügist			
Müüdüd põhivara jääkväärtus	13	96	3
Kasum põhivara müügist	24	12	31
Laekunud põhivara müügist		108	34
Laekunud intressid			
Intressitulu kasumiaruandes	24	19	9
Intressinõude vähenemine (-)/ kasv (+)		-11	3
Laekunud intressid		8	12

28 Seotud osapooled

ASi Harju Elekter seotud osapoolteks on Kontserni juhtkonna liikmed, nende lähikondsed ning AS Harju KEK, kelle omanduses on 31,39% ASi Harju Elekter aktsiatest. Kontserni juhtkond on Emaettevõtte nõukogu ja juhatuse liikmed. Juhatus on 3-liikmeline ja nõukogu on 5-liikmeline.

Tehingud seotud osapooltega

1. jaanuar kuni 31. detsember (EUR '000)	2017	2016
Kaupade ja teenuste ost seotud osapooltelt:		
- Harju KEK'lt	106	105
KOKKU	106	105
<i>Sealhulgas:</i>		
- põhivara rentimine	106	105
- põhivara ost	0	0
Kaupade ja teenuste müük seotud osapooltele:		
- Harju KEK'le	4	4
KOKKU	4	4
<i>Sealhulgas:</i>		
- muud teenused	4	4
Nõukogu ja juhatuse liikmetele makstud tasud		
- palk, preemia, muud sarnased tasud	395	235
- sotsiaalmaks	131	78
KOKKU	526	313

Juhatus liikmed saavad tasu vastavalt ametilepingule, lisaks on õigus saada lahkumishüvitist: juhatuse esimehel kuni 10 kuu ja teistel juhatuse liikmetel kuni 8 kuu juhatuse liikme tasu ulatuses. Nõukogu esimehel on õigus saada lahkumishüvitist arendusdirektori 6 kuu ametipalga ulatuses. Pensioniga seotud õigusi juhatuse liikmetel ei ole. Kontserni juhtorganite liikmete ja/või nende lähikondsetega aruandeaasta jooksul mingeid muid tehinguid ei toimunud.

29 Tütarettevõtted

29.1. Mittekontrolliva osalusega tütarettevõtted

Aruandekuupäeva seisuga on Kontsernis alljärgneva mittekontrolliva osalusega tütarettevõtted:

31. detsembri seisuga	Riik	Osalus 2017	Osalus 2016	Tegevusala
Automatikos Iranga UAB	Leedu	67,00%	67,00%	Projekteerimine
Energo Veritas OÜ	Eesti	80,52%	-	Kaupade vahendusmüük

Oktoobris 2016 soetas Leedu tütarettevõtte UAB Rifas täiendavalt 16% oma tütarettevõtte UAB Automatikos Iranga aktsiatest, suurendades seeläbi oma osalust 67%-ni. Aktsiate eest tasuti 50 tuhat eurot. Mittekontrolliva osa raamatupidamislik väärtus oli 38 tuhat eurot. Soetusmaksumuse ja raamatupidamisliku väärtuse vahe 12 tuhande euro võrra vähendati jaotamata kasumit omakapitalis.

AS Harju Elekter ostis 80,52% suuruse osaluse elektrimaterjalide ja -seadmete müügiettevõttes Energo Veritas OÜ. Tehing jõustus 29. märtsil 2017. aastal, mil toimusid ka rahalised arveldused.

29.2. Tütaretevõtte aktsiate eest tasumine

Täiendava osaluse soetamine tütaretevõttes Harju Elekter AB

AS Harju Elekter soetas 2017. aasta veebruaris Harju Elekter AB 10% vähemusosaluse ja omab tehingu järgselt tütaretevõttes 100% osalust. Aktsiate eest tasuti 5 tuhat eurot. Mittekontrolliva osa bilansiline maksumus oli 1 tuhat eurot. Soetusmaksumuse ja raamatupidamisliku väärtuse vahe 4 tuhande euro võrra vähendati jaotamata kasumit omakapitalis.

Telesilta OY ost

AS Harju Elekter ostis 100% suuruse osaluse Soome laevaehituse elektritööde ettevõttes Telesilta Oy. Tehing jõustus 2. juunil 2017. aastal. Telesilta Oy ostuga laiendas Kontsern teadmisi ja oskusi laevade elektri- ja automaatikaseadmete valmistamisel ja paigaldamisel ning sisenes perspektiivsesse Soome laevaehituse sektorisse.

AS Harju Elekter kajastas Telesilta Oy omandamist vastavalt IFRS 3 nõuetele viies läbi ostuanalüüsi, mille käigus hinnati uue tütaretevõtte konsolideerimisgrupi varade väärtust. Varad kajastati õiglasel väärtuses omandamise kuupäeval. Ostuanalüüsi läbiviimise aluseks oli 31.05.2017 seisuga finantsinformatsioon, mis oli omandamisele lähimaks usaldusväärsete andmetega finantsinformatsiooniks. 2017.aastal võeti immateriaalse varana arvele kliendilepingud 541 tuhande euro väärtuses, mida amortiseeritakse kuludesse 3 aasta jooksul, ning avatud tellimused klientidelt 689 tuhande euro väärtuses, mis amortiseeritakse täielikult 2018. aastal. Telesilta OY kliendilepingute ja avatud tellimuste õiglase väärtuse määramiseks kasutasime MEEM meetodit (Multi-Period Excess Earnings Method). Tütaretevõtte soetamisega tekkis firmaväärus 0,1 miljonit eurot, mis kujunes ülekantud tasu ja omandatud netovara õiglase väärtuse vahest.

Telesilta Oy 2017. aasta müügitulu oli 10,0 miljonit eurot ja puhaskasum 0,56 miljonit eurot. Kontsern konsolideeris alates seotuskuupäevast 2. juunist 2017 aastal Telesilta Oy müügitulu 7,9 miljonit ja puhaskasumit 0,65 miljonit eurot.

Ostu mõju Kontserni varadele, kohustustele ja rahavoole seisuga 02.06.2017

Varad ja kohustused (EUR '000)	Lisa	Soetatud netovara
Raha ja pangakontod		835
Nõuded ostjate vastu		644
Tellijatelt saada olevad summad		347
Muud lühiajalised nõuded		16
Ettemaksed		213
Varud		47
Materiaalne põhivara		21
Immateriaalne põhivara		1 230
Võlad tarnijatele ja muud võlad		-947
Ettevõtte tulumaksuvõlg	27	-18
Netovara		2 388
Soetusmaksumus		2 489
Firmaväärtus		101
Rahavood		
Tasutud osaluse eest rahas		-2 489
Raha ja rahaekvivalendid soetatud ettevõttes		835
Kokku rahaline mõju Kontsernile		-1 654

Energo Veritas OÜ ost

AS Harju Elekter ostis 29. märtsil 2017. aastal 80,52% suuruse osaluse elektrimaterjalide ja -seadmete müügiettevõttes Energo Veritas OÜ. AS Harju Elekter kaubandusgrupi ja Energo Veritas OÜ äritegevused liideti. Alates 1. juunist jätkati ühise müügiorganisatsioonina ja Harju Elekter kontserni tütarettevõttena Energo Veritas OÜ nime all. Energo Veritas OÜ ostuga ning Kontserni tütarettevõttena tegevuse kaubandusüksuse moodustamisega suurendab Kontsern oma turuosa Eestis, laiendab oluliselt tootesortimenti ning loob eeldused Kontserni toodete müügi võimendamiseks Eestis ja Baltimaades. Ettevõtte fookus suundub projektijuhtimisel põhinevale müügi- ja kaubandustegevusele.

Vastavalt lepingule ja lähtudes asjaolust, et tehing ei ole Börsi reglemendi tähenduses oluline, osapooled tehingu väärtust ei avalikusta. Tütarettevõtte soetamisega tekkinud firmaväärus 0,4 miljonit eurot kujunes ülekantud tasu ja omandatud netovara õiglase väärtuse vahest.

Harju Elekter Kiinteistöt Oy ost

Lähtuvalt Kontserni põhimõttest, et Kontserni ettevõtete kasutuses olevad tootmispinnad kuuluvad Kontserni omandusse, ostis AS Harju Elekter 14. oktoobril 2016 Soomes kinnisvaraettevõtte Kiinteistö Oy Uutvallinkulma, mis kannab tehingu järel nime Harju Elekter Kiinteistöt Oy. Kiinteistö Oy Uutvallinkulma rentis Finnkumu Oy-le tootmispindasid. Harju Elekter Kiinteistöt Oy jätkab Finnkumu Oy-le tootmispindade rentimist.

Lepingu hinnaks kujunes 528 tuhat eurot. Ettevõtte soetust on kajastatud IAS 16 järgi põhivarade soetusena, mitte IFRS 3 järgi kajastatava äriühendusena, sest soetatud ettevõtte ei sisaldanud endas eraldi identifitseeritavat äritegevust.

Ostu mõju Kontserni varadele, kohustustele ja rahavoole 2016. aastal

Varad ja kohustused (EUR '000)	Soetatud netovara
Raha ja pangakontod	17
Materiaalne põhivara	851
Ettevõtte tulumaksuvõlg	-19
Mitmesugused võlad	-21
Pikaajaline pangalaen	-300
Netovara	528
Rahavood	
Tasutud osaluse eest rahas	-528
Raha ja rahaekvivalendid soetatud ettevõttes	17
Kokku rahaline mõju Kontsernile	-511

Finnkumu Oy

Satmatic Oy (Soome) allkirjastas 17. juunil 2014 lepingu Soome suurima komplektalajaamade valmistaja Finnkumu Oy kõigi aktsiate ostuks. Finnkumu Oy osteti, et omandada Soome alajaamade turuosa ja kliendibaas ning suurendada sünergiat Kontserni tootmisettevõtete vahel.

Aktsiate soetusmaksumuseks kujunes 8 300 tuhat eurot, millest 6 716 tuhat eurot tasuti 2014. aastal. Vastavalt lepingule tuli ülejäänud summa tasuda müüjatele kahes osas: 2015. aastal 50% 2014. aasta ettevõtte ärikasumist ja 2016. aastal 40% ettevõtte 2015.

Satmatic Oy tasus 2016. aastal viimase osamaksena 713 tuhat eurot.

30 Aruandeperioodi järgsed sündmused

AS Harju Elekter allkirjastas 12. detsembril 2017. aastal lepingu müügi- ja tehnilisi lahendusi pakkuva Rootsi ettevõtte SEBAB AB ning tehasevalmistuses tehnilisi hooneid tootva sõsarettevõtte Grytek AB kõigi aktsiate omandamiseks firmalt Tnåa AB. Tehingu hinnaks kujunes kahe ettevõtte eest kokku 3,6 miljonit eurot (36,0 miljonit SEK), millest 3,0 miljonit eurot (30,1 miljonit SEK) tasutakse tehingu jõustumise päeval 8. jaanuaril 2018 ning ülejäänud osa vastavalt lepingule hiljem. Soetatud ettevõtted jätkavad esialgu oma nime ja kaubamärgi all Kontserni 100% liste tütaretevõtetena.

Harju Elekter Kontsern on Rootsi turul aktiivselt tegutsenud 2010. aastast, tarnides Rootsi klientidele alajaamu ja tööstusautomaatika lahendusi. Tehingu tulemusena sisenetakse uutesse perspektiivsetesse turusegmentidesse Rootsis ning laiendatakse Kontserni tooteportfelli. Ühtlasi suureneb Harju Elektri võimekus pakkuda oma Rootsi klientidele keerulisemaid insener-tehnilisi täislahendusi, võtmed-kätte projekte ja tugiteenuseid.

Kontsern alles hindab äriühenduse käigus omandatud varade ja kohustiste õiglast väärtust ja ei ole lõpetanud kõikide bilansiliväliste varade tuvastamist ning nende varade õiglase väärtuse määramist.

Konsolideeritud raamatupidamise aruannetes kajastatakse SEBAB AB ja Grytek AB majandustulemusi alates 1. jaanuarist 2018.

31 Emaettevõtte põhiaruanded

Vastavalt Eesti Raamatupidamise Seadusele esitatakse Emaettevõtte konsolideerimata põhiaruanded (koondkasumiaruanne, finantsseisundi aruanne, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne) konsolideeritud aruande lisades (lisa 2).

FINANTSSEISUNDI ARUANNE

31. detsembri seisuga (EUR '000)	2017	2016
Raha ja pangakontod	4 677	71
Aksiad ja muud väärtpaberid	9 936	0
Nõuded ostjate vastu	381	937
Nõuded seotud osapoolte vastu	4 691	1 830
Muud lühiajalised nõuded ja ettemaksud	94	288
Varud	13	534
Käibevara kokku	19 792	3 660
Investeeringud tütarettevõtetesse	9 215	5 291
Pikaajalised nõuded tütarettevõtetele	5 297	5 436
Muud pikaajalised finantsinvesteeringud	4 785	21 990
Kinnisvarainvesteeringud	22 460	18 119
Materiaalne põhivara	639	659
Immateriaalne põhivara	195	256
Põhivara kokku	42 591	51 751
VARAD KOKKU	62 383	55 411
Kohustused		
Võlakohustused	460	646
Võlad tarnijatele	469	1 052
Võlg aktsionäridele	0	1 242
Maksuvõlad	73	80
Muud võlad ja saadud ettemaksud	297	174
Lühiajalised kohustused kokku	1 299	3 194
Võlakohustused	2 222	125
Pikaajalised kohustused kokku	2 222	125
Kohustused kokku	3 521	3 319
Omakapital		
Aksiakapital	11 176	11 176
Ülekurss	804	804
Reservid	2 844	19 212
Jaotamata kasum	44 038	20 900
Omakapital kokku	58 862	52 092
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL KOKKU	62 383	55 411

KOONDKASUMIARUANNE

1. jaanuar – 31. detsember (EUR '000)	2017	2016
Müügitulu	5 853	6 717
Müüdüd toodete kulud	-3 912	-4 018
Brutokasum	1 941	2 699
Muud äritulud	27	25
Turustuskulud	-244	-457
Üldhalduskulud	-1 854	-1 366
Muud ärikulud	-46	-42
Ärikasum	-176	859
Tulu tütarettevõtetest	1 800	950
Dividenditulu müügivalmis finantsvaradelt	11	766
Tulu investeeringute müügist	24 839	0
Intressitulu	144	134
Kahjum finantsvara ümberhindlusest	-64	0
Intressikulud	-4	-1
Kahjum valuutakursi muutusest	-2	0
Kasum majandustegevusest	26 548	2 708
Tulumaks	-218	-115
Aruandeaasta puhaskasum	26 330	2 593
Muu koondkasum/-kahjum		
Finantsvara ümberhindluse netokasum/-kahjum	-16 367	1 142
Perioodi muu koondkasum/-kahjum kokku	-16 367	1 142
Aruandeaasta koondkasum/-kahjum	9 963	3 735

RAHAVOOGUDE ARUANNE

EUR '000	1. jaanuar kuni 31. detsember	
	2017	2016
Rahavood äritegevusest		
Puhaskasum	26 330	2 593
<u>Korrigeerimised</u>		
Põhivara kulum ja väärtuse langus	1 005	882
Kasum põhivara müügist	-7	0
Finantstulud	-26 794	-1 850
Finantskulud	70	1
Tulumaks	218	115
<u>Muutused</u>		
Äritegevusega seotud nõuete muutus	-497	-542
Varude muutus	521	-89
Äritegevusega seotud kohustuste muutus	-166	-61
Makstud intressid	-4	-1
Kokku rahavood äritegevusest	676	1 048
Rahavood investeerimistegevusest		
Tasutud kinnisvarainvesteeringute eest	-4 350	-2 705
Tasutud materiaalse põhivara eest	-1 221	-254
Tasutud immateriaalse põhivara eest	-59	-74
Tütarettevõtte soetamine	-2 924	-528
Tasutud finantsinvesteeringu eest	-10 103	-660
Laekunud põhivara müügist	69	1
Laekunud finantsinvesteeringute müügist	25 779	0
Antud laenude tagasimaksed	3 475	2 311
Antud laenud	-5 979	-2 033
Laekunud intressid	173	109
Saadud dividendid	1 811	1 601
Kokku rahavood investeerimistegevusest	6 671	-2 232
Rahavood finantseerimistegevusest		
Arvelduskrediidi jääkide muutus	-642	642
Saadud laenud	2 630	129
Laenude tagasimaksed	-77	0
Aktsiakapitali vähendamine	-1 241	0
Makstud dividendid	-3 193	-887
Makstud dividendide tulumaks	-218	0
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	-2 741	-116
Kokku rahavood	4 606	-1 300
Raha jääk perioodi algul	71	1 371
Rahajääkide muutus	4 606	-1 300
Raha jääk perioodi lõpus	4 677	71

OMAKAPITALI MUUTUSTE ARUANNE

EUR '000	Aksia- kapital	Üle- kurs	Reserv- kapital	Ümber- hindluse reserv	Jaota- mata kasum	KOKKU	
Saldo 31.12.2015	12 418	804	1 218	16 828	19 218	50 486	
2016. aasta puhaskasum	0	0	0	0	2 593	2 593	
2016. aasta muu koondkasum/kahjum	0	0	0	1 142	0	1 142	
Koondkasum/-kahjum kokku	0	0	0	1 142	2 593	3 735	
Otse omakapitalis kajastatavad tehingud							
Emaettevõtte omanikega							
Reservkapitali suurendamine	0	0	24	0	-24	0	
Aktsiakapitali vähendus	-1 242	0	0	0	0	-1 242	
Makstud dividendid	0	0	0	0	-887	-887	
Tehingud Emaettevõtte omanikega kokku	0	0	24	0	-911	-2 129	
Saldo 31.12.2016	11 176	804	1 242	17 970	20 900	52 092	
2017. aasta puhaskasum	0	0	0	0	26 330	26 330	
2017. aasta muu koondkasum/kahjum	0	0	0	-16 367	0	-16 367	
Koondkasum/-kahjum kokku	0	0	0	-16 367	26 330	9 963	
Otse omakapitalis kajastatavad tehingud							
Emaettevõtte omanikega							
Reservkapitali suurendamine	0	0	0	0	0	0	
Aktsiakapitali vähendus	0	0	0	0	0	0	
Makstud dividendid	0	0	0	0	-3 193	-3 193	
Tehingud Emaettevõtte omanikega kokku	0	0	0	0	-3 193	-3 193	
Saldo 31.12.2017	11 176	804	1 242	1 602	44 038	58 862	
EUR '000						2017	2016
Korrigeeritud konsolideerimata omakapital 31. detsembri seisuga						58 862	52 092
Valitseva ja olulise mõju all olevate osaluste:							
-bilansiline väärtus						-9 215	-5 291
-bilansiline väärtus arvestatuna kapitaliosaluse meetodil						20 225	13 506
Korrigeeritud konsolideerimata omakapital 31. detsembri seisuga						69 872	60 307

Vastavalt Eesti Raamatupidamise Seadusele on summa, millest aktsiaselts võib teha aktsionäridele väljamakseid, leitav järgmiselt: korrigeeritud konsolideerimata omakapital, millest on maha arvatud aktsiakapital, ülekurs ja reservid.

Vastavalt Äriseadustikule võtab Emaettevõtja, kes koostab konsolideerimisgrupi majandusaasta aruande, kasumi jaotamise otsuse vastu konsolideerimisgrupi konsolideeritud aruannete alusel. Konsolideeritud aruannetel põhinevat kasumit ei ole lubatud jaotada niivõrd, kui võrd see vähendaks emaettevõtja netovara tasemeni alla aktsiakapitali ja reservide kogusumma, mille väljamaksmine aktsionäridele ei ole lubatud seadusest või põhikirjast tulenevalt.

JUHATUSE KINNITUS KONSOLIDEERITUD MAJANDUSAASTA ARUANDELE

Juhatus kinnitab, et lehekülgedel 5 kuni 55 toodud juhatuse tegevusaruanne annab õige ja õiglase ülevaate aruandeperioodi jooksul toimunud olulistest sündmustest ning nende mõjust raamatupidamisaruandele, sisaldab peamiste riskide ja ebaselguste kirjeldust ning kajastab olulise tähtsusega tehinguid seotud osapooltega.

Juhatus kinnitab, et lehekülgedel 56 kuni 112 toodud ASi Harju Elekter 2017. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande koostamise õigsust ja täielikkust ning, et:

- raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatud arvestuspõhimõtted on vastavuses rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu need on vastu võetud Euroopa Liidu poolt;
- raamatupidamise aastaaruanne kajastab õigesti ja õiglaselt emaettevõtja ja kontserni finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid;
- AS Harju Elekter ja tema tütaretevõtted on jätkuvalt tegutsevad.

Andres Allikmäe
Juhatusesimees
26. märts 2018

ALLKIRJAD 2017.A MAJANDUSAASTA ARUANDELE

Juhatus on koostanud ASi Harju Elekter ja Kontserni 2017. aasta tegevusaruande ja raamatupidamise aastaaruande.

Andres Allikmäe
Juhatusesimees
26. märts 2018

Nõukogu on juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruande (lk. 5-112), mis koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest, läbi vaadanud ja aktsionäride üldkoosolekule esitamiseks heaks kiitnud.

Endel Palla	nõukogu esimees		04. aprill 2018
Arvi Hamburg	nõukogu liige		04. aprill 2018
Aare Kirsme	nõukogu liige		04. aprill 2018
Triinu Tombak	nõukogu liige		04. aprill 2018
Andres Toome	nõukogu liige		04. aprill 2018

Sõltumatu vandeaudiitori aruanne

AS Harju Elekter aktsionäridele

Aruanne konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditi kohta

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasatud konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt Harju Elekter AS (Kontsern) konsolideeritud finantsseisundit seisuga 31. detsember 2017 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta konsolideeritud finantstulemust ja konsolideeritud rahavoogusid kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu Euroopa Liit on need vastu võtnud.

Mida me auditeerisime

Oleme auditeerinud lehekülgedel 56 kuni 112 esitatud Harju Elekter AS konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab:

- konsolideeritud finantsseisundi aruannet seisuga 31. detsember 2017;
- konsolideeritud kasumiaruannet ja koondkasumiaruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta;
- konsolideeritud rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta;
- konsolideeritud omakapitali muutuste aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta; ja
- konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lisasid, mis sisaldavad oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muud selgitavat informatsiooni.

Arvamuse alus

Teostasime oma auditi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). Meile nende standarditega pandud kohustusi on täiendavalt kirjeldatud käesoleva aruande alalõigus „Vandeaudiitori kohustused seoses konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditiga”. Usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane, et olla aluseks meie arvamusele.

Sõltumatus

Oleme kontsernist sõltumatud kooskõlas Eesti Vabariigis konsolideeritud raamatupidamise aruande auditile kohalduvate eetikanõuetega ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt neile nõuetele.

Auditi ulatus

Kuna oleme ainuvastutavad oma auditiarvamuse eest, siis oleme vastutavad ka Kontserni auditi juhtimise, järelevalve ja teostamise eest. Seoses sellega määratlesime Kontserni üksustes läbiviidud töö liigi lähtuvalt Kontserni üksuste suuruselt ja/või riskiprofiilist.

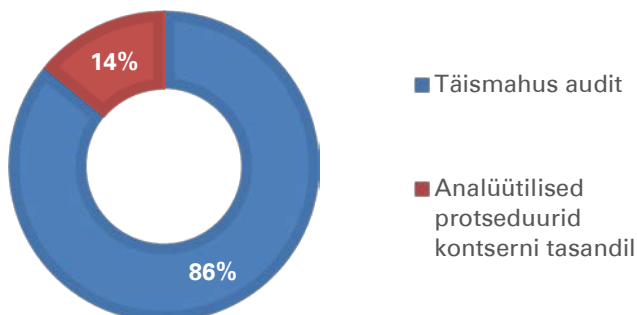
Kontserni 11-st üksusest 6 määratlesime märkimisväärseks Kontserni üksuseks ja viisime neis läbi täismahus auditi. Nendeks üksusteks olid Harju Elekter AS, Harju Elekter Elektrotehnika AS, Harju Elekter Teletehnika AS, Satmatic Oy, Finnkumu Oy ja Rifas UAB.

Automatikos Iranga UAB, Harju Elekter Kiinteistöt Oy, Telesilta Oy, Harju Elekter AB ja Energo Veritas OÜ suhtes viisime läbi analüütilised protseduurid kontserni tasandil, et kontrollida oma hinnangut, et üksustega ei seonu märkimisväärseid oluliste väärkajastamiste riske.

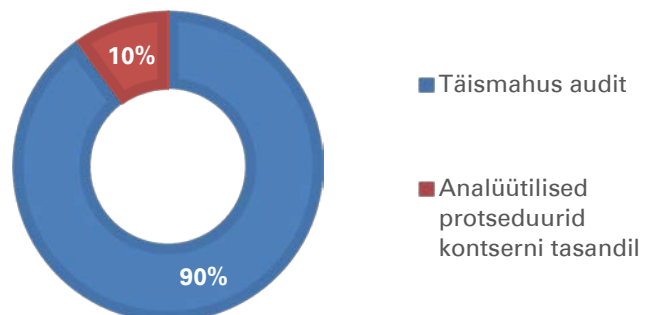
Lisaks muule kontrollisime Kontserni tasandil konsolideerimise protsessi.

Protseduuridega kaetus konsolideeritud müügitulus ja konsolideeritud varades:

Konsolideeritud müügitulu

Konsolideeritud varad

Töö üksustes Harju Elekter AS, Harju Elekter Elektrotehnika AS ja Harju Elekter Teletehnika AS viidi läbi Kontserni Eesti auditi meeskonna poolt. Töö ülejäänud üksustes viidi läbi üksuste audiitorite poolt Soomes ja Leedus. Kontserni auditi meeskond andis üksuste audiitoritele juhised selle kohta, missuguseid auditivaldkondi tuleb kontrollida, ja määratles informatsiooni, mis tuli esitada Kontserni auditi meeskonnale. Suhtlesime üksuste audiitoritega regulaarselt ja vaatasime üle auditi dokumentatsiooni, kui pidasime seda vajalikuks.

Ülalnimetatud protseduuride teostamine Kontserni üksuste tasandil ja täiendavate protseduuride teostamine Kontserni tasandil andis meile piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali, et kujundada oma arvamus konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kui terviku kohta.

Peamised auditi asjaolud

Peamised auditi asjaolud on asjaolud, mis olid meie kutsealase otsustuse kohaselt käesoleva perioodi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditi seisukohast kõige märkimisväärsamad. Neid asjaolusid käsitlesime konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kui terviku auditi kontekstis ja selle kohta arvamuse kujundamisel ning me ei esita nende asjaolude kohta eraldi arvamust.

Skeleton Technologies Group OÜ osa õiglase väärtuse määramine	
Vaata konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande lisa 11 täiendava informatsiooni jaoks.	
Peamine auditi asjaolu	Kuidas seda asjaolu auditis käsitleti
<p>Kontserni finantsvarad sisaldavad Skeleton Technologies Group OÜ (edaspidi Skeleton) osalust, mida mõeldakse õiglases väärtuses. 31. detsember 2017 seisuga on Skeletoni väärtus konsolideeritud finantsseisundi aruandes summas 4 662 tuhat eurot.</p> <p>Osade õiglase väärtuse määramine on aktiivse turu puudumisel keeruline protsess, mis hõlmab eelduste tegemist ja otsustusi, mis väärtust oluliselt mõjutavad. Skeleton on tootmist käivitav äriühing, mille poolt tulevikus genereeritavaid rahavooge on raske prognoosida. Seetõttu tugineb Kontserni juhtkonna hinnang osade õiglase väärtuse suhtes Skeletoni viimases rahastamisvoorus kujunenud uute osade emiteerimishinnal.</p> <p>Loetletud asjaoludest tingituna määrasime Skeleton osade õiglase väärtuse hindamise peamise auditi asjaoluna.</p>	<p>Meie auditiprotseduurid hõlmasid selle asjaolu puhul muuhulgas järgmist:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analüüsisime, kas viimane rahastamisvoor on piisavalt usaldusväärne alus õiglase väärtuse määramise jaoks; • Konsulteerisime oma hindamisspetsialistidega õiglase väärtuse määramise mudelis kasutatud peamiste eelduste sobivuse osas; • Tutvusime Kontserni juhtkonna käsutuses oleva finantsinfoga Skeletoni kohta; • Tutvusime avalikest allikatest kättesaadava Skeletoni arengut puudutava infoga; • Hindasime, kuidas Skeletoni tegevuse kohta kättesaadav info kinnitab või lükkab ümber viimase rahastamisvooru hetkel jõus olnud plaanide elluviimist. <p>Hindasime aastaaruandes avalikustatud informatsiooni asjakohasust ja vastavust avalikustamisnõuetele, sealhulgas avalikustatud infot peamiste eelduste ja otsustuste kohta.</p>

Muu informatsioon

Juhatus vastutab muu informatsiooni eest. Muu informatsioon sisaldab tegevusaruannet, kuid ei sisalda konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet ega meie vanendauditi aruannet.

Meie arvamus konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei esita selle kohta mitte mingis vormis kindlustandvat järeldust.

Seoses konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditiga on meil kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seejuures, kas see lahkneb oluliselt konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandest või teadmistest, mille auditi käigus omandasime, või kas see näib olevat muul viisil oluliselt väärkajastatud. Kui me teeme oma töö alusel järelduse, et muu

informatsioon on oluliselt väärkajastatud, siis oleme kohustatud sellest asjaolust teavitama. Meil ei ole sellega seoses millestki teavitada.

Juhatus ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandega

Juhatus vastutab konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, nagu Euroopa Liit on need vastu võtnud, ja sellise sisekontrolli eest, mida juhatus peab vajalikuks, et oleks võimalik koostada pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamiseta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne.

Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhatus kohustatud hindama, kas kontsern suudab oma tegevust jätkata, esitama infot tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta, kui see on asjakohane, ja kasutama arvestuses tegevuse jätkuvuse alusprintsipi, välja arvatud juhul, kui juhatus kavatses kontserni likvideerida või selle tegevuse lõpetada või kui tal puudub sellele realistlik alternatiiv.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad kontserni finantsaruandlusprotsessi järelevalve eest.

Vandeauditori kohustused seoses konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamiseta ja anda välja vandeauditori aruanne, mis sisaldab meie arvamust. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise esinemisel see kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti) teostatud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande alusel teevad.

Rahvusvaheliste auditeerimise standardite (Eesti) kohase auditi käigus kasutame kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi vältel. Lisaks:

- teeme kindlaks konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid ja hindame neid, kavandame riskidele vastavad auditiprotseduure ja teostame neid ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali, mis on aluseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, informatsiooni tahtlikku esitamata jätmist või väaresitust või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi jaoks asjakohasest sisekontrollist, et kavandada antud tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust kontserni sisekontrolli tulemuslikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhatuse raamatupidamishinnangute ja nende kohta avalikustatud informatsiooni põhjendatust;
- teeme järelduse selle kohta, kas arvestuses tegevuse jätkuvuse alusprintsipi kasutamine juhatuse poolt on asjakohane ja kas hangitud auditi tõendusmaterjali põhjal

esineb sündmustest või tingimustest tulenevat olulist ebakindlust, mis võib tekitada märkimisväärset kahtlust kontserni jätkuva tegutsemise suhtes. Kui järeldame, et eksisteerib oluline ebakindlus, siis oleme kohustatud juhtima vandeaudiitori aruandes tähelepanu konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud informatsioonile või kui avalikustatud informatsioon on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused põhinevad kuni vandeaudiitori aruande kuupäevani hangitud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad põhjustada seda, et kontsern ei jätku oma tegevust;

- hindame konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne esitab selle aluseks olevaid tehinguid ja sündmusi õiglasel viisil;
- hangime kontserni majandusüksuste või äritegevuse finantsinformatsiooni kohta piisavalt asjakohast tõendusmaterjali, et avaldada arvamust kontserni konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande kohta. Vastutame kontserni auditi juhtimise, järelevalve ja teostamise eest. Oleme ainuvastutavad oma auditiarvamuse eest.

Vahetame informatsiooni nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, muuhulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning märkimisväärsete auditi tähelepanekute, kaasa arvatud auditi käigus tuvastatud märkimisväärsete sisekontrolli puuduste kohta.

Esitame neile, kelle ülesandeks on valitsemine, avalduse, milles kinnitame, et oleme järginud sõltumatust puudutavaid eetikanoodeid, ning edastame neile informatsiooni kõikide suhete ja muude asjaolude kohta, mille puhul võib põhjendatult arvata, et need kahjustavad meie sõltumatust ja, juhul kui see on asjakohane, informatsiooni vastavate kaitsemehhanismide kohta.

Neile, kelle ülesandeks on valitsemine, esitatud asjaolude seast määratleme need, mis olid käesoleva perioodi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande auditi seisukohast kõige märkimisväärsemad ja on seega peamised auditi asjaolud. Kirjeldame neid asjaolusid vandeaudiitori aruandes, välja arvatud juhul, kui seaduse või regulatsiooni kohaselt on keelatud mõne asjaolu kohta informatsiooni avalikustada või kui me äärmiselt erandlikel juhtudel otsustame, et mõne asjaolu kohta ei tohiks meie aruandes informatsiooni avaldada, sest võib põhjendatult eeldada, et avaldamise kahjulikud tagajärjed kaaluvad üles avalikes huvides avaldamisest tõusva kasu.

Aruanne muude seadusest tulenevate ja regulatiivsete nõuete kohta

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, määrasid meid 14. mai 2015 auditeerima AS Harju Elekter 31. detsember 2015 - 31. detsember 2017 lõppenud raamatupidamise aastaaruandeid. Audiitorteenust osutame katkematult kokku 22 aastat ja see hõlmab perioode, mis lõppesid 31. detsember 1995 - 31. detsember 2017. Vastavalt Eesti Vabariigi audiitortegevuse seadusele ja Euroopa Liidu määrusele 537/2014 on võimalik meie volitusi AS-i Harju Elekter audiitorina pikendada kuni 31. detsembril 2022 lõppeva majandusaastani.

Me kinnitame, et:

- meie auditiarvamus on kooskõlas kontserni auditikomiteele esitatud täiendava aruandega;
- me ei ole osutanud kontsernile keelatud auditiväliseid teenuseid, millele on viidatud määruse (EL) nr 537/2014 artikli 5 lõikes 1. Me olime auditi tegemisel auditeeritavast üksusest sõltumatud.

Perioodil, millega meie kohustuslik audit on seotud, oleme lisaks auditile osutanud kontsernile ja selle kontrollitavatele üksustele järgmisi teenuseid, mida ei ole kontserni tegevusaruandes või raamatupidamise aruandes avalikustatud:

- maksualast nõustamisteenust;
- IT-alast nõustamisteenust.

Tallinn, 26. märts 2018

Indrek Alliksaar

Vandeauditiitori number 446

KPMG Baltics OÜ

Audiitorettevõtja tegevusluba nr 17

KPMG Baltics OÜ

Narva mnt 5
Tallinn 10117
Estonia

Tel +372 626 8700
Fax 372 626 8777
www.kpmg.ee

KPMG Baltics OÜ, an Estonian limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. Reg no 10096082.

KASUMI JAOTAMISE ETTEPANEK

ASi Harju Elekter omanikele kuuluv jaotamata kasum on:

	EUR
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	25 919 289
2017. aasta puhaskasum	29 128 985
Kokku jaotuskõlbulik kasum seisuga 31.12.2017	<u>55 048 274</u>
Juhatus teeb ettepaneku kasumi jaotamiseks alljärgnevalt:	
Dividendideks (0,24 eurot aksiaalt)	4 257 571
Jaotamata kasumi jääk peale kasumi jaotamist	<u>50 790 703</u>

Andres Allikmäe
Juhatuse esimees

26. märts 2018